

T. Igor Csaba

A VÍZÖNTŐ VILÁGNAPJA

T. Igor Csaba

A VÍZÖNTŐ VILÁGNAPJA

TARTALOM

Bevezetés. Linka	4
Sárkány bég	10
Sárkány bég. Folytatás	21
Búcsú a palotától	29
Emberek jönnek, mennek.....	37
További jövés-menések	43
A földbirtokos asszony	50
Tamás úr	56
Vadászat Barmodon.....	59
Samásikné.....	64
Cum Deo pro Patria et Libertate	68
Emberek nagy viharban.....	73
Befejezés	79

Bevezetés. Linka

Félig már sötét volt. Délután öt óra. Az eget vastag szürke felhők borítják. Néha-néha a város széléről szárnyra kapnak a varjak és repülnek, repülnek, látszólag céltalanul. Néha a magasba szárnyalnak, máskor köröket írnak le, vagy csak egyszerűen vitetik magukat a széllel, rábízva röptüket a sebesség felhajtó erejére.

Mindig csoportosan. Úgy látszik, ők már rájöttek arra, hogy egymást segítve többre mennek, mint széthúzással, vagy éppen marakodással. Hej, könnyű annak, akit a repülés erre megtanít.

Most éppen köröznek. Nem szabályos körökben, mert a szél is viszi őket, hanem csak úgy! Ahogy a kedvük tartja. Aztán, amikor elunták, találnak valamit, egy jókora fát, valahol a város és a falu között, arra felgallyaznak. Bár, ahogy a mostaniakat látom, aligha lesz elég nekik egyetlen fa.

A falu mellett, igazából a város és a falu között, magasfeszültségű vezetékek vannak kifesztve, betonoszlopok között. Abból ágaznak ki éppen a falu határában, egy kis transzformátor után a rendes kétszázhuszas vezetékek. Illetve ma már kétszázharmincasok kellene legyenek. Nem mindig van annyi. De az a vezetékek is betonoszlopokon megy. Jól tudom, mert éppen a mi házunk előtt van az egyik. Eléggé ferde egyébként. Nem is tudom, hogy már a beásása volt ilyen trehányul elintézve, vagy pedig később mehetett neki valami. Egy nagyobb traktor, vagy egyéb mezőgazdasági gép.

A varjúcsapatból egyszer csak kivált egy kisebb, és a falu felé veszi az irányt. Fekete varjak, nem szürkék, vagyis dolmányosok. Ezek a feketék főleg télen vannak itt, nyárra meggyérül a számuk.

Voltaképpen lassan közeledik az ideje a váltásnak. A feketék nagy része elmegy majd észak felé, helyettük jönnek talán dél felől a szürkék. De az előbbiekből is maradnak itt néhányan.

Jóban vagyunk, én meg a varjak. Néha, amikor éppen nincs sürgető dolog, sokáig el-elnézegetem őket, ahogy köröznek. Később, amikor elkezdődik a szántási szezon, elpártolnak tőlem, s mennek a traktorok után, hátha leesik nekik valami? Okos madár a varjú nagyon.

Tehát január vége felé van az idő. Egész pontosan január huszonegyediké van, szombat. Délután, vagyis inkább este. Mert ez ilyenkor már este. Nem csak azt jelenti, hanem az is. Majdnem sötét van már, de a varjak repülnek. Néha még késő este is, főleg a városokban.

Szóval... kivált az egyik és jön. De gyorsan ám, mintha neki akarna repülni az üvegnek. Nem látja tán az üveget? De! Látja! Mert egyszer csak lefékez és nagyon lágyan suhan tovább az ablakpárkányra. Ott megül. Néz jobbra-balra, tollászkodik. Híjj, mekkora csőre van! Nem szeretném telibe kapni!

De hiszen ez Linka! Igen. Régi barátom ő nekem. Vagy én neki, ahogy vesszük. Valamivel kevesebb mint egy éve találkoztunk először, igen furcsa körülmények között. Délután volt akkor is, de nem ennyire későn, inkább olyan fél négy, négy óra körül. Valami pofátlan részeg éppen itt, az ablakunk előtt törte össze a pálinkásüvegét. Illetve nem is össze, hanem csak kettőbe. Az alsó felében még ott maradt a pia maradéka. A varjú meg huss! Alighanem szomjas lehetett, mert egyenesen odarepült és nekifogott kiinni. Akkor már nyitottam is az ablakot, hogy megpróbáljam elhessegetni, de már késő volt. Repülésről szó sem lehetett. Ott totyogott egy darabig, dülöngélt, majd a végén el is esett az oldalára. Mintha éppenséggel ember lenne.

„Na szegény, ez a varjú alighanem itt pusztul el a szemem láttára” gondoltam, de azért nem tudtam a sorsára hagyni – a mi utcánkon télen kevés jármű jár, de néha azért előfordulnak –, tehát kimentem, hogy lám, mit tudok segíteni rajta? Lélegzett még és meleg is volt a teste, sőt néha bambán meg is emelte a fejét, de egyéb életjelt nem adott. Fogtam, bevittem a házba, hogy legalább melegben legyen. Aztán jutott eszembe Nagy Gábor. Aki újabban valami okból Korbuly Gábornak hívatja magát. Na, ő valamikor állatorvosit végzett. Mesélem az esetet, hogy most mit tegyek?

– Eddig mindent jól tettél – mondta a barátom –, de lehet, hogy mégis elpusztul. Ahogy elmondod, alighanem alkoholos kómában van.

– És akkor mit tegyek?

– Imádkozzál! De várj csak! Azt hiszem, az emberorvosok ilyenkor glukózt adnak, injekcióban. De talán jó bármilyen cukoroldat is.

– Mennyit?

– Tudom is én? Egy kicsi fecskendőbe szívjál fel egy keveset és ereszd be bőr alá. Szerintem úgyszólván elpusztul, de legalább megpróbáltad. Ne furdaljon a lelkiismeret!

Na, ilyen az én barátom. Akkora mint egy torony, de azért a látszat ellenére jó szíve van.

Hát én megpróbáltam. És a varjú megélt. Hogy azért-e, mert mindent jól csináltam, vagy a madarak ellenállóbbak mint az emberek, ezt nem tudom.

No, ettől kezdve nevezem őt Linkának. A pálinkáról természetesen.

De azért ezzel még nincs vége a történetnek. Mert először is, attól kezdve Linka határozottan ragaszkodott hozzám. Tudta-e, nem-e, hogy nekem köszönheti az életét, akkor még nem tudtam. De annyi biztos, hogy attól fogva, amikor szerét ejthette, meglátogatott. Sőt, amikor eljött az ideje, körülbelül ő mentette meg az én életemet. Vagy legalábbis kínos napok elkövetkeztétől mentett meg.

Az a helyzet, hogy mindig szerettem kirándulni. Áll ez persze főképpen fiatalkoromra. Mostanában, amióta a bundás macik annyira elszaporodtak errefelé, nemigen megyek az erdőbe. Viszont tavaly nyáron belém bújt az ördög, s mégis elhatároztam magam, hogy megyek. Nem éppen a közelben, hanem a mőcvidéken. Arrafelé kevesebben vannak. A mőcök elintézik őket valahogy. Ki tudja, hogyan? Bár lehet, hogy csak az árulkodók ritkábbak arrafelé. Akárhogyan is, de megkockáztattam egy rövid kirándulást. Annyit hallottam régebben az „Elveszett Világ”-ról, olyasmiket, hogy ott jól el lehet tévedni, hogy felágaskodott bennem a kisördög és elindultam.

„Elvégre mi történhet? Legfeljebb kószálok egy kicsit a vidéken! Egy harminc négyzetkilométeres területen, vagy még annyi se, nemigen lehet meghalni!”

De bizony, majdnem megtörtént rajtam a csúfság! Az első estén még jól tartottam magam. De másnap... hej, nehéz volt már. Mentem én erre-arra, néztem a fák mohos oldalát – minden oldaluk mohos volt – meg még amit el szoktak mondani a bölcsek. Dél felé már csúnyán kivoltam. És akkor jött. Linka! A legjobbkor.

Ott repkedett fölöttem, csak éppen, hogy nem mondta, hogy gyere öreg, én jobban látom innét fentről!

Jobban is látta, mert két óra alatt kinn voltam az úton. Linka meg, ahogy látta, hogy nincs bajom, egyszer csak: huss! Elment valahova. Hova? Honnan tudjam, hiszem még azt se tudom, hogy oda hogyan talált el?

Na, ez volt a második jelentős találkozásunk.

Néha még azután is eljött, gondolom amikor ráérő ideje volt, mint most is. Csakhogy most nagyon látszott rajta, hogy akar valamit. Ahogy ott illegette magát, és még az ablakot is megkopogtatta a jókora csőrével.

Így szemeztünk egymással egy darabig, míg aztán rájöttem, hogy mit is kell tennem. Résnyire nyitottam az ablakot, ő meg szépen besétált. Mint egy primadonna. No, amúgy is meg akartam már kérdezni tőle valamilyen formában, hogy igazából fiú-e vagy lány. Na, majd most!

Linka mindenesetre valóban úgy illegette magát az ablak alatti könyvespolcon, mint aki tetszeni akar. Járkált jobbra-balra és közben illegette magát, és a fejét biccentette erre-arra. Csak hogy meg nem szólalt és meg nem kérdezte, hogy „ugye, szép vagyok?” Kénytelen voltam megszólalni és azt mondani:

– Szép vagy, Linka, valóban szép! – és közben legszívesebben felkaptam volna, hogy megöleljem. Persze, tudtam, hogy a meggondolatlan közeledéssel megriasztom és talán elmegy. Mert az ablak most is nyitva volt, ne higgye, hogy erővel akarom bent tartani. Pedig már kezdett egyre hidegebb lenni.

Aztán eltelt egy kis idő és Linka egyenesen odasétált ahol ültem és szép illedelmesen a kezemhez simult. Mintha jelezni akarta volna, hogy egyáltalán nem fél. Közben szép halkán köszörülte a torkát, valami krrr, krrr hangot adott ki, mint egy ember, ha beszédre készül. És valóban, meg is szólalt. Persze, igazi károgó hangon, alig lehetett érteni, de ha jól odafigyeltem, pedig valóban jól odafigyeltem, ki lehetett venni abból valamit, ami úgy hangzott, hogy: „téged hogy hívnak?” És ezt meg is ismételte legalább háromszor, mint aki biztos akar lenni benne, hogy valóban megértik.

No, ha csak erre kíváncsi...?

Igazából csak kicsit voltam meglepve. Tudtam, hogy a varjúfélék okos madarak, s azt is, hogy meg lehet őket tanítani beszélni is. Tehát meglepett alig voltam. Amit éreztem, az inkább egy árnyalatnyi csalódás volt. Valami olyasmi, hogy „na, ilyen az én szerencsém! Véletlenül akad egy varjú barátom, s arról is kiderül, hogy már szokva van az emberhez. Hiszen beszélni tud, tehát tanították!”

Amikor itt tartottam a gondolatomban, Linka elvihogta magát. Esküszöm, hogy vihogott. Mint egy nevetlen bakfis. Vihogott és még inkább dörgölözött a kezemhez. Mint aki még inkább tetszeni akar. Aztán... nagyon vigyázva, hogy minél érthetőbb legyen, azt károgta (mert már akkor nem vigyázott, egy cseppet sem vigyázott arra, hogy ne legyen károgásszerű a beszédje, hanem csak arra, hogy én, a primitív emberi lény, lehetőleg minél jobban megértsem) tehát azt károgta:

– Azt kérdeztem, hogy mi a te neved? Mert az igazán nem járja, hogy nekem emberi nevet adsz, én elfogadom, miközben te nagyúri titkolózásba burkolózol. Ez igazán nem vall valami nagy jólneveltségre!

No, mit lehetett tenni, bemutatkoztam.

– Parancsára hölgyem vagy uram! A nevem Agács Tibor.

– Akinek holt hírét költötték?

Ült! A találat. Valóban megtörtént ugyanis, hogy vagy két évvel ezelőtt egy ismerősöm, aki történetek írásával foglalkozik, inkább azt kellett volna írjam, hogy szórakozik, felhasználta a nevemet egy szereplőjéhez, akit jobb híján meghalasztott. Az egészből annyi volt igaz, hogy akkoriban valóban elszenvedtem egy mérgezést, medvehagyma/gyöngyvirág, de annyi úgy látszik, nem volt elég az én robusztus szervezetemnek. Meg a dokik is jól működtek. Minderre ráadásul pedig, éppen akkor hagyott ott az akkori – voltaképpen azelőtti kellett

volna írjak – barátnőm, akire éppen emiatt ráfogták egy ideig azt, hogy ő mérgezett meg. Később az a nő igen tragikus körülmények között, fiatalon meg is halt, nagyon messze tőlem.

Bólintottam tehát.

– Akkor, így mondják maguk, az emberek, hogy sokáig fog élni.

– Nem biztos – feleltem –, mivel előtte a beleegyezésemet kérte.

Ekkorra már úgy megszoktam a kiejtését, hogy nem is kellett megfeszítsem a figyelmemet, anélkül is megértettem. Sőt, lassacskán még gyanakodni is kezdtem, hogy vajon nem befolyásol valamivel olyan irányba, hogy jobban megértsük egymást? Fene tudja ezekről a modern dinókról, hogy miket tudnak! Elvégre sokkal régebben élnek ezen a sárgolyón, mint mi, vagy akár az emlősök. Csak éppen változtak, változgattak időközben.

És a gyanúm legalább részben be is igazolódott. Mert azt mondta:

– Igen, valóban van közvetlen folytatóság közöttünk és azok között az állatok között, amelyeket ti dinoszauruszoknak neveztek. Mint ti közöttetek és a valamikori majmok között.

Fogadtam volna, hogy ezt csakis azért mondta, hogy rájöjjenek, valóban képes a gondolataim között kurkászni.

– Szóval te ilyet is tudsz? Gondolatolvasó is vagy? De akkor miért nem használsz a velünk való érintkezésben?

– Mi értelme volna? – kérdezett vissza.

– Ejha! Szóval primitívnek tartasz?

– Miért? Nem az vagy?

Na, ezt megkaptam. De még csak haragudni sem tudtam érte. Hiszen néha nekem magamnak is voltak hasonló gondolataim.

– De! Bizonyos értelemben és bizonyos viszonylatban valóban primitív vagyok. De még fejlődhetek! Te viszont nem mondtad el, hogy fiú vagy-e, vagy lány.

Megint pipiskedni kezdett, mintha tetszeni akarna. Majd azt mondta:

– Persze, te nem vagy képes különbséget tenni viselkedés alapján. Természetesen lány vagyok. Olyan értelemben, hogy még sosem voltak gyermekeim. De nem azért – tette hozzá sietve –, mintha miközöttünk olyan csúnyának, vagy butának, esetleg betegesnek számítanék. Egyszerűen csak más ideáljaim voltak. És vannak. Művelődni akarok még, meg válogató is vagyok. Mert a korom már jócskán megvolna a gyermekneveléshez.

– Szóval... mint mi közöttünk is... némely hölgyek.

– Igen. Úgy, de mégsem egészen úgy. Na de azt hiszem, eleget beszélgettünk. Most elmegyek. Várnak! Majd még jövök. Mert terveim vannak veled!

Ezzel kilibbent az ablakon.

Ekkor döböntem rá, hogy valóban nagyon tud viselkedni. Még elképzelni is rossz, hogy mit művelt volna ennyi idő alatt ugyanott egy galamb. Vagy egy veréb például. Ámbár a varjak némelyike sem biztos, hogy tud viselkedni. Na de Linka... az más!

Másnap nem jött. Egy kicsit meg is voltam sértődve, de aztán elnevettem magamat. „Na, úgy viselkedek mintha valami nőről lenne szó!”

Persze Linka valóban nő volt, varjúnő. Én pedig mostanában egyedül élek, mint épp most jeleztem. Na de mégis!

Harmadnap aztán eljött. Úgy repült rá az ablakpárkányra, mintha sietne.

– Gondolkoznom kellett! – ezzel kezdte.

– És miről gondolkoztál?

– Főképpen arról, hogy mennyit mondhatok el neked. Meg forrásanyagot is gyűjtöttem.

– Úgy! Szóval valami tudományos kérdés?

– Ahogy vesszük! Neked minden bizonnyal az. Nekem inkább családtörténet.

Ez egyre érdekesebb kezdett lenni.

– És az anyaggyűjtés, hogy megy nálatok? Mert gondolom, nem ültök be egy könyvtárba...

– Természetesen nem. Mi nem szoktunk írni. Mert elég nehézkes. Tudod, az anatómiánk miatt. Persze, éppen lehetséges lenne, voltak, sőt vannak próbálkozások, de nehézkes. Ehelyett azt csináljuk, hogy felvesszük a kapcsolatot azokkal, akik tudják a választ a mi kérdéseinkre. Ha éppen nem biztosak, akkor továbbirányítanak. Elég gyorsan megy. Gyorsabb, mint a klasszikus könyvtár. Még talán az internet használatánál is.

„Hogy miket tud ez a madár!” kezdtem tisztelni.

– Ezek szerint te voltaképpen tudós vagy.

– Remélem, hogy az leszek. Egyszer. Elég sokat áldoztam rá, hogy az legyek. Mint tudod is. Mondtam. Most még inkább csak kutató vagyok.

– Szóval, tudós leszel. És hogy egyeztethető össze a tudományos pálya az átlagos életkorokkal?

– Aha! Az a bizonyos harmincöt év! Ez azért messze nem pontos. Még átlagnak sem. Mert sok a baleset. De rokonaink, a hollók között – magunk közt szólva sokkal kevesebbet tudnak mint mi – nem ritka a száz év fölötti kor. De nálunk is előfordul. Ha vigyázunk magunkra. Na de biztosan nem ez az, ami téged főképpen érdekel. És jelen pillanatban engem sem.

– Jó! Akkor mi érdekel mindkettőnket?

– Gondolom az, hogy mikor vesszük át az élővilág fölött az uralmat a világon. És hogyan!

Megdöbbsentem. Ha ez igaz...

Hallgattam is egy adagot. Nyeltem is. Aztán:

– Ilyen terveitek vannak?

Linka szomorúan ingatta a fejét.

– Szó sincs tervről. Rá vagyunk kényszerítve!

– Ki kényszerít rá?

– Ti! Emberek. A viselkedéseitekkel. Mintha nem tudnád! Vagy mit gondolsz egy olyan történetről, amikor ketten összeverekednek, s akkor jön egy harmadik és az egyik verekedőnek a kezébe ad egy tízlövetű pisztolyt? Tán azt hiszi, hogy nem fogja használni? Normálisan talán nem is! TALÁN! De a verekedés hevében egész biztos, hogy igen.

Megborzongtam. „Szóval, mégis! És ők már tudják! De legalább nem a csótányok. Vagy a patkányok!”

– Megbántottalak? Nagyon hallgatsz!

– Nem. Csak szomorú vagyok. De hiszen te olvasni tudsz a gondolataimban. Biztosan tudod ezt is.

– Ma nem használom az intrassziális kommunikációs képességemet. Amely még úgyis nehéz és bizonytalan. Elvégre segíteni jöttem, nem bírálni.

– Nekem akarsz segíteni?

– Persze. Kinek másnak? A bankárfejedelmeiteknek? Azzal csak még inkább felgyorsítanám az élővilág vesztét!

– Értem. És mindezt... honnét tudod? Tudjátok.

– Mint az előbb mondtam, nem akarunk mi a világ urai lenni. De rá vagyunk kényszerítve. Ti kényszerítettetek rá! Az agressziótokkal. Pedig mi békések vagyunk. S azok is szeretnék maradni! De nem lehet!

Ekkor egy kis időre elhallgatott és lelógatta a szárnyait. Úgy látszik, ez volt náluk a szomoruság jele. De aztán, mint aki észbekapott, folytatta.

– Évtizedek óta készülünk erre. Valós esélyt ad a sikerre, hogy sokkal régebbi hagyományaink vannak, mint például nektek.

„Aha! A dinó ősök!” Linka folytatta:

– Már nincs sok időm, rövidre kell fogjam, mert várnak! Szóval kutatunk, edződünk, írás helyett kifejlesztettük a kinetikus intelligenciát, és – ami ezzel szorosan összefügg – a közvetlen intrassziális kommunikálás magas fokát. Mint valami élő internet. De ezt már érintettem. Sőt meg is bizonyosodhattál felőle.

Nem tudtam mit mondani. Mindenben igaza volt. Nagysokára szólaltam meg, hogy:

– Szurkolok nektek!

– Köszönöm! És varjúleves legyen belőlem, ha nem fogunk helytállni!

Elment. Még azt se mondta, hogy eljön-e még. De azóta nem jött.

Sárkány bég

Ezerhétszázegyet írtak a keresztény naptárak. Még hozzá január is volt, jó hideg tehát, s emiatt az úton vándorló ember fázott. És közben arra gondolt, hogy igen, a keresztények naptárja szerint. Mert az ő időszámításuk szerint ezerszáztizenegyet írtak az írástudók, akik persze lehettek hodzsák, imámok, vagy éppenséggel a Palota írnokai. De azért a vitézek között is akadt írástudó, ha nem is túl sok. Lám, ő maga is, noha vitéz volt régebben, szintén tudott írni, meg olvasni is. Janicsár volt egyébként, de megunta a pénz nélküli dicsőséget és az első alkalommal kivált a seregből.

Az alkalom valamivel több mint négy évvel azelőtt következett el, amikor a gyaurok fogságába esett. Akkor volt az a szerencsétlen esemény, hogy Budin, vagyis Buda vára elesett. Pedig védtek, teljes erejükkel védelmezték, és Abdurrahmán pasára sem lehetett volna ráfogni, hogy gyáva ember lett volna, mert nagyon sokszor maga választotta az életveszélyes állásokat.

De hát így történt. Fogságba esett, természetesen a vándor, nem pedig az utolsó budai pasa, és az a német tábornok már ki is tűzte a halálának napját. Óriási véletlen volt, hogy szabadult. Azt a nyár végi napot nem is fogja elfelejteni soha. Nem bizony, mert minden nap hálát ad érte Allahnak, még hozzá a déli rekát alkalmával, hogy az Isten egész biztosan odafigyeljen.

Ilyen volt. Kérni általában nem kért semmit, azt, ha lehetett, megszerezte a saját vitézségével, vagyis – munkával. Ha meg nem lehetett, akkor... ilyen volt Allah akarata és abban meg kellett nyugodni. Mit is lehet olyankor tenni egyebet? Bolond, aki próbálkozik. Még a halált is úgy fogadta volna, ahogy illik. Ám aztán Allah úgy látszik, mást gondolt, mert szabadulás útját mutatta neki.

A mi emberünk középtermetű volt, olyan negyven év körüli, jó izmos férfiú. Vitéz módjára volt öltözködve, janicsár múltjáról csak a magas, hátrahajtott tetejű süveg árulkodott. Azonban azt is – mostanában már megesett – elcserélte néha egy közönséges, vagyis egyszerű turbánnal.

Ment tehát az országúton, északkelet felé, Erdély felé, mert arrafelé tudta azt az országot, amelyet még barátságosnak vélt.

Dél felé volt. Csípős szél kerekedett, összehúzta magán a ruhát, amelyet bizony nem ilyen időre szabtak. A szél egy keresztény templom harangjának a zúgását hozta felé. Igen, dél volt.

„Itt az idő!”

A mi emberünk előhúzta a hátáról az iszákját és kivett abból egy gurigává sodort kis szőnyeget. Letette a földre úgy, hogy elképzelése szerint nagyjából Mekka felé legyen fordítva. És elkezdte az erre az órára előírt tíz rekátot. Ezt igyekezett mindig elvégezni, amióta a haláltól olyan különösen megmenekült.

A szél ekkor elült egy kissé és a beállott csendben lódobogás hallatszott valahonnan távolról. Ráérős, egyhangú lépések hangja volt, a lovas, ha egyáltalán volt olyan és nem csak egy véletlenül elbitangolt ló igyekezett valamerre, úgy látszik, nem sietett.

A mi emberünk csak elhalóan észlelte a ló lépteinek zaját, nem törődött vele. Magasabb úrral beszélgetett ő most, sokkal magasabb úrral!

Csak amikor a tizedik rekátot is végigimádkozta, akkor fordult hátra, hogy lássa, ki jöhet arról, amerről ő is jött.

A lovas már közel volt. Valóban ráérősen lépegetett, mint akinek nincs sürgős dolga. A mi emberünk tehát felállt, a lehetőség szerint megtisztogatta a szőnyegjét és visszadugta az iszákba. Azután fordult a másik vándorló felé. Az is férfi volt, nagyjából egyidősök lehettek. Még a ruházatuk is hasonló volt. Csakhogy a lovas embernek a ruhája drágább kelmékből volt varrva, a fején pedig magyaros csákó mutatta, hogy milyen csapatban harcolhatott. Ha ugyan harcolt egyáltalán.

A gyalogos tehát arrafelé fordult, meghajolt és illendően köszöntötte a másikat, egyben jó utat is kívánva neki.

– Neked is jó utat adjon az Isten! – jött a válasz. És még megkérdezte, hogy: – Merre tartasz?

– Tartok? Igen, ez a helyes szó. Valóban csak tartok. Erdélybe egyébként. Ott... úgy hallottam, még talán elviselnek minket. Nem néznek kutyának.

Na, ez nagyon szomorúan volt mondva. A lovasnak, hisz ember volt ő is, még meg is esett rajta a szíve.

– Kutyának? Hidd el, bajtárs, errefelé sem néz kutyának téged senki. Legalábbis a jóérzésű ember biztosan nem. Ilyet csak a csaták hevében szoktunk kiabálni, egymás biztatására.

– Tudom. Csak hát tudod, uram, gondolkoztam. Hosszú az út, ilyenkor ráér az ember gondolkozni. És nem sok jót tudnék felsorolni olyat, amin viduljak. Szomorú idők járnak ránk mostanában. Pedig nem ilyen ágrólszakadt voltam ám valamikor! De hát ezért is hálát kell adni!

A lovas ember elgondolkozott. Hogy lám, ami az egyiknek öröm, a másiknak akár tragikus is lehet. Pedig hát, mit vétett neki ez az ismeretlen janicsár? Tette a dolgát éppúgy, mint ahogy általában ő is. Részt vett a katonai életben, a harcokban, mert ezt parancsolták. És ráadásul még hitt is abban, amit csinált. Hogy az ő hite az igazi, az utolsó próféta által hirdetett hit, és éppen ezért csakis jót hozhat azoknak az embereknek, akiket így vagy úgy de megtérítenek az igaz hitre. És lám, most mintha szemlátomást megrendült volna a hite. Legalábbis annak egy része. Vajon mi lehetett az oka. Rá is kérdezett.

– Azt mondtad, bajtárs, hogy valamikor más voltál. Mi lehetett hát az oka a változásnak. És ki is volnál te? Mert lehet, hogy ismerlek is. Talán mint lovagias ellenséget, talán csak hírből, ki tudja?

A török egy darabig hallgatott, mintha gondolkodna, hogy mit mondhat el és mit nem. Mennyit ért meg abból egy ilyen idegen lovas ember, aki talán valóban érdeklődik a sorsa iránt, de talán csak azért kérdez, hogy az időt elüsse? Nem! Ez az utóbbi nem valószínű. Mert lám, meglassította a lova járását, mintha akár le is akarna szállni.

Így is volt, a lovas valóban ezt fontolgatta. Csak még nem érett meg benne az elhatározás.

Azután a volt janicsár megszólalt:

– Igen. Valamikor úgy neveztek, hogy Sárkány bég. Még azokban az időkben, amikor a hadak útján jártam. Ám valamivel több, mint négy évvel ezelőtt, Budavár – látod, úgy nevezem, ahogy ti szoktátok – védelmében fogságba estem. És egy általam még nem hallott német nevű tábornok a halálotat követelte. Már meg is bízott valakit, akinek a kötelességévé tette, hogy engem kivégezzon. Pedig úgy tudom, az az ember nem volt hóhér, inkább igazi vitéz harcos. Aki természetesen nem vállalta a hóhéri munkát. Ezért, úgy tudom, lefokozták és ki is tették a seregből. Már híre járt, hogy mást keresnek a felakasztásomra, amikor Allah megsegített. Valami falusi parasztok, éjjel, álöltözetben, besurrantak a börtönömbé, ahol fogvatartottak, elvágta a köteleimet és nagyon halkán, ahogy jöttek, el is tűntek. Azt sem tudom még a mai napig sem, hogy kik voltak. Még egy paraszti ruhát is hagytak ott, hogy abba felöltözve

óvatoskodjak ki. Így is tettem. Nem vittem magammal semmit a régi ruhámból, csak ezt a süveget, amit nemrég még a fejemen láttál, s amit nem szívesen hagynék el, hiszen egész eddigi életemben ezzel szolgáltam. Hát ez az én történetem.

A lovas időközben leszállt a lováról, s a továbbiakban kantáron vezette.

– Értem. És azután? Merre jártál négy évig?

– Ó! Ez egyszerű dolog volt. Isztanbulba utaztam – így mondta, Isztanbul, ahogy törökül hangzik –, ahol meglátogattam a bátyámat. Apám testvérét. A sokévi harc idején hadizsákmányból, foglyok cseréjéből valamicske vagyonom lett. Nem vagyok olyan gazdag, mint ő, a vagyon örököse, de lett annyi, hogy egy kisebb birtokot ebben az országban megvegyek. Most is abban járok. Ezért megyek Erdélyországba. Ott szeretnék letelepedni. Ha ismerős vagy arrafelé, uram, talán tudsz olyan birtokot, amelyből a gazdája kihalt, vagy elveszett, s nincsenek örökösei sem, amit talán megvehetnék.

Most a magyar süveges vitézen volt a hallgatás sora. Volt mit gondolkozzon. Mert igazából tudott olyan birtokot, kettőt is, amelyből a tulajdonos családjának magva szakadt, és így a birtoknak a jövője az lett volna, hogy a fiskusra száll. De visszatartotta az a gondolat, hogy vajon jót tesz-e azzal az ottani embereknek, ha rájuk szabadítja most ezt az ismeretlen törököt? Mert akárhogy bemutatkozott is, mégiscsak ismeretlen volt. És attól, hogy valaki katonának jó volt, egyáltalán nem biztos, hogy földesúrként is megállja a helyét. Erdély érzékeny vidék. Nagyon bizonytalan ott az egyensúlya az ott élő népeknek. Meg aztán azok a birtokok, amelyekről ő tudott, alighanem sokkal drágábbak voltak annál, mint amennyit egy ilyen ágrólszakadt harcos ki tud izzadni. Nem is szólva az indigenátusról, amit szintén meg kell szerezni és az is sokba kerülhet. Szóval, izzadhatott a homloka.

Észre is vette az alkalmi útitárs, de nem szólt. Inkább várakozott. Jól számított, mert a másik megszólalt:

– Nos, barátom, egyelőre nem tudok valami sokat mondani. Ehelyett inkább én is bemutatkozom, ha már te megtetted. Az én nevem Talay Ferenc, és a történetem is hasonló a tiedhez. Amellett, ha nem is ismertelek eddig személyesen, de valami mégiscsak van, ami összeköt kettőnket.

A török vigyorgott. Egyébként, amikor meghallotta a nevet, már akkor elkezdett vigyorogni, s közben sem hervadt le az arcáról. Sőt! Ezt mondta:

– Szóval te voltál! Aki nem akart hóhér lenni!

– Az ördögbe is, hát persze, hogy nem akartam! Harc közben, kard kard ellen, az más. Mindkettőnek van esélye. De így? Lealacsonyító! Különben, valóban nem láttalak soha. Hanemha talán csatában.

A török bólintott.

– Így lehetett. És? Találtak valakit helyetted?

– Nem tudom. Ezután ugyanis azonnal lefokoztak és kirúgtak a seregből. Mert megtagadtam a parancsot.

– Akkor hát az a német generális téged is utálhatott.

– Biz' igen! – vigyorgott most már Talay uram is széles szájjal.

– No, jól összepásszolunk mi ketten együtt! Két kirúgott katona. Mert hát azt biztosan sejtéd, hogy az eset után én sem maradhattam a seregben. Igaz, nem is volt miért. Elegem volt a parancsra gyilkolásból. Na de, ha te is így jártál, akkor igazán elmondhatnád nekem, mert

azóta is fúrja az oldalamat, hogy mit tudsz a szabadulásom további történetéről? Honnan lehettek azok a parasztok?

Talay uram a fejét rázta. Elmondta, hogy az eset után azonnal otthagya a sereget, nem is volt oka maradni, csak a kapitányától vett gyors búcsút.

– Mi volt annak a kapitánynak a neve?

– Petneházy Dávid. De ő biztos, hogy nem küldhette azokat a parasztokat. Annál komolyabb ember volt. És meg se kérdezhetem, mert alig esztendőre rá meg is halt.

– Igen. Hallottam róla. Én akkor Isztambulban voltam, de az eset nagy port vert fel. Valami méregről beszéltek, mások meg azt mondták, hogy a szíve vitte el. Mint a katonákat sokszor.

Ezután csendben mendégéltek. Azonban a csend lassan kezdett nyomasztó lenni, ahogy mentek befelé a délutánba. Sötétedett is. Amikor a valamikori Sárkány bég megszólalt, egy távoli épületfelé mutatva és azt mondta:

– Csárdák!

– Én csak egy csárdát látok! – humorizált az útitársa. Talay tudott ugyan törökül, sőt jól tudott, hiszen akkoriban ez hozzátartozott a neveléshez, de nem állta meg, hogy ne humorizáljon egy kicsit. Majd hozzátette: – Szerintem is egy vendégfogadó-féle. Most már csak az a kérdés, hogy kiket találunk ott? Haramiákat, vagy csak utasokat?

Ám amikor közelebb értek, a fogadó csendesnek látszott. Igaz ugyan, hogy a kéményből dőlt a füst. Talay uram folytatta:

– Két fegyveres férfinak nem hiszem, hogy tartania kellene tőlük, még ha zsványok is!

– Nekem nincs fegyverem – válaszolt az alkalmi társ.

– Semmi? Egy szál kard se?

– Semmi. Az van, amit látsz!

A magyar ekkor közelebb intette a lovát. Aztán, amikor már ott állt mellette, a nyeregre akasztott jókora zsákban kotorászva kiemelt onnan egy enyhén ívelt kardot, hüvelyestől és odaadta a másiknak.

– Nem tökéletes, de egyelőre megteszi. Engem jó sokáig szolgált. Amíg csak ezt meg nem szereztem – és a saját kardszíjára tapintott, amely az oldalán függött.

A török átvette az adományt és kihúzta a fegyvert. Megsuhintotta egy kicsit és elégedetten nézegette. Egyetlen suhintásra észrevette, hogy bár rövidebb a Talay uram kardjánál, de jól kiegyensúlyozott, könnyű, valószínűleg lovassági fegyver. Elismerően bólintott a másik felé.

– Köszönöm! Allah adjon érte százszor annyit.

És valóban látszott rajta, hogy máris jobban érzi magát. Majd folytatta is:

– Bátor ember vagy te, uram!

– Én? Miért?

– Fegyvert adsz egy idegen kezébe! Még nem is ismersz igazán!

– Sárkány bégtől nincs félnivalóm. Békeidőben! – tette hozzá.

A fogadóban tényleg nem volt valami nagy élet. Vagy négy parasztfurma ember vacsorázott s ivott nagyokat egy hosszú asztalnál, egy másiknál pedig a csapláros bólogatott nagy álmosan. Még valami fiatal tűzrőlpattant menyecske-forma fehérszemély is illegette magát a pult mellett. Ő volt az is, aki kiszolgálta a vendégeket étellel, itallal.

„Vajon mással is kiszolgálna, ha kérnék?” cikázott át a Talay Ferenc úr agyán. De mindjárt el is hessegette a pajzán gondolatot.

A parasztnak kinéző férfiak is feléledtek a török láttára. Méregették, nézegették sanda szemmel, hogy vajon megérné-e megtámadni, s elverni? De amikor világossá vált, hogy a két ember együtt utazik, felhagytak az erőszakos tervvel. Ehelyett inkább kisomfordáltak.

Talay hosszan nézett utánuk, tanakodva magában, hogy vajon most elmentek-e, és ha igen, meddig? Esetleg csak az első bokros patakmederig? Meg is kérdezte a kocsmárostól:

– Kiféle emberek voltak azok? Akik most mentek ki!

– Nem veszélyesek! – értette meg a gazda a ki sem mondott kérdést. – A váradi káptalan jobbágjai.

– Káptalan jobbágjai? És mit keresnek itt, Berettyóújfalu határában? Télen!

– Nem tudom. Valamit építettek. Jaj, uram, olyan összevisszaság van itt már egy ideje, hogy én már semmit sem értek. Először török világ volt, aztán mire megszoktuk volna, akkor német világ lett, majd közbejött Thököly uram is. Most ő meg elment, úgy tudtam, fejedelemnek Erdélybe. De aztán megtudtam, hogy még tovább ment, Törökországba. Bocsánat, nem akartam a barátját megsérteni! – hajolt meg most Sárkány bég felé.

A török megértően bólogatott. Mint aki tudja mindezeket a dolgokat, meg még másokat is. Aztán megint Talay uram szólalt meg.

– Szeretnénk itt megszállni éjszakára! Előbb ennénk valamit, meg szomjasak is vagyunk.

– Hallottad? Julcsa! – szólt oda a kocsmáros a fiatal lánynak – nézz körül, hogy mit hagytak meg ezek az átokfajzatok! Lehetőleg még a mai napon!

A leányzó elment. A kocsmáros folytatta:

– Szobám van elég, ilyenkor télen nem nagyon van vendég. Mindjárt szólok annak a lánynak, hogy fűtsön be két szobába! Amikor vissza kegyeskedik! Bár azt hiszem, hogy most egy kicsit gyorsabb lesz. Hogy úrféle nézett be ide! – tette hozzá.

– Igen, ez jó lesz! Aztán még volna valami! Az útitársamnak az úton eltűnt a lova. És sajnos még egyéb is vele, de ez nem lényeges! Most hát lovat vennénk, hátast, ha van ilyen nálad!

A gazda gondolkozott egy kicsit, talán azon, hogy mennyire érdemes kizsebelni ezeket a vándorokat. De végül arra a végeredményre jutott, hogy csak szörmentében érdemes, mert ki tudja, hogy mekkora úr az az egyik. A másik meg lehet, hogy követségben jár. És még lehet megint török világ is. Hát úgy fordította a beszédet.

– Ló, az volna. Hátasnak való is. Nem a legjobb, de nem is adom drágán. De nem a leggyorsabb, ezt előre megmondom.

– Nem nagy baj, inkább kitartó legyen!

Így megegyeztek hát, és látták, hogy közben a kemencében feléledt a tűz. Nemkülönben a Julcsának emlegetett leányzó is mintha feléledt volna, de még egy segítsége is akadt egy csoszogó vénasszony képében. Aki ugyan valóban csoszogott, de a főzési tudománya ellen nem lehetett kifogás. Legalábbis ez derült ki egy fertály órával később, amikor nekikezdték megenni az elkészített étket.

Ezenközben a Julcsa nevezetű megint eltűnt, a gazda szerint az emeleten rakta a tüzet és verte a párnacihát.

„Vajon melyikünk ágyában lesz benne ő maga is?” folytatódta Talay Ferenc uramnak a pajzán gondolatai. Ám aztán elhessegette őket, gondolván, hogy ott lesz Julcsa, ahol lennie kell, majd meglátják. Inkább arra a másik gondolatra összpontosított, hogy vajon lesz-e miből kifizesse a lovat az a török, vagy azt várja, hogy a kard után most már lovat is kapjon ajándékba? De Sárkány bég is ilyesmit gondolhatott, mert eltűnt valami rövid időre, s amikor visszaérkezett, hozta magával a ló kialkudott árát is. Igaz, nem pénzben, hanem egy kisebb gyűrű formájában, amihez mindjárt hozzá is tette, hogy:

– Fogadd el, gazd’ uram nyugodtan, mert nem hadizsákmány! Láthatod, török gyűrű ez! A bátyámtól van.

A gyűrű testvérek között is legalább a másfélszeresét érte annak, amit a kocsmáros a lóért kért. Hogy ilyen bőkezű vevő akadt, mindjárt meg is invitálta a törököt az istállóba, megsejmlélni a lovakat, s választani közülük.

Hát ez meglelt volna, lélegzett fel Talay uram. Most már jó lenne pihenni is, mert holnap nagy utat kéne megtenni!

Hogy aztán pihent-e, és hogy melyikük pihent jobban, azt most talán ne firtassuk.

Annyi mindenestre biztos, hogy másnap mindketten jókedvvel láttak neki a további útnak.

– No, én itt eltérek! – intett búcsút egy válaszütnél Sárkány bég Talay uramnak. – Van ott, arrafelé egy falu, ahol tudomásom szerint élnek még ismerőseim.

Talay Ferenc nézett egy nagyot. Az ő tudomása szerint ugyanis arrafelé nincs semmiféle falu. Van ugyan valami útféle, de az az út később egyre romlik, majd egy adott helyen egyszer csak véget ér. A pusztában. „De hát ő tudja, hogy mit akar! És hogy kitől!”

Hát továbbment egy darabig. De rövid idő múlva mégis meggondolta magát és megállt. „Hátha vesztébe rohan az a bolond török?”

Álldogált egy kicsit, gondolkozott.

„Mégiscsak utána kéne menni! De hogyan? Lehetőleg úgy, hogy ne vegyen észre! És ha véletlenül csapda volna, akkor ne én essek bele!”

Az indián regények akkor még nem forogtak közkézen, legalábbis Európának ezen a részén, de egy jól képzett katonának a lopózkodás nem jelentett gondot. Volt ő már portyán többször is, mint szerette volna. És elvégre kerülőút is létezik a világon. A vidéket ismerte régebről, tudta, hogy a dombok között el lehet jutni arra a helyre ahol az út egyszerűből véget ér az erdők szélénél. Mert ott kezdődött valahol a valamikori híres Igfon Erdő. Amit akkoriban már rég nem úgy neveztek, hanem a veszélyes volta megmaradt. „Öltek itt már meg trónörököst is” motoszkált benne a gondolat, Szent Imre herceget illetően. Persze ma már hol van a Bihari Dukátus? Utoljára Bocskai uram számolta fel errefelé a rablófészket, de már az is régen volt. Már csak a híre van meg a nép nótáiban.

De még mindig nem tudta elhatározni magát. Mert hátha ok nélkül kikémlel egy olyan embert, aki eddig még jó útitársnak bizonyult.

Addig hánytá-vetette a dolgot, hogy végül mégis ügetésre nógatta a lovát, s elindult a csak általa tudott úton.

Amíg ment, visszakalandoztak a gondolatai egy számára már távolinak számító múltba. Mert hát csak távoli az a múlt egy komoly meglelt katona számára, amikor még a gyermekkorból alig kinőve, egy szomszédos kis tót leánykával játszadoztak, kószolgatva a szerelem ízét. Zenóbiának hívták a leánykát, mint egyébként több leányt, asszonyt a családjából, úgy látszik, valamiféle hagyomány lehetett ez náluk.

Aztán ő, Ferenc, elkerült a Hegyköz nevezetű vidékről, katona lett, csak a bátya maradt helyben... gazdálkodni. De Gábor is elkerült elég hamar. Megörökölt egy birtokot valahol Vigyázó megyében, az itteni gazdaságot hagyva a szomszédok, s jobbágyok kezén. Aki utóbbiak közül a Kotlácsik család, akik közül Zenóbia is került, éppen jelesnek számított. „Vajon mi van most velük? Talán meg kéne nézni őket, hogy boldogulnak? Évek óta nem voltam errefelé!”

Így forogtak, fodrozódtak a gondolatai, húsz évvel régebbi események felől.

„Zenóbia? Lehet, hogy már öregasszony! A jobbágyasszonyok hamar öregszenek a sok munkától.” Pillanatnyilag nem gondolt arra, amit az előbbi percekben forgatott a fejében, hogy Kotlácsikék nem tartoztak a legszegényebbek közé. Szép gazdaságot vittek, lehet, hogy Zenóbia otthon sincs már régen, talán férjhez ment, talán talált magának egy megfelelő társat!

Közben a lovacska, mint aki tudja a kötelességét, mendegélt szép csendben az ismert úton.

„Igen ám, de mi lesz, ha valóban rablók? És többen vannak! Jó lenne még egy ember!”

Megállt egy kicsit, éppen az erdő szélén, mert tudta, hogy legegyszerűbben úgy közelítheti meg azt a helyet, ahol az út minden előző jel nélkül véget ér egy kis lapályon az erdő mellett, hogy egy darabig az erdőben megy. Számba vette a fegyvereit. A kardja jó éles volt és ki-egyensúlyozott. Azonkívül volt még nála egy rövid puska, vagy hosszabb pisztoly, a hozzáértők még nem döntötték el, hogy mi legyen a neve, de jó volt bármi is. Azt megtöltötte. Két csöve volt, mind a kettő ellenőrzésre került. Láta, hogy nem piszkált hozzá senki. Ezúttal nem golyót tett bele, hanem özsörétet. Az is halálos, ha jól talál. Öt darab megy egy csöbe. És még volt egy rövidebb, igazi pisztoly. Na, annak csak egy csöve volt. Azt is megtöltötte. Ki tudja, kikkel áll majd szemben? Ha szerencséje lesz és tévedett, akkor majd kiszedegeti.

Éppen akkor jött szembe egy ember. Ismerős forma, de nem emlékezett világosan, hogy honnan ismeri. Innen? Vagy máshonnan.

De az ember – férfi volt, sovány, kicsit meggörbült is már, látszott ahogy ül a lovon – felismerte.

– Ferenc úr! De jó hogy látom! De jó, hogy erre jött! Jöjjön be hozzám!

Szőlősgazda volt, most már rájött.

– Nem tudok, Imre, dolgom van! De te velem jöhetnél, ha akarsz! Segíteni. Nincs most dolgod?

– Semmi! Csak a pincébe mentem volna a bort ellenőrizni, de az ráér!

– Tudsz még fegyverrel bánni?

– Tudok hát! Itt mindenki tud! Rákényszerültünk. Nem tudod még?

Tudta.

– Ó! Hát itt egész népvándorlás van, amióta a németek Budát visszavették! Alig tudunk védekezni. Küldtünk hírnököket is! Nem ért oda hozzád?

– Nem. Remélem, hogy nem lett baja neki! Visszajött?

– Sajnálom, uram, de nem!

– Na akkor jössz velem?

– Hova?

– Az ördög tisztására!

Az ember a fejét vakarta.

– Nem jó hely az mostanában! Mindenféle rossz népek gyülekeznek ottan. Többen kéne legyünk!

– Nincs idő, Imre. Attól félek, hogy egy ismerősemet elkapták. Törbe csalták.

– Az lehet. Mondom, nem jóféle népek.

– Imre! A Kotlácsik ház megvan még?

– Megvan.

– Ki lakik most ott?

– Csak Zenóbia asszony.

– Férje nincs neki?

– Egy fél éve temettük. Szegényt! – tette hozzá.

– Mibe halt meg?

– Mint mostanában mindenki. A vándorok megölték. Összeverekedett velük, nem vigyázott, s agyonverték.

– Így hát Zenóbia teljesen egyedül van?

– Azt nem mondtam. Van neki vagy hat szolgálégyne, s hat cselédlánya. Azokat egzecírozza. Meg a falut is vezeti. Ahogy meghagyta, uram! Hej, kardos menyecske az!

– Az jó! Pont erre van most szükségem! Akkor hát a következőt tesszük: most velem jössz, hogy lássuk, mi van. Ha vannak rablók és nem bírok velük, akkor segítesz. Ha úgy látod, hogy bírok, akkor elindulsz visszafelé, de lóhalálában ám. És ahogy visszaértél, szólsz minden szolgálégynek, hogy gyorsan kapjanak fel egy szekérre, de párna is legyen rajta, és futás az Ördög Tisztására! Mert nem tréfadolog az, ami ott lesz! Jó a lovad?

– Jó, uram!

– Ne cseréljünk?

– Engedelmeddel, uram, ne! Jól össze vagyunk szokva. És értelek, hogy mit akarsz!

Most már nyugodtabb volt. És valóban, a nevezett lapossághoz közel, de még az erdőben négy megtermett férfi ült – látta már őket – és beszélgettek. Kancsó bor mellettük, abból iszogattak rendre. Nevetgéltek is.

– No, ez jól sikerült! – mondta az egyik. – A bolond török azt hitte, hogy valami mulatságba küldik!

– De ám aranyat ér az a Julcsa! Úgy kiszedte belőle az éjjel, amit tudni akartunk, mint annak a rendje. És még útba is igazította! Ide hozzánk!

Röhögtek.

Ferenc közben azon is tűnődött, hogy csak négyen vannak-e, vagy még van valaki rajtuk kívül esetleg a Bolondok Pincéjében.

Rossz volt a híre annak a pincének, tudta ezt régtől, ki is akarták füstölni már végleg, de az idők háborúkat hoztak, soha semmire nem volt idő. Pedig lám! Most mindenféle jövevényeknek rablótanyájává lett.

„Vajon Sárkány bég merre lehet?”

Két lehetőség volt. Vagy ki van kötve egy fához az erdőszélen, hogy fázzon és később kivallathassák, vagy már bent van a pincében és vallatják is. Ebben az esetben még legalább ketten vannak.

Intett Imrének. A szőlősgazda már tudta, mi a dolga. Ebből is látható volt, hogy valóban harcias állapotok uralkodtak az idő tájt a faluban.

„Vajon máshol is így van? Vagy csak ezen a vidéken?”

De azonnal megfelelt a saját kérdésére:

„Máshol is!”

Imre eltűnt. Hason csúszva közelítette meg az erdő szélét úgy, hogy se a tisztásról, se a padról ne lehessen látni. Hamar visszajött.

– Ott van! – suttogta. – Eléggé el van alélva. Gondolom, a hidegtől, mert más látható baja nincs.

Ferenc elégedetten nyugtázta. Kissé közelebb lopakodtak a padhoz.

– Na most!

És akkor jött a „Hej, rablók, zsványok, gyilkosok! Most végetek van!”

Azok elég részegek voltak ahhoz, hogy először támadni akartak. Sőt, az egyik kifele ólálkodott a tisztás felé. Ferenc nem tehetett mást, fogta a hosszú csövű pisztolyt és lelőtte. A férfi elesett.

Akkor intett Imrének, hogy mehet. A szőlősgazda felkapott a lovára és vágóban elindult. Vissza, a falu felé. A másik három rabló háromfelé futott. Persze, amilyen részegek voltak, az egyik azonnal hasra is esett. Ahhoz odament Ferenc és fejbe vágta egy éppen kínálkozó fadarabbal. Azelőtt is dorongnak használták. Aztán megkötözte a fekvő rablót.

A kettő, akik elfutottak, most somfordáltak visszafelé. Persze pisztollyal, felhúzott kakassal. Az egyik elsütötte. Nem talált. Részeg volt, félt is, reszketett a keze. Hát akkor lefeküdt a földre és megadta magát.

De a másik úgy látszik keveset ivott. Lehet, hogy ő volt a vezetőjük, mert csak jött rendületlenül.

„Gyere csak, komám!” hívta is Ferenc, mert már akkor kezdett nagyon dühös lenni.

„Az ám, de ha megölöm, akkor ki fog vallani ezek közül?” Így a pisztolyt ledobva – majd csak meglesz az – a még mindig a kezében tartott doronggal először a fegyvert ütötte ki a támadó kezéből, s azután fejbe verte őt is. Meg is kötözte mindegyiket sorra.

Aztán tudott csak sietni a törökhöz. Biz az valóban rosszul volt szegény. Leszedte a fatörzsről, amihez kötözve volt és leültette melléje. Aztán, bornak mindig lennie kellett egy vitéznél, meg is itatta a kulacsából. Közben dűnnyögött, hogy „pálinka jobb lett volna”. De aztán arra gondolt, hogy Imre meg kell már érkezzen a szekérrel, s a szolgalegényekkel.

Így is volt.

Egymással szemben álltak.

Zenóbia még így, harminc év fölött is szép volt. Csak egy kicsit kitelt, megasszonyosodott.

– Persze, te ide se jöttél volna, ha nem történik ez az egész a barátoddal! – mondta az asszony szemrehányóan.

– Nem barát, csak útitárs – válaszolta az igazságnak megfelelően.

– És most? Mi lesz? Mit akarsz tenni? Letelepedsz végre? – kérdezett szinte mindent egyszerre Zenóbia. Ekkor már a szobában voltak, ketten. Ültek szemben az asztal mellett. És Ferenc akkor meglátta, hogy milyen szép. Mert addig is látta, de most MEGLÁTTA. Rajta. A szépséget. És szomorú lett. Mert hát ilyen a kisebbik fiú sorsa. Ő katona. És Gábor az örökös. Nem bánta, csak nagyon szomorú volt. Hogy milyen szépen lehetne itthon a fiatalkori szerelmével.

– Engem nézel? – kérdezte Zenóbia.

– Igen. Hogy milyen szép vagy!

– Én? Szép?

Ez szomorúan volt mondva. És akkor Ferenc meglátta a vékony, még alig észrevehető ráncokat is az asszony ajkai mellett, s a szemek mellett. Amik aztán később elmélyülnek és meg is vastagodnak. És most már még nagyobb meggyőződéssel mondta:

– Nagyon szép vagy!

Az asszony elnevette magát.

– Mit akarsz ezzel mondani? Kéred az első éjszaka jogát?

Ferenc megrázta a fejét.

– No, arról sajnos már lekéstem. És különben is Gábort illette.

– De arra emlékszel, hogy erről ábrándoztunk valamikor régen?

– Sosem fogom elfelejteni!

De a pillanat már elmúlt.

Bejött Imre.

– Hogy van a török? – kérdezte tőle Ferenc.

– Nagyon gyenge! Teljesen átfázott abban a vékony ruhában. Lehet, hogy meg is kínozták. De azt hiszem, megmarad. Mind valami török nevet emleget, akire vigyázni kell.

– Milyen nevet?

– Nem tudom.

– Na, majd én kikérdezem. Csak térjen magához rendesen! Fektessétek ágyba! Jó melegbe! És adjatok neki inni! Később, ha kér, enni is. Disznóhúst ne!

– Akkor itt maradsz? – kérdezte Zenóbia.

– Egyelőre igen. De aztán tovább kell menjek. Gáborhoz.

Zenóbia a fejét ingatta.

– Oda ne menj! Nem is tudsz!

– Miért?

– Mert meghalt. Már két éve. De téged, úgy látszik, nem lehetett elérni.

– Nem. Elég szomorú! És a rabokkal mi van?

– Bezártuk őket! Elvannak.

– Igen. Vigyázni kell rájuk. Bíró előtt a helyük! De még előtte el kell menjek Vigyázó vármegyébe!

– Szóval mégis?

– Szükséges! Rendnek kell lenni! Ott is és itt is!

Aztán este lett. És csend. És békesség. És nyugalom. És sötét.

Sárkány bég. Folytatás

Azért az indulással még várt Ferenc egy kicsit. Úgy gondolta, hogy talán jobb megvárni, mire válik el a Sárkány bég sorsa. De a török, úgy látszik, vasból volt gyúrva, mert másnap dél felé már enni és inni kért, délután pedig fel is kelt az ágyból, s tett is néhány lépést. Szédült ugyan, de látszott rajta, hogy igyekszik nem lenni terhére a többieknek. Pedig azok általában örültek annak, hogy nem üres és néma a Kotlácsik ház. Mert egyébként bizony voltak olyan házak is a faluban, amelyek teljesen üresen álltak. Némelyik dűledezett is. Persze, a háborús időkben sok volt az eltávozó, vagy egy, vagy más okból. Némelyik örökre, vagy egyenesen a föld alá. Betegség, fegyver is tizedelte a népet.

Sárkány bég tehát felkelt. És járt. Még hozzá... eléggé úgy nézett ki, hogy leginkább a Zenóbia szoknyája után. Járkált. Hogy aztán ez az ápolás miatti hála megnyilvánulása volt-e, vagy egyéb is volt mögötte, azt nem lehetett tudni.

Talay uram mindenesetre nem örült ennek. Nem csak azért, mivel Zenóbia az ő jobbágya volt, törődött is ő azzal, főleg, hogy – most már tudta – időközben ő lett a földesúr. Ami egyebek között azzal is járt, hogy azt szabadít fel, akit akar.

Csak hogy nem akarta ám!

Ördög tudja, mire gondolt, vagy mire nem, de csak nem esett neki jól, hogy a bég állandóan Zenóbia körül serteptért. Szólni viszont nem szólt. De a török sem. Akiről egyébként kiderült időközben, hogy nemcsak azért tud olyan jól magyarul, mert a hosszas tartózkodás során megtanulta a nyelvet, sokan voltak így akkoriban, hanem, bár erről nem beszélt, de érzékelte, hogy otthon a családjában ezen a nyelven beszéltek.

„Ki tudja, lehet az anyja, vagy valami dajka, nevelőnő, magyar lehetett” gondolta Ferenc és ezzel el is intézte magában a dolgot.

– De ám tizenkét éves koromban elkerültem otthonról! – mondta egy alkalommal.

– Janicsár iskola?

Akkoriban már eléggé köztudott volt, hogy nemcsak rabul ejtett vagy árva gyermekekből kerültek ki Begtás kertjének virágai, de elég sokszor megtörtént, hogy egy-egy apa úgy döntött, ott taníttatja a fiát. Jó iskola volt ez akkoriban. Ez egyébként egyike volt azoknak a dolgoknak, amikről nem szívesen beszélt. Csak szigorúan annyit, hogy egy addig nem említett esemény vagy fordulat érthető legyen.

Imre, aki még ugyancsak ott időzött a házban, vette észre Ferencen a változást. És természetesen meg is sejtette annak az okát. Félrevonta hát a földesurat és négyszemközt azt a tanácsot adta neki, hogy ha a török szerinte túl sokat koslat a háziasszony körül, akkor tegyen ő is úgy, s ezzel üsse ki a vendéget a nyeregből. Amelybe egyébként valószínű, hogy fel se kapaszkodott még.

– Tud rólam már Zenóbia mindent! – felelte, ennyit árulva el arról, ami kettőjük közt valamikor serdülő fiatal korukban történt. Vagy alig történt.

– Annál inkább úgy kellene tegyél. Uram! – tette hozzá a tisztelet érdekében.

Ferenc tehát szintén többet kezdett mozogni a háziasszony közvetlen környezetében. Úgy keringtek ketten, mint éjjeli lepkék a lámpa búv körében. Várva, hogy melyik égeti meg magát hamarabb.

De az idő múlt és a negyedik napon már mindketten érezték, hogy nem mehet ez így tovább. Mert eddig úgy nézett ki, hogy talán még barátok is lehetnek, de később megzápulhat a barátság. Holott még ki sem alakult.

– Az lenne a legjobb, ha mindketten egyszerre indulnánk el! – mondta a bég. – És aztán majd valahol az úton elválunk egymástól. Hagyjunk egy kis időt gondolkozni!

Nem mondta ki, hogy kinek, mert neki is volt szeme.

Ferenc helyeselt.

Így hát a következő napon felmálháztak és elindultak.

Ferenc vitt magával több embert a faluból, erős fiatal férfiakat, szüksége volt rájuk a rabok miatt. Az egyik közülük a Zenóbia szolgálói közül került ki, egy Gyurka nevű, élénk eszű fiatalember. De Sárkány is fogadott maga mellé egy fiatal legényt. Őt a földesúrtól kellett elkérni, mivel az ő falujából való volt. Persze adta szívesen.

– Én Nagyváradra megyek. A káptalan bírósága elé állítom a három rablót. Úgy kell lennie, mert azt akarom, hogy aztán Berettyóújfaluban folyjon tovább a per. Tudod, miért!

Nem részletezte. Tudták mindketten, hogy Julcsáról van szó. Akit emlegetni talán fájdalmas lett volna.

A bég bólintott.

– Én befelé megyek tovább Erdély belsejébe. Eladó birtokot keresni – válaszolta. Hogy aztán emellett mit gondolt, hova fog igazából menni, azt nem tárta a nyilvánosság elé.

Ferenc mindenesetre tudta, hogy ha valóban komoly a szándéka birtok szerzéséről, akkor sokkal jobban járna, ha Magyarországon maradna – a Partium szót még gondolatában is elkerülte, nehogy már a töröknek is eszébe jusson!

Várad előtt tehát elváltak az útjaik. A török nem ment be a városba. Oka volt rá, nemrég veszett el számukra a vár, ki tudja, milyen érzésekkel fogadnák, ha ott megjelenne? Bár Ferenc többször is emlegette neki, hogy tán jó volna a ruháját lecserélni, de ő csak annyira volt hajlandó, hogy elfogadott egy jó vastag báránybőr bekecset. Azt is csak azért, mert fázott a január-végi hidegben. Attól kezdve ki-ki magában gondolkozott arról, hogy mit lenne a legjobb, ha a legközelebbi időben megtenne.

A csak nemrég felszabadult Váradon valóban komoly bíróság volt már. Ez volt a jó oldal, amellyel szemben állt az a tény, hogy a sok munka mellett nem ért rá még azzal is foglalkozni, hogy ítéljen egy négytagú rablóbanda fölött.

– Hol is történt az a sajnálatos dolog? A Hegyközben. Hol láttátok először ezeket a banditákat? Berettyóújfalu határában egy fogadóban. De akkor az Ég szerelmére, miért ítéljünk éppen mi fölöttük? Amikor... láthatjátok... ennyi a dolgunk!

Valóban. A bíróság udvarán a sok kérelmező egymást lökdöste, hogy ki-ki hamarabb kerüljön sorra. A bíró, akihez végül is nagy szerencsével bejutottak, megkérdezte még:

– Mondd! Ki is vagy te, fiam?

– Talay Ferenc!

– Gróf vagy báró?

– Egyik sem. Egyszerű földesúr Vigyázó megyéből. De a Hegyközben is van egy falum.

– És mond! Van ott nálatok úriszék?

– Kell, hogy legyen! Én magam ugyan már rég voltam otthon.

– Akkor miért nem ítéltetek ti magatok? Vagy nincs pallosjog?

– De! Az van.

– Hát akkor egyszerű minden! Akasztasd fel őket a ti úriszéketek ítéletével, s aztán s utána menjen az élet a maga útján! Zsiványokra nincs szükség, de másra mindenkire! Emberhiány van ugyanis, de óriási. Sokan elmentek a törökök után, akik meg a helyükbe jönnek... – legyintett, jelezve, hogy biz’ azok nem érnek valami sokat.

No, Talay Ferenc igen rájött, hogy azon a bíróságon nem sok babér terem számára. Vagyis az ő ügyének.

Hát akkor, ha így nem lehet, menjünk tovább egy házzal. Lássuk, mit érünk el a Berettyó partján!

Ekkor már február első napjai következtek el. Az idő is kipillantott egy kicsit, hát ha nem is érték el semmit, de vidámabbak lettek a legények.

Még a Káptalanhoz is bekopogtak, megkérdezni legalább, hogy van-e közük egyáltalán azoknak a zsiványoknak a Káptalanhoz, vagy csak azzal hengeznek?

– Hogy mondd? Berettyóújfalu mellett? Egy fogadóban? Négyen? S azt mondják, hogy a mi embereink?

A kanonok, aki végül is fogadta – a többieknek úgy látszik, hascsikarása támadt attól, hogy egy protestáns férfit fogadnia kellett volna – magas, sovány ember volt. Kicsit meggörnyedt már, valószínűleg a sok írástól, olvasástól.

No ez a kedves, szimpatikus kanonok egy kis türelmet kért és elment, hogy az iratokban kutakodjon.

– Nahát! – jött vissza nagy csodálkozva. – Valóban volt négy emberünk, olyan, amilyet te mondtál. Kőművesnek adták ki magukat, de elvesztek. Már elsirattuk őket, hogy alighanem rablók végeztek velük! És lám! Ők maguk voltak a rablók!

– Így van, főtisztelendő uram! Na de akkor most mit tegyek velük?

– Mit? Mit! Hát akasztasd fel őket! Ha már rablásra adták a fejüket!

„No, ez is rövid módja az elintézésnek!”

Végül aztán sikerült elérni annyit, hogy mindkét helyről, bíróságról és Káptalantól, egy-egy pecsétes írást kapott, hogy viheti a rablással és gyilkossági kísérlettel vádoltakat, ahová akarja, s tehet velük bármit, lelkiismerete szerint.

„Na hiszen, Talay Ferenc! Kellett neked, hogy rendnek kell lennie! Ahelyett, hogy megültél volna szépen a Zenóbia szoknyája mellett, s tetted volna feleséggé, vagy ágyassá tetszésed szerint!” de meg is keseredett a szájában addigra törvény, igazság és minden, akiben addig úgy hitt és reménykedett.

Eladdig Julcsáról, a fogadós tűzről pattant segítségéről még egyetlen szó se esett.

„Nosza, lássuk, mi van vele!”

Berettyóújfalu akkor már nem volt messze.

– Bírjátok még, fiúk?

– Bírjuk, uram, hogyne bíránk!

– A rabok?

– Enni, inni kapnak (azt eszik, amit mi is), aludni hagyjuk őket, szerintem az erdőben biztos nem volt jobb dolguk! Elvannak.

– Na, akkor még egy futamodást!

Aznap már nem volt ideje továbbmenni. A szekeret – azon utaztak a rabok, jól megkötözve, de azért nem úgy, hogy ne tudjanak mozogni – beállították egy színbe az átmeneti szállásuk közelében, a rabokat elvállalta arra az egy éjszakára a város börtöne, ők maguk pedig azon az átmeneti szálláson aludtak egy jót. Alig tudtak felébredni másnap. Már jól délelőtt volt, mire mindent és mindenkit összeszedtek, s elindultak Berettyóújfalu felé. Ahol is, reménykedtek, véget ér az az útjuk.

A fogadó csak olyan volt, amilyenre Talay Ferenc emlékezett. Csak mintha még összébb húzódott volna a hidegben.

Mert hideg az még volt, a februári napot is eltakarták valami felhők, azokból hideg szél süvített, s néha jeges hódara zuhogott a nyakukba.

A fogadó kéményén se látszott, hogy füst szállt volna ki.

De a fogadás ott volt a nagy szobában, ugyanúgy bóbiskolt félálomban, mint ahogy legutóbb először látták. Aztán, hogy meghallotta a lépteiket, nagy nehezen kinyitotta a szemét. S a fejét is felemelte.

– Nincs semmim – morogta rosszkedvűen. De amikor meglátta, hogy elég sokan vannak, mégiscsak elhatározta magát és felállt ültéből.

Akkor látták, hogy elég öreg már.

– Hát kenddel meg mi történt két hét alatt?

– Velem meg az történt, hogy nem történt semmi! – humorizált keserves szájjal a fogadás. – De mintha valóban már láttam volna az urakat!

– Látott bizony, gazduram! Hiszen éppen azért kérdeztük, hogy mi történt. Elolvadt volna a fogadó egy része a megereszkedett időben?

– Az el! – keseregte savanyú képpel.

– Hát például, volt itt egy Julcsa nevű leányzó!

– Elment. Itt hagyott. A kapufélfától vett búcsút!

– Hát azt meg miért? Kend viselkedett vele rosszul?

– Áhhh! Pont úgy bántam vele, mint eddig mindig is.

– Akkor meg miért ment el?

– Nem tom.

– És volt itt még egy vénasszony is!

– Az meg meghalt. Két napra rá, hogy az unokája faképnél hagyott. Ejsze, bánatában.

– Akkor hát... enni-, innivaló nincs, befűtött szoba nincs, mi van akkor?

– Keserűség! Az van! De nagyon! De erre már az urak nem hiszem, hogy kíváncsiak lennének! Akkor inkább mondják meg, hogy mit kívánnak tőlem!

– Na, gazduram, legelőször is azt, ami nincs!

– Jó! Majd befűtök! Meg is melegítek valami ennivalót. A bort legalább nem kell melegíteni!

– Másrészt! Te Gyurka! Hozzátok be azokat a rabokat is, mert megfagynak odakint! – szólt a Zenóbiától elkért szolgálfiúra – és akkor a többiek is jönnek be!

Gyurka ment és jöttek a rabok meg az őrzőik.

– Az ám! – vidult neki egy kicsikét a gazda. – Most ismerem meg! De a török barátja meg hova lett?

– Nem barát, csak útitárs! Ő neki más dolga volt, másfelé ment!

Időközben szépen melegedett az étel. Biz’ az csak valami káposzta volt összeöntve pörkölttel, az a fajta, amit később egy Petőfi nevű költő egy Székely nevű alispán cimborájáról nevezett el, de legalább sok volt.

– A raboknak is adjak? – kérdezte a kocsmáros.

– Ők is emberek! – felelte Ferenc. – Addig, amíg nincsenek elítélve, azt eszik, amit mi. Azután... majd meglátjuk.

A rabok is kaptak.

Talay uram ránézett a kísérőkre. Ettek azok rendületlenül. Csak hárman voltak.

– Uram, a negyedik... – kezdte Gyurka, de az úr leintette.

– Tudom! Lakjatok jól! És bort is kérünk. Nem sokat. A raboknak is.

Azok, vigyorgva néztek össze.

„Nem is rossz ember ez az úr!”

Lassan beesteledett. Ott kellett már hagyni az ebéd-vacsorát.

– No, emberek, takarodó. A rabok itt alszanak, összekötözve! Ezen nem változtathatok! Sajnálom. Majd meglátom, mi lesz ezután. De aludjatok (ezt a raboknak mondta), mert holnap nehéz napotok lesz! Ti pedig, fordult a saját embereihez, szintén sajnálom, de ébren fogtok ülni. Legalábbis az egyiknek mindig a rabokon legyen a szeme. Ha elfáradt, válthattok. Nehogy valamelyiketek reggel arra ébredjen, hogy elvágták a torkát!

Így mondta tréfásan, de a kísérők beleborzongtak. Talay folytatta:

– Ketten itt lesztek, a szemetek a rabokon, a harmadik a szobám előtt! Sajna! Kevesen vagyunk. Majd holnap kiegészültök. Most pedig a raboknak lefekvés, az öröknek az első váltás! Voltatok katonák?

Voltak.

– Hát ordítani tudtok?

– Tudunk!

– Na, akkor, ha bármi előadódik, ordítottok! Mint a sakál! Értettétek? Mert ez nem játék!

Értették.

Ezután ő maga is felment a szobájába és csak úgy, ruhástól végigvetette magát az ágyon. Elfárasztotta az egész napi felelősség. Meg az az előtti, meg még az előtti. Jó lenne most Sárkány bég, ha itt volna, gondolta, de tudta, hogy így, ahogy van, biztosan helyesen fog cselekedni. Mert a bég, sajnos, elfogult. Amit nem is lehet neki felróni. Mert elvégre őt kínozták. Még akkor is, ha az igazából nem is volt olyan nagy kínzás. Mert ő, Ferenc uram, katona lévén, látott éppen elégszer igazi kínzást is. Még ha nem értett is egyet vele...

Belealudt a gondolkodásba.

Mivel elalvás előtt utoljára Sárkány bég járt az eszében, természetes módon róla is álmodott. Csakhogy álmában a török nem török ruhában volt. Hanem rendesen, úgy volt öltözve, mintha magyarnak született volna. És nagyon szomorú volt.

– *Még valamit feltétlenül el kellett volna mondjak neked! – mondta lehajtott fejjel. – De sehogy sem volt rá idő. Hol ez, hol az zavart meg éppen a legrosszabb pillanatban. Hol a zsványok, hol a betegség, hol pedig Zenóbia asszony. Hát most akkor elmondom, ha sikerül. Ide figyelj, uram! Most, hogy ti visszakaptátok az országotok nagy részét, kérlek, jegyezzetek meg valamit! Neked mondom, de csak azért, mert másnak nem mondhatom. Nagyon rosszul intézitek ti a ti dolgotokat! Eleinte még csak ment, ahogy ment, de már akkor is állandó volt köztetek a széthúzás. Mindenki nagyobb úr akart lenni a másik rovására. Még a lepedőt is képesek voltatok kihúzni a másik alól! Így aztán persze mind kisebb lett a birodalmatok. És elérkezett az az idő is, hogy hol ez, hol az hódította meg titeket. Eleinte nagyon kínos volt ez, de még kínosabb volt az, ami következett. Mert megint csak az történt, hogy amikor már szépen elkezdtétek kibírni az urat fölöttetek, valamint az is megtanult titeket becsülni, akkor elkergettétek és hoztatok magatok fölé másik urat. Aki természetesen rosszabb, kegyetlenebb volt az előbbinél. Nehogy azt gondold, hogy a német jobb lesz, mint mi voltunk! És még lesznek mások is! Mibe került volna nektek összefogni az oszmánokkal? Még csak azt sem követelték tőletek, hogy térjetelek át a mi hitűnkre! Ma a földrész legnagyobb birodalma lennétek! Miért nem tudtatok összefogni Batu kánnal? Mert büszkén lobogtattátok nyugati voltotokat! Mert hitről nem volt szó! A nyugat azóta is rajtatok röhög! És ez így lesz mindig, ha nem tudtok változtatni magatokon! Értsétek már meg végre, hogy ugyanazt az istent imádjuk! Csak más-képp nevezz...*

Ekkor felébredt. Katonák szokása szerint egyből ébren volt. És azonnal rájött, hogy mi zavarta addig. Valami motoszkált a szobában. Egy kis állat? Hol jött be? És a szoba is kihűlt. Ez a szegény teremtes is biztosan azért jött be, mert megérezte a meleget és fázott odakint.

„Na megállj csak, mert megfogjak!” tette magát, hogy alszik, nem mozdult, egyenletesen lélegzett, közben várta a közelebbi mozdulatot. Jött is az, ahogy elő van írva. MEGVAGY!

Nagy volt a meglepetés!

– Jajajajajaj! Jujujujujjjj! Eressz már el, mit akarsz velem?

Amit fogott egy vékony kéz csuklója volt, a hang női hang.

– Akkor mért jöttél be, ha azt akarod, hogy eleresszelek? És ki vagy te egyáltalán?

– Jujujujujulesa! Ismersz!

Még mindig nem eresztette el a kezét, sőt keményen fogta, mintha a kardját markolta volna meg. A kéz most már nem akart szabadulni. Inkább megkérdezte:

– Mit akarsz tőlem? Azt?

Kedve lett volna igent mondani, az elmúlt napok sok törődésére valami kellemes élményt szerezni magának, de valami miatt mégsem azt mondta, hanem:

– Igen! De majd csak akkor, amikor te is úgy akarod. Most egyelőre szeretném tudni, hogy miért jöttél be ide, éjnek évadján? Lopni akarsz?

– Neeeeeem! Én csak azt akarom elvinni, ami az enyém!

– De akkor miért nem vitted el eddig? És honnan tudod, hogy itt van az a... valami?

– Az én csomagom! Benne az összes pénzem! De az öreg mindent lát és sosem alszik! Most lefoglalja más odalent! Gondoltam, bemászok mint máskor. Csak most nem beleteszek még, hanem elviszem. Hát, hogy menjek el így a világba??? egy szál ruhában!

Valóban, egy kicsit végigsimítva rajta, megérezte, hogy Julcsa valóban igen vékonyan van öltözve. Körülbelül fázhatott, s azért kockáztatta meg a bemászást az emeleti ablakon.

Ferenc még mindig fogta a lány csuklóját, sőt még igazított is a fogáson, majd felkiáltott:

– Őrség!

Gyurka lépett be.

– Hozzál egy lámpát! Né, kit fogtam!

Jött a lámpa is.

– Mármost – folytatta Ferenc még mindig Julcsához –, hol van az a te csomagod? De ha hazudsz és máshol van, azt megbánod! Ámbár – tette hozzá szomorúan – lehet, hogy ezt is! Hogy bejöttél hozzám éjszaka. Bárkihez bemehettél volna, mind jobb lett volna neked, mint ez, amit tettél! – Aztán megint Gyurkának szólt: – Tedd le szépen azt a lámpát az asztalra, aztán, ha a leányzó bebizonyította, hogy valóban itt van az a csomag, akkor kötdz csak meg szépen a leányzót, de ne vidd le a többihez, hanem inkább hagyd itt nálam. Össze ne beszéljenek már!

A csomag valóban előkerült. Biz’ abban csak szegényes holmik voltak, egy cselédlány kincsei. Meg kevés készpénz.

– No, Gyurka barátom! Akkor jöhet a kötözés. Szorosan, de ne fájjon! Nem kínozunk! Azután pedig vidd magaddal a csomagot, végig nálad legyen, ne add, ne is mutasd senkinek! A leányzó pedig itt marad! Majd beszélgetünk. Úgyis elvitte már az ördög az én álmomat! Na úgy! Ültesd le oda. Én meg itt fogok maradni! Te, ha akarsz, mész, ha nem, maradsz! Legjobb lenne, ha mennél, de néha benéznél ide. És ne mondd előre, hogy mikor jössz! Akkor nem érhet gyanú senkit!

Reggel volt csodálkozás odalent, hogy előkerült Julcsa. De a csodálkozás elült, más csodálkoznivaló volt hamar, amikor egymás után besorjáztak először a negyedik kísérő, utána pedig további négy férfi, a Berettyóújfalusi bíróság hivatalnokai. Utoljára jött mögöttük egy vékony, sápadt ember. Az volt az írnok, akit magukkal hoztak.

– Nahát, kérem szépen! Először is, Talay Ferenc katonatiszt vagyok, amellet a Vigyázó megyei Hollóhegy ura és az ottani úriszék feje! Ez pedig itt nem más, mint a Berettyóújfalu bírósága által megtámogatott hollóhegyi úriszék ide kihelyezett ülése! Írja, írnok uram! Ítélni fogunk a tetten ért rablás elkövetői és az orgazdájuk felett!

Maga az tárgyalás aztán úgy folyt le, ahogy akkoriban minden más olyanféle tárgyalás. A közepe táján Talay uram átadta az ítékezés jogát a Berettyóújfaluból jött bírónak. Valami terve volt ezzel a lépéssel, de nem szólt előre. Hagyta a tárgyalást a maga mentére.

Úgy is lett, ahogy előre elgondolta. A bíró, példát akart statuálni és mind a négyet, Julcsát is beleértve, kötél általi halálra ítélte. Sápadoztak is a vádlottak végig, Julcsa meg ájuldozott. Mert előszörre azt hitték, hogy tréfa, ijesztés lesz az egész. Hát nem az lett. Aztán csak a végén szólalt meg Talay uram megint.

Mint a károsultak egyike és Sárkány bég útítársa, tanúsította, hogy hogyan esett az egész összejátszás. Majd azzal végezte, hogy:

– Mivel a bíró úr volt olyan kegyes és az én döntésemre hagyta az ítélet érvényesítését, mindehhez a következőt tudom hozzátenni: ad 1. a török had kivonulása után nagyon kevés ember maradt az országban. Nincs munkáskéz. Nem akarom taglalni, hogy miért van ez így, mindenki tudja. Ad 2. az egész összejátszás tudomásunk szerint csak egyetlenegyszer történt meg. Ad 3. az általános elszegényedés volt mindenben a fő mozgatórugó. Tudom, hogy jogász uraim másként fogalmaznák meg mindezt, de én szerencsére csak egy úriszék feje vagyok és Isten és a Természet adta jogomnál fogva a következőt javaslom: Változtassuk most az egyszer meg a halálos ítéletet egy életre szóló szolgaságra, mégpedig a következő módon! A három elkövető legyen az apónak a szolgája, ameddig a fogadós uram él! De nem ám valami tessék-lássék szolgálatra gondolok, hanem valódi kemény munkára! Jól jegyezzétek meg, ez a ház egy fogadó! Ide emberek jönnek, mennek. És sosem tudhatjátok, hogy mikor, melyik az aki én küldök, hogy szétnézzzen! És ha olyat talál, amit nem szeret, azonnal életbe lép az eredeti ítélet. Érthető? Julcsa leányasszonynak pedig, mivel mégsem ereszthetem össze a régi cimboráival, mert az nem szül jó vért, azt ajánlom, hogy jöjjön velem Hollóhegyre! Katonaember vagyok, egyedül élek, amúgy is szükségem volna egy szakácsnőre. Ha vállalja... Vállalod?

– Igen – ájuldozott már megint Julcsa, de most már örömeiben, hogy megszabadult a kötélről. Tapogatta is a nyakát hosszasan, de nem lelt azon semmiféle kötélnyomot. Hisz látott már eddigi életében éppen elég tolvajt, gyilkost lógni a faluvégi akasztófán, amíg csak le nem szakadt. Vagy amíg valaki jótét lélek le nem vágta onnét. A köteléért rendszerint.

Aztán, hogy mi lesz majd a vége mindennek később? No, azt ekkor még senki sem sejtette.

Búcsú a palotától

Körülbelül egy jó félévvel az előző részben leírt események előtt, egy nyári kora délutánon kinyílt egy oldalsó kiskapu a híres isztanbuli¹ Topkapi Szeráj elnevezésű palota egyik oldalsó kerítésén. Az esemény nem volt valami nagy különlegesség, naponta többször is megesik, a hárem hölgyei ott szoktak kijárni, hogy a bazárban vásároljanak. Szabad nekik, hisz ki merne tiszteletlenül közeledni a fényességes padisah legféltebb tulajdonához?

Ebben az időben egy Mohamed néven nevezett férfiú töltötte be a nevezett legfelső tisztséget, mivel a keresztény – gregorián – naptár szerint, ezerhétszázat írtak az írástudók.

Ezen a meglehetősen meleg nyári kora délutánon is így történt. Nyílt a kapu és kilibeggett rajta egy valóban szépséges fiatal asszonyka. Azaz, igazából senki nem tudta volna megmondani, hogy az éppen kilépő asszonyka valóban szép és fiatal volt-e, mivel finom selyemből készült mívés ruhája az egész testét eltakarta, még az arcát se lehetett látni, mert azt meg az akkori iszlám szokás szerint fátyol fedte. Így hát, ha akadt volna szemlélő, az csakis a képzeletére hagyatkozhatott annak megállapításában, hogy valóban, milyen is lehet a nőnek a kinézete, s mennyi lehet az életkora.

A járása mindenesetre fiatalos volt, még ha meg is állt néha tűnődve, mint aki azon gondolkodik, hogy mit is kellene tenni a következő pillanatban?

Utcai járókelő bár valóban volt valamennyi, nem túl sok, de ők még csak meg se álltak mentekben, hogy legalább egy pillantással felmérjék, kicsoda lehet az a nő, aki épp elhagyta a palotát? Egy vagy talán két fiatal férfi akár észre is vehette azt a nőt, de elég volt a kezére pillantani – azon a kezén épp azért nem viselt kesztyűt –, hogy meglássák rajta a négyféle fémből illesztett és drágakövekkel kirakott jellegzetes gyűrűt, amely érinthetlenséget biztosított a viselőjének. És amelyet éppen azért egyszerűen hűséggyűrűnek neveztek a háremben. A szultán tulajdonát tiszteletlenül megérinteni sok esetben a halálát jelentette a vigyázatlannak.

Az utcán mindig voltak katonák, és így az éppen akkor eltelt pillanatban is. Nem sokan, nem is feltűnően, de vigyáztak a palota rendjére, nyugalomára.

A nő tehát nyugodtan lépkedhetett bármerre, nem érhetette bántódás. Mindössze egyetlen dolog mutatható arra, hogy esetleg nem a szokásos vásárolgatásról van szó. Illetve kettő. Azt, hogy nem gyaloghinton vitték, és az, hogy mindössze egyetlen kísérője volt. De az éppen ott tartózkodó járókelők nem tudhatták, mit jelent ez, vagy ha tudták is, nem törődtek vele.

A nő tehát megállt, ezúttal már harmadszor és a kísérőjéhez fordult.

– Megmondaná, Kedves Pasa, hogy merre lehet az a Thomson és French cég?

A Kedves Pasának nevezett – hmmm – egyén egy jókora, széles vállú ember volt (az igazság ismeretében talán mégsem mondhatom, hogy férfi), akkora vállakkal, mint egy nehézsúlyú birkózóé, a színe pedig ébenfekete volt. Aminthogy valóban birkózással edzette magát többször hetente, elkerülendő az elhízás rémét.

A Kedves Pasa egy kicsit elkedvetlenedett a kérdéstől. De hamar úrrá lett a kedvetlenségén és igyekezett pontosan megmagyarázni, hogy az emlegetett intézmény, egy ismert bankház, merre található. A nő tovább csicssergett.

¹ A város nevét általában Isztambulnak szokták írni, de a törökök általában így írják, ahogy én is itt írtam. Ők tudják, elvégre az ő városuk!

– És megtenné a kedvemért azt a különös kegyet, hogy esetleg elkísér odáig? Onnét aztán már nem fogom tovább fárasztani, de... tudja!

A Kedves Pasa, aki, mint bizonyára sejthető az előbbiekből, nem volt más, mint a szultán háremének a főeunuchja, ketten voltak egyébként, egy fekete és egy fehér, a kérést máskor akár szemtelenségnek is minősíthette volna, de valahol a megkérgesedett lelke mélyén kedvesnek érezte ezt az asszonykát. Nem úgy kedvesnek, ahogy ő viselte ezt a melléknevet, de valóban olyannak, akinek a sorsát, más körülmények között a szíven tudta volna viselni. Persze, a körülményeken utólag már nem lehetett változtatni. De azért mégis...

Így tehát beleegyezően bólintott és mintha a világ legtermészetesebb dolga lenne, elindult a kicsi asszonykával a Thomson és French bankház felé.

Mármost: a háremet őrző eunuchok tisztelettel tartoztak az odabent élő asszonyok irányában, hiszen nem lehetett előre tudni, hogy megfelelő időben melyik hölgy fog fiút szülni a szultánnak, amikor pedig a hatalma óriásira növekedik a többi nő előtt, de az örökkel szemben is. AKKOR még a Kedves Pasa² is különleges tisztelettel kell közeledjen hozzá. De általában – sose lehet tudni alapon – megelőlegezték ezt a tiszteletet. Hiszen mibe került? Semmibe!

Ám ez az éppen utcán sétáló asszonyka valamilyen módon kilógott a sorból. Abban a pillanatban ugyanis a palotához is tartozott, meg nem is. Ez a státus nem volt éppen rendkívüli, sőt majdnem minden hölggyel megesett egyszer az életében. De azért, mivel félig mégiscsak a palotához tartozott, ajánlatos volt egyelőre az addig kijáró tiszteletet még megadni neki. Vagy tán egy kicsivel többet is? És a Kedves Pasa most éppen azon töprengett, hogy meddig terjedjen ez a tiszteletadás, és hogyan viselkedjen majd azután? Ez nem volt könnyű dolog, mivel minden hivatalos tiszteletet félretéve is, ezt a Leylának, vagy néha Laylának nevezett asszonykát különösen szerette. Mégpedig majdnem azóta, amióta csak betette a lábát a hárembe.

Lám, a neve török szemmel nézve elég közönséges név volt. Attól tehát még nem lett volna olyan különleges. De akkor mitől? A jelenség különleges voltának oka egyformán rejtett a nő és a pasa személyiségében is.

A kis Leyla az Oszmán Birodalomnak egy olyan részén született, amely területen az emberek általában magyarul vagy szerbül beszéltek. A név jelentése egyébként „sötét szépség, született éjszaka” volt az akkori nép képzeletében. De ma is valami ilyesmi jelentéssel bír. Az apa, aki pasa volt, méghozzá nem más, mint az akkoriban híres Magyar ogli Pasa³, legalábbis az akkori, mert ezt a nevet és címet többen is viselték a Birodalomban, törődött is, meg nem is az újszülött lányával. A névadást tehát teljesen átengedte az anyának, aki összebeszélve a házban élő többi asszonnyal, ezt a nevet tartotta megfelelőnek.

Szó, mi szó, a kislány valóban szép volt. Újszülött korától kezdve egészen addig a pillanatig, amikor lám, éppen a török főváros utcáját járta a Kedves Pasa társaságában, keresve a Thomson és French bankházat. Vagyis annak isztanbuli fiókját.

Egyébként akkor, amikor a kis Leyla megszületett, már két bátya volt az apjának, s talán ez némileg magyarázza azt, hogy miért nem figyelt jobban a lányára.

² Nemrég Isztambulban jártomban személyesen is volt lehetőségem látni a szerencsén Kedves Pasa viasmásolatát. Persze, hogy éppen ez volt-e aki éppen abban az időben ezt a szolgálatot ellátta, azt ma már nem lehet eldönteni. Viszont létezett, ez tény. Elégé birkózó testalkata volt, éppen ezért írtam róla eddig ilyen értelemben.

³ Ilyen nevű főtiszt valóban létezett az Oszmán Birodalomban, nézetem szerint több is az idők folyamán, de kivételesen ez az ember az író fantáziájának a terméke.

Így aztán a leányka nevelődött szépen, főleg a házban élő felnőtt nők felügyelete alatt, s értelme szerint. Kicsi korában elég vadóc volt, patakot ugrált át, a folyóba is bemerészkedett – ott folyt a Duna Pétervárad közvetlen közelében merthogy ott élt a család, felnőtt, gyerek és cselédség – magától, vagy talán nagyobb parasztlányoktól, s fiúktól, megtanult úszni, de a fára mászás is kedvenc foglalatossága volt.

Ilyen élet mellett természetes volt, hogy komoly erőre s ügyességre tett szert. És eközben tanulta mindazt, amit muszlim leánynak az életben tudnia kell.

Fiúkra nem nézett, vagy inkább csak mint barátokat, sporttársakat vette őket számba. Pedig bizony jó néhány fiúnak megakadt rajta a szeme. Nemcsak parasztyerekeknek, de úri családok fiainak is. Ezek olyan családok voltak, akik abban az időben már nagyjából meglátták azt, hogy jobb nekik a török szárnyai alatt élni, mint a német harapófogójában. Nem Thököly Imre volt az egyetlen ilyen.

Aztán egyszerre csak mindennek egy csapásra vége lett. Egy szép napon csak fogták a leánykát, tizenkét éves volt ekkor, kocsira tették némi kísérettel, s elkerkeztek vele.

Hová?

Kevesen kérdezték, de aki mégis, annak tisztességesen megmondták, hogy a szultán palotájába megy a leányka, ott a háremben nevelődik tovább.

A közelben lakó fiúk elszörnyedtek.

„De hát a háremben...”

A pasa két katonaiskolás fia szintén nagyon megharagudott, s olyan üzeneteket küldözgettek az apjuknak, hogy azt valószínűleg nem tette a falra. Erre aztán a pasa is mérges lett és minden összeköttetését latba vetette, hogy az ő renitens fiait elküldjék olyan helyekre, ahol meghalni vagy dicsőséget szerezni lehet. Meg is halt az egyik nemsokára.

Leyla nyugodt volt. Ő már régen tudta, erre nevelték a nénék pici kora óta, hogy a legnagyobb karrier, amely egy muszlim lány számára elképzelhető az, hogy bekerül a szultán, mindenki urának háremébe és ott lehetőség szerint fiút szül az uralkodónak. Persze akkor, ha ezt az uralkodó is úgy akarja.

De hát miért ne akarná úgy, hiszen a kislány szép, egészséges – lám, itt látszott meg az, hogy Magyar ogli Pasa mégiscsak törődött ám a leányával, sőt a legmagasabb hivatást választotta ki neki, arra nevelte, azért hagyta kisgyerek korában vadulni, de persze csak komoly ellenőrzés mellett, és ezért bízta a tanítását olyan nénékre, akik mind tudták, hogy hogyan kell egy igazhitű leánynak élni – okos is vidéki mércével mérve, és amit még nem tud, mert nem tudhat, azt majd megtanulja a háremben. Mivel, többek között, ezért megy oda.

Aztán írjanak a katonaiskolás fiak, amit csak akarnak, a hárem mégiscsak a legjobb iskola volt egy fiatal muszlim lány számára. És ezt Leyla is bölcsen tudta.

Valóban új élet kezdődött. A tanulnivaló sok volt és érdekes. És megfigyelni mindazt, ami változás esik egy leány életében, hogyan van az, hogy eleinte mindenki szereti és kényeztetik, majd egy bizonyos idő múltával, persze akkor, amikor már kiviláglik az, hogy a szép gyermekből ugyanolyan szép nő is érik, szép csendesen elkezdenek a társak irigykedni, intrikálni, meg még egyébre is képesek egymás ellen.

Leyla nem nagyon törődött azzal, hogy a többi háremlakók hogyan feketítik egymást a szultán, az eunuchok és a tisztek előtt. Tette a dolgát, igyekezett mindenkire udvarias lenni, ha pedig a véleményét kérték valamiben, arra is megvolt a válasza.

– Sajnos én ehhez nem értek. Túl kevés a tapasztalatom. Talán majd! Egyszer! Amikor megszerzem a hozzávaló észet is!

Így aztán csendesen elkönyvelték, hogy „buta biz’ ez!” és látszatra békén hagyták. Látszatra! Mert két eset is volt, hogy majdnem meghalt valami mérgezésről. A Kedves Pasa mentette meg. Természetesen a szerencsén. A kezelés kegyetlen volt, de eredményes. Vízit itatott vele, majd kihányatta. Aztán tejet, azt már benne hagyta egy ideig, de végül azt is kihányatta. Amikor már olyan gyenge volt, hogy nem tudott vagy nem akart hányni, akkor a pasa egyszerűen megfogta a lábainál fogva, felemelte fejjel lefelé és jól megrázta, hogy kijöjjön belőle a mérég. Végül lefektette valami puha ágyba, meleg takarókkal betakarta és hagyta aludni másnap délig.

Kétszer történt ez meg. És mindkét alkalommal, amikor teljesen felépült, azt vette észre, hogy hiányzik egy vagy kettő a társnői közül. Futott is a pasához, kérdezte, hogy mi lett azokkal a lányokkal.

De a pasa ezúttal mogorván csak annyit felelt:

– Nem volt elég eszük!

Pedig a leányka akkor már meg volt győződve arról, hogy az a pasa őt nagyon szereti. Tudja a csoda, hogy képesek a lányok mindig ráhibázni az ilyesmire, de ezúttal is eltalálta. No persze, a sok soron kívüli kedvezés, a büntetés elmaradása néha, olyankor, amikor ő maga is úgy érezte, hogy megérdemelné, meg még egyéb apró jelek. Amelyek még csak nem is tartoztak a főeunuch hatáskörébe.

Persze, tudta Leyla nagyon jól, hogy igazából mi is az az eunuch. Ezt már az édesanyja is elmondta neki, már Péterváradon, a családi házban. De akkor mi ez itt mégis?! Szerelem? Egy olyan ember esetében, aki igazából nem is férfi?

Évek múltak el még addig, mire rájött az ő csálhatatlan női ösztönével a lényegre. És általában, az emberek komoly tévedésben vannak azzal, hogy mit is takar az az ismert fogalom. Egyesek azt hiszik, hogy az eunuch, mivel a férfiasságától megfosztották, gyáva lesz, már a legkisebb kínvallatásnak sem bír visítozás nélkül ellenállni. És ezt komoly írók állítják, akiknek pedig tudniuk kellene az ellenpéldát is.

Nézzük például Narsest. Eunuch rabszolga volt, Jusztiniánusz korában, tehát több évszázaddal, több mint ezer évvel történetünk kezdete előtt, de általánosan ismert tény, hogy sikeres hadvezér volt, többször még magát Flavius Belizárt is lepipálta. Vagyis, kimondhatjuk, hogy az eunuchok is emberek, és természetesen különböznek egymástól. Ilyen is, olyan is van köztük. Akkor mégis, miért ne lehetne szerelmes egy eunuch egy szép és okos kislányba? Végül is a szultánnak, a mindenkori szultánnak mindössze az volt a fontos, hogy gyermeket nemzeni ne legyen képes. Ha emellett szórakoztatni is tudja a hölgyeket – hogy hogyan is, az talán maradjon az ő titkuk –, az nem más, mint egy többlet érték.

Minderre Leyla, mint mondtam, néhány évvel később jött rá, természetesen a saját bőrén tapasztalva.

Tudott dolog, hogy egy háremhölgynek a legnagyobb értéke, talán igazi kötelessége is az volt, hogy fiút szüljön a szultánnak.

„Na de a lányok nem számítanak?” pattanna fel mindjárt egy elvakult – és tegyem hozzá, hogy alulművelt – feminista. De igen! Számítottak. Nagyon is számítottak. Csak éppen másképp, mint a fiúk.

Tudvalevő, hogy egy uralkodói palotában állandó politizálás folyik, és a politikai játszmák nagy aduásai voltak akkoriban, talán még mostanában is, az uralkodó leánygyermekéi. Hogy

kihez adták férjhez, és az, aki a férjük lett, hogyan viszonyult hozzájuk, bizony néha eldöntötte egy uralkodóház sorsát. Emelkedés vagy eltűnés a történelem bugyraiban.

A mi Leylánk természetesen nem volt uralkodói sarj, csak egy dél-magyarországi, bár helyileg nagy hatalommal bíró pasának a lánya. Az ő sorsán következésképpen nem dőltek trónok, ez volt a szerencséje. Még a háremben sem ő volt a jövő számára kiszemelt szultána.

Ám azért, amikor tizenhét éves lett, mégiscsak behívták az uralkodó hálósobájába egy őszi éjszakán.

De vagy túl fiatal volt még, vagy nem sokat értett az egészből, esetleg más hiba csúszott be, mindenesetre a nászéjszaka nem sikerült valami fényesen.

A Kedves Pasa természetesen észrevette, hogy baj van – sírt is az istenadta, de fehér is volt, meg reszketett – és a többi hölgygel való rövid megbeszélés után kimondta a verdiktet:

– Hozzátok hozzám!

Odavitték.

– És most hagyjatok magamra vele! Hátha sikerrel járok!

Persze, hogy sikerrel járt. Nem először csinálta végig az ilyen kezelést sem. Elvégre ő – meg a fehér párja – felelt a hárembeli hölgyek nyugalmáért, s egészségéért.

Hogy mit tett, mit nem tett, egy kis borogatás, egy kis vérzéscsillapítás, egy komoly kikérdezés és hamar meglett az eredmény.

Kiderült – igaz, csak kettőjük számára – hogy az uralkodó bizony jócskán elsiette a nászéjszakát. Meg a leánya sem értett meg igazából mindent abból, amit a többi hölgyek virágnyelven elmondtak neki. Vagy talán az elméletet nem tudta gyakorlatba ültetni? Ez is lehetséges. A beszélgetés a főeunuchhal mindenesetre valami olyasféle bátorítással ért véget, hogy:

– Egyet se búsulj, Gyöngyöm! Nem mindig jó a legelső eset! Majd később biztosan jobb lesz!

– Igen, de most már rám se képes nézni a császár! Gyűlöl, és meg is utált! – zokogta a leánya.

– Dehogy gyűlöl! Dehogy utált meg! Csak neked most pihenni kell és gyógyulni! Majd segítek. Rendbe hozom!

Aztán, hogy mit is értett mindezen a Kedves Pasa, azt biz' énnekem senki nem pletykálta el, nem tudhatom tehát. De a gyógyulás most már garantált volt és a lelki békéje is helyreállt az újdonsült asszonykának. Igaz, a pasa nem is volt olyan sokkal idősebb nála. Talán csak valami tíz, tizenöt évvel.

És valóban! A kis, újdonsült asszonyka nagyjából három hét alatt teljesen meggyógyult az elszenvedett traumából. Az arca, a teste visszanyerte régebbi szépségét, rugalmasságát, az szája is ugyanúgy mosolygásra állt, mint addig. Csak két olyan vonás volt, amely azelőtt nem volt rajta észrevehető. Az egyik, valami sejtelmes vonás, olyan, mintha valami nagy titoknak lenne a tudója, amelyről beszélni nem akar, de talán nem is tud, vagy nem is lehet. Ettől persze csak még vonzóbbá lett mindenki számára, aki látta, kivéve azokat, akik a szépségéért azelőtt is irigyelték. Ám azok most már nem merték kikezdeni. Valahogy ugyanis híre ment, hogy hatalmas védelmezője van. Sokan a szultánra gyanakodtak, amely gyanú ugyan nem állította volna meg őket, de mások egyenesen Allahra, és ez már hatott.

A másik, amely igazából nem is vonás volt, inkább viselkedési különlegesség, a főeunuchhal szembeni viselkedésében nyilvánult meg. Az valami kétértelműséget sejtetett. Mert egyrészt láthatóan ragaszkodott a fekete Kedves Pasához, másrészt pedig a mindennapi életben mintha igyekezett volna kerülni az érintkezést vele. Ha a pasa férfi lett volna, általában szerelemre gyanakodtak volna, s akkor jaj lett volna mindkettőjüknek. Na de így?

De már akárhogy volt is, az idő legtöbbször meg szokta oldani a dolgokat. Ezúttal is ez történt. A harem mindennapi életében lassan helyreállt a rend. A többiek, nők és eunuchok, mert ez utóbbiak természetesen többen is voltak, nem csak kettő volt belőlük, megszokták, hogy él közöttük egy olyan társuk, akinek talán valami titokba van belátása, de arról egész biztosan nem szabad beszélnie, mert az életével játszik. Lehet, hogy a többiekével is. Jobb volt tehát békén hagyni. Azt is tették.

Közben múltak az évek, a szultán néha még behívatta, de nem többször, mint másokat. A többiek ilyenkor általában viselők maradtak, s születtek is, általában lányokat, de néha egy-egy fiút is. Leyla viszont nem.

„Talán meddő, vagy mi lehet vele?” találgatták a többiek, de nem sokáig. Még örültek is annak, hogy szemmel láthatóan nem fog fölérni a tyúkudvari ranglétrán.

Így kitárgyalva – az illem határait nem nagyon túllépve – a Leyla előéletét, talán jó lenne, ha most már a Kedves Pasa fiatalkoráról is megtudnánk valamit. Nem sokat, hiszen nem főszereplője ennek a történetnek, csak éppen annyit, hogy nagyjából érthetővé váljon az, amit eddig elmondtam, és talán az, amivel a történetnek ez a része egy időre véget is ér.

Nagyon szép kisgyermek volt úgy körülbelül ötéves korában. Fekete, mint az ébenfa, talán még csillogott volna is, ha kitették volna a napra. Természetesen előzetesen megfürdetve, mert egyébként általában poros volt.

Egy hajós házalt vele, el akarta adni. Valahonnan Közép-Afrikából hozhatta, ahol is ajándékba kapta egy ismerős törzsfőnöktől. Ennek már kb. két éve volt abban az időben, amikor a mi történetünkbe először bekapcsolódott. Az a hajós általában majomnak nevezte, vagy azt hitte, hogy tényleg az, de mindenképpen a lenézés hangján beszélt róla úton-útfélen. Pedig nem kellett volna, mert a gyermek nagyon okos volt. Alig néhány hónap alatt megtanult franciául – ez volt a hajósnak a nyelve – még hozzá úgy, hogy senki nem tanította. Ügyes is volt, úgy mászott fel szédülés nélkül a legmagasabb árbocra, hogy a világ legjobb matrőza sem különbül. Tehát kiváló hajós vált volna belőle. Ám a gazdája mégsem változtatta meg a róla szóló terveit. Ebben kulcsszerepe volt annak a ténynek, hogy örökké pénzsűkében volt. Szeretett ugyanis a kocsmákban üldögelni a hozzá hasonló kortyondi társakkal, már amikor egyáltalán szárazföldön tartózkodott. Olyankor aztán szeretett nagyokat mesélni, s mindenkinek fizette az italát, csak hallgassák meg a meséit.

És ez volt az oka egyszersmind az állandó pénzhiánynak is.

Hanem a kis fekete rabszolgának egyelőre nem akadt vevője.

– Pedig még énekelni is tud! – szokta kínálgatni a kocsmái közönséget. – Még hozzá milyen szépen!

Ilyenkor aztán természetesen énekeltette is a gyermeket, s az, mivel valóban szeretett énekelni, szívesen produkálta is magát. Persze, csak olyan matrőzok számára való énekeket tudott, hisz mi mást is tanulhatott meg egy matrőztől! De a hangja valóban szép volt, s a hallása nemkülönben. Fel is tűnt egyszer egy német férfiúnak, aki véletlenül tévedt oda, abba a kocsmába, ahol a mi hajósunk éppen iszogattott a társaival, s énekeltette a kis fekete gyermeket.

– Ejnye! Valóban nagyon szépen énekel ez a fiúcska! – dicsérte meg a német. Valami pöttömnyi fejedelemség egyetemén tanított matematikát és zenét. Mert arra már az ókori görögök is rájöttek, hogy a kétfajta tudomány között valami rokonságnak kell lennie. Hát a precíz németek hogyne tudták volna?

– Tetszik? Eladó! – kínálta a hajós.

A német vérszemet kapott: „Hogy milyen jó lesz majd ez a gyermek később a hercegi kórus szólóénekeseként!” és mindjárt meg is kérdezte:

– Mibe kerül?

A hajós, aki mint rendesen, most is pénzzavarban volt, mondott egy árat.

– Sok! – vágta rá kapásból a professzor, mert az meg fösvény volt.

De nem sokat kellett alkudozni, meglett a vásár.

– Aztán jól viselkedj az új gazdánál! Panaszt ne halljak felőled – búcsúzott el a hajós a kis rabszolgájától (mert az volt, ha nem is nevezték annak).

A gyermeknek mindegy volt. Itt is dolgozni kellett, ott is dolgozni kell majd. De legalább a fedélzet felsúrolása nem rá tartozik majd!

Ám kiderült, hogy tévedett. Igazából ugyanis nem a fizikai munkavégzésért vette meg a német professzor, hanem az énekhangjáért. Munka tehát kevés volt, viszont tanulás annál több. Nyelvet kellett tanulni, mert a hercegi udvarban a német nyelv járta, a fő a zenével kapcsolatos tanulás volt. Ezt ráadásul még élvezte is. Hiszen születésétől fogva két dolgot szeretett igazán. Az éneklést és a testedzést. Abban is kitűnt. És a professzor nem is fukarkodott a lehetőséggel. Az volt az elve, hogy sokat kell szabad levegőn tartózkodni és mozogni, hadd fejlődjön a tüdeje a gyermeknek!

Hát az fejlődött is. Tizenkét éves korára már annyira fejlett volt, mint más tizennégyre. Nem kellett sokat várni, talán egy évet, és a lányokat is kezdte nézegetni. Sőt, ha tehette, nemcsak nézegette őket. És mivel érdekességnek számított abban a kis fejedelemségben, hát a lányok is kaptak rajta.

Jó volt-e, nem-e, annyi bizonyos, hogy amikor az özvegy professzor rajtakapta az egy szem tizennégy éves lánykájával, betelt a pohár. Addig gondolkozott, hogy milyen jövőt szánjon az ifjú rabszolgájának, de akkor eldönt.

„Énekes lesz! A hercegi kórusban!” és valóban, a hercegi kórus híres volt abban az időben a kontratenor fiúkról. Elvitték tehát jó kemény fogdmegek az ifjú donhuánt és elvégezték rajta azt a, voltaképpen könnyű és akkoriban eléggé szokványos műtételt, ami éppen ahhoz kellett.

Mindössze két hatalmas sikoltás, más semmi. A seb, éppen azért, mert szokványos művelet volt, hamar begyógyult.

Azonban... ki tudja, talán azért, mert túl későn végezték el, talán másért, valami mindenesetre félrecsúszott a dologban, mert ugyan a legényke egy hónap után már nem is érezte a sebet, hanem az énekhangja egyszer s mindenkorra odalett. Beszélni pont ugyanúgy beszélt ezután is, mint addig, hanem amikor énekelni kezdett volna, ahelyett az addigi angyalhang helyett valami sípolós recsegés tört elő belőle.

– Mármost, mihez kezdjek én veled?– kérdezte a matematika- és zeneprofesszor az addigi kedvencét. Meglehetősen szomorúan, mivel nem gyűlölte éppen, csak az addigi kalandok későbbi folytatását akarta megakadályozni. – Énekelni mindenesetre már nem tudsz. Igaz, több hangszerezen játszol, még hozzá nagyon szépen, de az itt nálunk nem számít valami nagy különlegességnek. Mindenesetre te jól elvisitottad a hangszáladat.

Súlyosbította a helyzetet az a tény, hogy a professzor lánya is megszökött. Miután egy jó hónapig szinte nevelhetetlenné vált, a legtisztességesebbnek szánt nevelő szóra is olyan hisztériázást vágott ki, hogy a szomszédok azt hitték, ölik egymást, egy ködös őszi reggelen egyszer csak nem volt. Keresték pedig mindenfelé, de nem akadtak nyomára. Majd egyszer,

később, egy messziről jött ember mesélte, hogy látta valahol egy szekéren, valami zsoldos katonával jó egyetértésben.

Mondhatta volna is akár most már a pénzen vett rabszolgájának, hogy „te vagy a hibás ebben is!”, de már hiába. Hát csak éltek egymás mellett, ketten, várva a jobb időket.

A fiú? Vagyis a volt fiú? Ki tudja, mi megy végbe ilyenkor egy fiatalnak a lelkében, mindenestre csak valami két hónapig volt szomorú, akkor se nagyon, ám aztán egyszer találkozott valakivel, véletlen látogató – vagy nem is olyan véletlen – volt az illető, aki megmagyarázta a pórul járt ifjúnak, hogy voltaképpen csak a gyereknemzésre lett alkalmatlan, jó esetben nagyjából mindent képes lesz megtenni azután is, mint azelőtt, sőt azt be is bizonyította, mert egy este, amikor a tanár nem volt otthon, elvitte a piros lámpás házba. Ahol is a fiatalember ugyanolyan szépen bizonyított, mintha mi sem történt volna.

– Csak azt ajánlom, de nagyon komolyan, hogy tartsd a legnagyobb titokban ezt a képességedet, mert akár bajt is hozhat rád! – mondta a látogató, majd megígérte, hogy figyelemmel fogja kísérni a sorsát a későbbiekben is. – De azt, hogy meddig fog még szolgálni téged ez a képességed, azt nem tudom. De mások, akiknek mindenük megvan, se képesek egész késő öregkorig. Általában.

Azt, hogy mit értett a figyelemmel kísérésen az az ember, azt nem lehetett megtudni soha. Aminthogy azt se, hogy ki küldte, vagy egyáltalán küldte-e valaki, vagy csak beesett, mint amikor a sors kopogtat az ajtón.

Tavasszal ugyanis egy követség érkezett a kisvárosba, a herceghez a Fényes Portától, s annak a küldöttségnek az egyik tagja valahonnan megtudta azt, ami a fiatalemberrel megesett. Honnan? Elvégre akkor már az egész város tudta, holott egyesek röhögtek a pórul járt professzoron, mások az Isten ujjának vélték az eseményeket. Nem kellett sok, hogy a török küldöttség is megtudja. Nosza el is mentek a tanárhoz:

– Valóban így esett a dolog? – kérdezték.

– Valóban. És már nem is haragszom rá. Elvégre ő csak azt tette, amire a természete biztatta.

– No ha így van, kedves tanár úr, akkor adja nekünk ezt az ifjút! Megvesszük jó pénzért! Lehet, hogy megcsinálja nálunk a szerencsáját! Mindenesetre meg kell vizsgáljuk, hogy valóban hiányzik neki az, ami általában meg szokott lenni. Mert mi sem szeretnénk ám a selyemzsinórt a nyakunkra!

Megvizsgálták. Rendben levőnek találták az ő szempontjukból.

Hát ez volt a Kedves Pasa rövid története.

És ezt a történetet mesélte el a Thomson és French cég székhelye felé menet közben az ő kedves kis angyalkájának. Amit aztán végzett a következőkkel:

– Láthatod tehát, kicsi úrnőm, hogy miért van az én nagy szeretetem a te irányodban, s meg is lesz az ezentúl is, amíg csak élek. Messze leszek ugyan tőled, de csak üzenned kell és ha valami baj ér, én segítek, ahogy tudok. Ám innen el nem mehetek. Csak a tanácsaim és a segítő szeretetem lesz melletted mindig, amíg élek.

Volt akkoriban a Kedves Pasa körülbelül ötven éves. Árva gyerek lévén kezdetben, ennél pontosabb életkort neki eltalálni nem tudunk.

El is váltak egymástól nagy könnyesen, amikor az elbocsájtott asszonyka a bankházban elvégezte a dolgát.

Emberek jönnek, mennek

Miután a rablók – akikről persze nem tudta előre, hogy szabadidejükben rablással foglalkoznak, és hát a kőművesnek abban az időben télvíz idején jócskán akadt szabadideje, bár igazság szerint Julcsa volt az ötletgazda – ajánlatával jól megjárta, Sárkány bég elhatározta, hogy attól fogva óvatosabb lesz. Az óvatosság első jele az volt, hogy nem rohant ész nélkül birtokot venni, hanem egy időre maradt még a Kotlácsik házban. És úgy tűnt, hogy Zenóbia sem veszi rossz néven a maradását.

– Csak addig, amíg megint erőre kapok! – szabadkozott.

– Nyugodtan maradjon, vitéz uram, én örülök, hogy itt van, legalább nem vagyok magamra hagyva, ha véletlenül megint olyan emberek jönnek, akiket jobb távol tartani. Mint ugyebár legutóbb is történt, azokkal a káptalani népekkel – jött a jószívű felelet – még azt se bánám, ha itt venne földet és itt maradna végleg. Ebben a mostani népvándorlásban.

Aztán Zenóbia még arra is felhívta a figyelmét, hogy nemesi birtokot nem vehet, csak akkor, ha maga nemes ember Magyarországon.

– Csak az Oszmán Birodalomban. De az már nincs itt – szomorodott el a bég.

– Azon is túl lehet, ha indigenátust szerez magának. Ha például a családjá itt lakott az országban, amikor kegyelmed megszületett, és valamilyenféle nemessége volt.

Meghányták-vetették a tennivalókat, mi az, amit a fejedelemségben elfogadnak, milyen áron, amit a fiskusnak le kell fizetni, és egyebeket. Amiket a bég nem tudhatott.

– És természetesen kereszténnyé kell lenni! – nem világlott ki, hogy ezt az utóbbit miért mondta Zenóbia, volt-e valami második, vagy ki tudja hányadik értelme, vagy legalább célja a mondottakkal.

A török mindenesetre úgy gondolta, hogy Talay Ferencnek talán van valamiféle közös múltja, vagy akár jelenben folytatódó érdekeltsége a háziasszonynál, mert nem reagált rá sehogy sem.

Így maradt hát a mondat a levegőben, s úgy is maradt volna mindörökre, ha néhány hét után egy rövid távollét után be nem állít légyen egy idegen férfiúval. Aztán rövid néhány óra alatt ki is derült az idegenről, hogy pap. És, hogy azért jött, mert hívták. Miért? Keresztelni. Na és hol van a kisdéd? Nem kisdéd az, tisztelendő uram, hanem felnőtt férfi. És itt áll tisztelendő-séged előtt.

– Úgy! Tehátlan nem kisdéd, hanem nagyded – humorizált a pap. Egyébként is látszott rajta, hogy alapvetően víg kedélyű ember.

Megtörtént hát a keresztelő is, közepesen ünnepélyes külsőségek között. És csak azután kérdezte meg Zenóbia, látván a török elszontyolodott képét, hogy:

– Miért lett olyan szótlan kegyelmed? Nem tetszik talán, hogy segítettem egy kicsit előrébb lépni, még ha kéréstlenül is?

– Semmiség. Kicsit elgondolkoztam. Hanem azt sajnos el kell mondanom, hogy kegyelmed most ezzel a megkereszteléssel egyszersmind a halálos ítéletemet is aláírta. Mert tudott dolog, hogy az iszlám törvényei között van egy, és éppen nem az utolsó, amely azt írja elő, hogy a hitehagyót halállal lehet büntetni. Mármint én ezután nem tehetek mást, mint vagy itt maradok, amíg élek, vagy pedig visszamegyek Isztanbulba a bátyámhoz, és nyilvánosan kijelentem, hogy az a keresztelő tudomásom és akaratom ellenére történt és megtagadom azt.

Az asszonyka fejét kissé félrehajtva hamiskásan mosolygott, azt kérdezve:

– És a kettő közül most melyiket választja kegyelmed? Mert én itt szívesen látom, maradhat nálam, amíg csak él!

– Akkor meg főleg nincs más lehetőségem, mint maradni. Ám mit szól mindehhez az én többszörös megmentőm, Talay Ferenc úr?

– Gondolom, semmit. Mert ő bár most már a földesuram nekem, de már megint úgy ment el, hogy még véletlenül sem emlékeztetett engem holmi régi, ásatag történetre.

Erre már a török újabban már Sárkány Alajos sem mondhatott semmit. Mert igaz volt. Csak Gyurkának, aki akkortájt tért vissza a Talay Ferenc kíséretéből, húzta el savanyúan a szája szélét. De ki figyelt egy huszonöt éves szolgálégényre? Aki... különben is, néhány nappal később megint útra kellett keljen, ezúttal katonának sorozva, császári pátens szerint.

„De azért mégiscsak különös dolog, hogy a császárnak éppen az én fogadott szolgálégényem kellett! Név szerint!” gondolkozott utólag még egy darabig Zenóbia. De aztán, a menyegzői ünnepségek közepette, az egész Gyurka ügy feledésbe merült.

Az egészen az előzménye az volt, hogy egy adott időpontban, amikor már Hollóhegyen tartózkodtak, azt mondta Gyurka a földesurának:

– Uram! Ferenc úr! Volna valami mondanivalóm!

– Ki vele! Ha fontos.

– Azt nem tudom. De nem hagy nyugodni.

– Akkor mondd el!

– De nem lehet! Mert nem vagyok benne biztos.

– Akkor mit szeretnél tenni?

– Én csak azt gondolom, hogy vissza szeretnék menni Szentjóra. Ott meg tudnék győződni arról, hogy igaz-e a sejtésem?

– És ha igaz?

– Akkor keresnem kell egy feltétlenül tiszta embert, akinek hatalma van, hogy segítsen elhárítani a még nagyobb bajt.

– Milyen bajt?

– Azt se tudom elmondani, mert az sem biztos.

– Ejnye, rébuszokban beszélsz!

– Nem tudok másként – tekerte kinyírtán a nyakát Gyurka.

– De legalább azt tudod, hogy ki lenne az a tiszta ember?

– Azt hiszem, a szatmári főispán megfelel.

Talay uram megszívta a fogát meglepetésében.

– Ejha! Az nagyon magasan van! De ha valóban tiszta embert akarsz, akkor azt hiszem, ő megfelel. Ámbár vannak elegendő, akik az ellenkezőjét állítják. Csakhogy... hogyan fogsz bejutni hozzá?

– Azzal ne törődj, uram! Az legyen az én gondom!

– És ha azt a bizonyos dolgot elintézted, akkor visszatérsz?

– Remélem, hogy igen. De nem biztos. Az is meglehet, hogy a fejemet veszik. Végül is ki biztos bármiben az ilyen zavaros időkben?

Ferenc úr szomorúan bólogatott.

– Az biz’ valóban lehetséges az ilyen zavaros időkben! Nem félsz?

Gyurka keményen a szemébe nézett.

– Nem! Kicsi az én életem ahhoz!

– Nos, barátom, akkor menj békével. A beiktatás megvolt, a hivatalos ceremóniák is, emberem tehát most már van elég, ha valami érne, próbálj meg üzeni! Hátha segíthetek!

– Köszönöm, uram! Remélem, hogy nem lesz rá szükség! De ez úgysem rajtam múlik.

– De titokzatos vagy! Most sem mondhatod el?

– Nem tehetem! Tartson meg jó emlékezetében!

És elporzott.

A nő, akit nem sokkal ezelőtt Leyla néven ismertünk meg, az ezerhétszázas év szeptemberében, egy jókora gabonaszállító hajóról szállt le, mint egyedüli utas, a Pétervárad Sándor néven ismert kisebb vár kikötőjében. Ekkor már egész másképp nézett ki, mint akkor, amikor a Kedves Pasával Isztambulban (ezúttal már így írom, európai módra, hiszen nem Törökországban vagyunk) a Thomson és French bankházat kereste, hanem egész másféle látványt nyújtott. Olyan volt, mint amilyen akkoriban egy átlagos utazni kényszerült úrinő. Arcon fátyol nem volt, kendő helyett hetyke kis női kalap a fején, egész testén pedig hosszú, szürke útiköpeny. Akár angolnak nézhette volna valaki.

A vár ekkor már nem volt török kézen. A helyőrség részben magyar, részben szerb katonákból állott. Bár talán horvátok is lehettek, hiszen a valláson kívül alig valami különböztette meg a két népet.

Leyla tehát kérdezősködött, általánosságban – magyarul. Horvátul tudott ugyan, de nagyon keveset.

– Város? Azzal nem szolgálhatunk. Volt ugyan itt valami olyan, Péterváradnak nevezték, de az bizony lassan elpusztult. Asszonyom mikor járt erre utoljára? Mert bizony ez elég régen így van már!

– Bizony én is régen voltam itt utoljára. Még gyermekkoromban.

– No, az nem lehetett nagyon régen – válaszolt a megkérdezett járókelő, akit parasztembernek lehetett gyanítani.

– És valami szállást nem lehet kapni? Csak néhány napról volna szó! Megfizetem tisztességgel!

A hajóról egy matróz éppen akkor rakodta le a nő csomagjait. Bizony, jókorák voltak.

A beszélgető, ráérő ember jól megnézte azokat a csomagokat. Egy kicsit tágra is nyitotta a szemét a csodálkozástól, hogy valakinek ekkora csomagjai vannak és mégis egyedül utazik, egyetlen szolgáló nélkül.

A nő vidáman mosolygott. Majd azt mondta:

– Én bizony az elmúlt elég sok év alatt olyan helyen voltam, hogy kísérő nélkül elég ritkán léphettem ki az utcára. Legfeljebb olyankor, ha csak a közelben voltam vásárolgatni. Vagy

ismerős helyen. Meg is untam azt a félig-meddig rabságot! Most tehát örülök, hogy egyedül járkalhatok.

– No pedig ne nagyon örüljön, asszonyág, mert errefelé kevés ember lakik, aztán véletlenül még olyanokkal akadhat össze, akik kirabolják! Vagy még rosszabb is történhet. Lám, azt a gyűrűt is csak úgy kitette, mindenki látására.

A nő felmérgesedett. Ugyanakkor látta, hogy nem babra megy a játék, hát így válaszolt:

– Márpedig azt a gyűrűt csak az ujjammal együtt lehet elvenni!

– Akkor fogadjon szolgát az Isten szerelmére! Nem hiszem, hogy ne lenne elég gazdag hozzá!

– Egyelőre csak valami biztonságos szállást szeretnék! És ha valaki odavitetné a csomagjaimat. Persze, ha megalkudtunk abban, hogy mennyiért.

– Ennyi az összes?

– Ennyi!

A parasztember nézett jobbra-balra, de sehol se látott senkit. A nő látta a tanácstalanságot és megkérdezte:

– Itt olyan kevesen laknak?

– Igen. Nemrég elment a török, aki akart, vele ment. És hogy ilyen kevesen maradtunk, jól szétszéledtünk. Én magam is akkora földön gazdálkodok, hogy a régi időben elment volna uradalomnak.

– És csak így, magának gazdálkodik? Van legalább valami haszna belőle?

– Az éppen volna, de sok a mindenféle kószáló és sokat elvisznek belőle. Nemigen győzöm a védekezést.

– Annyira egyedül van?

– Azt nem mondhatnám. Mert vagyunk egyszer mi ketten, az asszonnyal, meg aztán van a két fiam, a nagyobbiknak már felesége is van, a gyerek is jön, a kisebbik még nem talált magának párt. Csakhogy van két lányunk is, ők meg férjhez kéne menjenek! De kihez?

– És a biztonság? Valami úrféle? Van? Hogy rendet tartson!

Az ember ingatta a fejét.

– Az sajnos nincs! Volt egy ideig a parasztvármegye. De a múlt év végén feloszlott. Azt üzenték a nagyobb urak, hogy az nem törvényes, mert csak olyankor szabad, amikor nagy járvány van. Vagy egyéb veszély. Kérdem én: most nincs? De a németek itt az urak, s azt mondják, hogy nem jó. Azóta nincs, csak a sziszterci barátok. Meg még van egy tiszteletes. Az kálvinista. Mert olyan is kell legyen, sokan vannak a nép közt. Hogy ne legyen meg-hasonlás, hát idejött. De el is fog menni. Amikor helyreáll a rend.

Leyla – még meg se mondta, hogy ő igazán kicsoda, de nem is volt szándékában – észrevette a parasztember beszédjén, hogy milyen pontosan fogalmaz, majdnem mintha úr lenne. Aztán azt kérdezte:

– Messze lakik innen? Az a kálvinista tiszteletes! – valami, előtte sem világos okból, de láthatlanban szimpatikusabbnak, vagy talán biztonságosabbnak érezte a prédikátort, mint a cisztercitákat. Talán azért, mert muszlim hitben nőtt fel.

– Nem éppen!

– Hogy lehet odajutni?

– Odavezetem! Voltaképpen, az én földemen lakik. Illetve laknak. Mert feleséges ember.

– Jól ismeri?

– Persze! Én is a nyájához tartozom! Presbiter is vagyok.

– És a csomagjaimmal mi lesz?

A parasztember jól megnézte azokat a csomagokat. Aztán odament, egy kicsit elrendezte azokat egymáson, nyögött egyet és felemelte az egészet.

– Na, mehetünk!

Még tréfálkozott is útközben. Hogy:

– Azért... legalább egy lovat vehetett volna, asszonyság!

– Lesz az is – nyugtatta meg a nő –. Csak eddig még nem volt időm rá.

– Ó! Akkor csak nemrég szabadult!

– Igen! Így is lehet mondani.

A pap – Leyla mint teljesen más hitben nevelkedett, minden egyházi embert papnak nevezett magában – középtermetű, kerek fejű embernek bizonyult. Nagy haja volt, nem feltűnően, csak például az ő csomagjait szállító emberhez képest. De az is lehet, hogy csak azért tűnt olyan-nak az a haj, mert makrancosan, nyilván egyéniségnek érezte magát, ellenállt a fésű minden kísérletének. Így, ez az egész, valami kisfiús külsőt kölcsönzött a tiszteletesnek. De egyébként nagyon szívélyes volt és szolgálatkész.

– Hogyne, természetesen, nyugodtan megszállhat nálunk! Mit is mondott, asszonyom? Kinek a lánya?

– Még nem is mondtam semmit. Erről. Nem is szeretnék, csak önnek, tisztelendő úr. Négyszemközt!

A lelkész egy kicsit mintha elszomorodott volna a szavak hallatán. Ki tudja, mire gondolt magában, tán valami rablóktól való származásra? De rögtön megnyugtatták.

– Most jöttem a hajóval. Messziről. Isztambulból.

– A mostani hajóval? – a tiszteletes a parasztemberhez fordult: – Na, Szilágyi uram, a maga disznóit behajózták?

– Rendben megtörtént!

A lelkész akkor elmagyarázta:

– Tudja, hölgyem, Szilágyi barátomnak egy kisebb kondáját utaztatják most éppen Bécsbe. Talán látta is, amikor felhajtották őket a hajóra.

– Láttam! – ezek szerint Szilágyinak hívják az én kísérőmet. Hangosan meg azt mondta: – Még tartozom is Szilágyi úrnak a csomagok szállításáért. Tehát bankot is kell keresnem.

– Ráér! – szólt közbe a kísérője. – Most, hogy már biztonságban van a tiszteletesnél.

– Én magam viszont valóban tartozom egy magyarázattal! Egyelőre négyszemközt. Aztán majd... ahogy döntenek!

– Essünk túl rajta! – cihelődött fel a pap is. – Csak ide a szomszéd szobába kell menni.

Hogy mit beszéltek ott ketten és mit nem, azt nem kötötték a Szilágyi uram orrára, de egy kis idő elmúltával csak behívták őt magát is.

- Megkeresztellek téged, Pap Gabriella, az Atya, a Fiú és a Szentlélek-isten nevében! Ámen!
- Ámen! – dörmögte rá Szilágyi uram is. Akinek mindössze annyit kellett tudni az egészből, hogy a nő töröknek született és egyenesen a Háremből jön. És, hogy keresztyénné szeretne lenni, mert itt az országban akar letelepedni, s akkor már jobb, ha meg van keresztelve.
- Szilágyi uram ezzel el is ment, mint aki jól végezte dolgát. Valóban jól is végezte. Az út, a csomaghordás költségét is megkapta. Egyelőre a tiszteletestől. Aztán a pap kezdett beszélni.
- Nézze, kedves Gabriella! Ha szabad így szólítanom, ha már én kereszteltem.
- Természetesen szabad!
- Akkor talán megengedi nekem, hogy elmondjam: az édesapját is jól ismertem. Természetesen nem voltunk éppen barátok, de kisebb szolgálatokat el kellett végeznem neki, amikor visszavezényelték. Tudja meg, hogy emlékezett magára, sőt pénzt is hagyott itt arra az esetre, ha haza akarna jönni, s itt élni. Nem nálam van, de megvan. Azonkívül tehát, ami a Thomson és Frenchnél van, még majdnem ugyanannyit hagyott itt az édesapja. Gondolta, hogy a szolgálata letelte után itt akar majd letelepedni.
- A nő lehajtott a fejét. A pap folytatta.
- Az a fiatal fiú, akit elhagyni olyan nehezére esett akkoriban – én nem tudom a nevét – sajnos eltűnt. Kerestette pedig az édesapja, de úgy tudom, hogy világgá ment. Ezt még feltétlenül el kellett mondanom. Na de! Este lett! Megmutatom a szobáját! A feleségem csak holnap jön haza. Jó lenne, ha megvárná! Hárman többet fogunk tudni.

További jövés-menések

Talay Ferenc uram igazából törődött is meg nem is olyan ünnepélyes külsőségekkel, mint a földesúri beiktatás. De mint régi család tagja – Erdélyben úgy hívták akkoriban, hogy „öreg nemzet” – jól tudta, hogy az ilyesmire szüksége van, nemcsak az uradalom népének, de a hivatalosságoknak is. Eszébe nem jutott tehát, hogy akár csak egy picit is gátat szabjon a nép-ünnepélynek. Pedig az a népünnepély leginkább kellemetlen gondolatokat ébresztett benne. Gábor bátyára gondolt, akit nagyon elhanyagolt az utóbbi időben, bár tudta azt is, hogy a bátya meglehetősen magának való ember lévén, nem nagyon örült volna a túlzásba vitt szeretetnek. De azért nagyon sajnálta, hogy meghalt. Még jobban azt, hogy otthon se volt, amikor Gábor meghalt, sőt még csak azt se tudhatja, hogy miben. Más se tudta. Körülkérdezett az uradalomban, de még a belső házicselédek is csak annyit tudtak mondani, hogy egy vagy két napig valami csendes betegség emésztette, azután pedig csendesen meghalt.

– Nem volt neki vízibetegsége?

– Vóni éppen volt, de itt járt egy kirurgus és azt mondta, hogy attól még sokáig élélhet. Húsz évig is! – azt mondta. – De hát férfiembernek az ő korában kinek nincs vízibetegsége? Hát... úgy látszik, elszámította magát az a kirurgus. Vagy hogy valami nehéz gond is emésztette. Merthogy azt is mondta. De ismerted Gábor urat! Soha egy szóval nem mondta, ha valami gondja volt.

– Én se látok semmit – válaszolt Ferenc Samásik Miksának, mert ő volt az a bizalmas belső cseléd, a Szentjobbi Gyurkának a bátya, miután átnézte az uradalom papírjait – itt nincs semmi. Se egy elvesztett per, se egy rossz termés. Még csak valami nőre valló távoli utalás se, aki esetleg gondot okozhatott volna. Pedig az éppenséggel istennek tetsző lett volna.

Gábor ugyanis több éve özvegyember volt, a felesége korán meghalt, gyermekei pedig nem voltak. Hiszen éppen ez volt az oka annak, hogy Ferenc lett végül is az örököse.

Ám igazából nem volt ettől különösebben boldog. Hiányzott neki az addig megszokott nyüzsgő élet. Amelyet ő maga úgy jellemzett, hogy az a vitézi élet. Holott sokkal több volt annál.

Azonkívül idegesítette az is, hogy mi lehet a Hegyközben. Ezen leginkább Zenóbiát értette. De abból az irányból nem jött semmi hír. Hiába gondolta el többször is, hogy elvégre Zenóbia felnőtt nő, nincs gyámság alatt, és ha jobbágy is, már nem az első házasságánál tart, s különben is a család nem az ő jobbágya volt, hanem várjobbágyok, akik a szentjobbi vár kapitányának tartoztak engedelmisséggel. Amely engedelmisség főképpen katonai jellegű volt. Amelyet Zenóbia, a szolgálégyenei segítségével, majdnem kifogástalanul ellátott.

Ez az út tehát nem volt járható. Hiszen megtehetette volna, hogy egy szép napon csak lóra ül, elmegy a Hegyközbe ellenőrizni. És azt is tudta, hogy akkor Zenóbia nem mondana ellent neki. Hiszen ezer jelét mutatta annak, hogy nem volna ellenére neki a Ferenc közeledése. De akkor meg azonnal elkezdte volna önmagát marcangolni, hogy vajon miért engedett neki az asszony? Azért-e, mert szereti, vagy azért, mert ő a földesúr?

Hát csak tépelődött magában, nem bírva határozni se egyik, se másik irányban. Annyira meglátszott rajta az a tépelődés, hogy még a konyhán dolgozó Julcsa, keresztény nevén Torkos Julianna, is meglátta. És mivel a szíve tele volt hálával az életét megmentő vitéz iránt, azt gondolta, hogy amit érez, az a szerelem. Szegény lány, egész addigi életében messze nem úgy volt nevelve – ha ugyan egyáltalán volt – hogy ráérezzen a szerelem finom érzésére. És valljuk be, néha bizony akár több is lehetett az ilyen érzés, a sok év alatt megzápult, rengeteg gyűrődésnek kitett házastársi szeretetnél. Mert azt a mindennapok kellemetlenségei, a veszé-

lyek, a sok szemtelen gyerek kordában tartása, esetleg kenyérgondok, rosszindulatú családtagok semlegesítése és ezer más alaposan megtépázhatta.

Hát csak emésztődtek az emberek Hollóhegyen, egyikük sem jutott semmiféle eredményre. Aztán egyszer csak történt valami, ami az egésznek más megvilágítást adott.

Nyár eleje volt már, talán június, amikor egy hűvös, harmatos reggelen Samásik Miksa és még három megtermett férfiszolga egy meglehetősen eltörődött férfit vezettek Ferenc színe elé. A férfi középtermetű volt, olyan félig paraszti, félig vitézi ruhába öltözve, de csontsoványan és jókora megnőtt szakállal és bajusszal. Ugyanakkor jóarcú férfiú volt, és látszott rajta, hogy nem buta ember.

– Szalontai György vagyok, és ha lehet, szeretnék megmosakodni. Talán akadna egy borbély is, aki levágja a szakállamat, bajuszomat. Máskülönben szívesen állok szolgálatukra. Csak éppen már két éve az erdőben bujdosok.

Talay előtt nem volt ismeretlen a Szalontai név, és a három évvel azelőtt lezajlott felkelésről is tudott. Nem volt azonban tudomása a felkelés okairól, a lefolyásáról és a vezetők kilétéről. Úgy döntött tehát, hogy előbb kivallatja a pórul járt vitézt, hiszen ha úgy adódik, megöletni azután is ráér. Persze reménykedett, hogy arra nem kerül sor.

– No, akkor vigyétek a borbélyhoz a vitéz urat, adjanak neki emberi külsőt és amennyiben nincs ellenvetése, valami embernek való ruhát is. De mindenek előtt töltsétek meg a kádat meleg vízzel és hagyjátok, hogy megfürödjön!

A fürdés és a borbély után már egészen másképp nézett ki a valamikori végardói bíró.

– No, akkor most rajtam a sor, hogy azt mondjam: mindenekelőtt! Tudod-e, uram, hogy ki vagyok én?

Talay azt válaszolta, hogy nagyjából. És hogy éppen most szeretné megtudni a többit.

– Jó ha tudod tehát, hogy én igazából szökött jobbágy vagyok. Most tehát, ha látatlanban kiutalsz nekem ötven botot a merészségemért, azt én még meg is köszönöm. Azt, hogy csak annyi. Ám de vissza nem küldhetsz, mert nincs kihez. Ugyanis Rákóczi jobbágy vagyok, az uram pedig az országon kívül van, Lengyelben, Breznan várában, és nekem elgondolásom sincs arról, hogy ott mit csinál. Holott a birtokait ellenség tizedeli, az emberei, mint lám én is, szerteszökdösnek, mit mondjak még?

A kikérdezés még tartott valami két órán át, amikor is Ferenc úr elégedetten dőlt hátra a székén. Tudott már mindent, amit tudni akart. Nem izgága paraszt állt előtte, hanem a népének sorsát minden elé helyező, választott falusi tisztviselő. Olyan, akit megtévesztettek a nagyon gyorsan változó idők, a hektikus események, amelyekben nála okosabb ember is eltévedhetett néha.

De most már mit tegyen? Hollóhegyen csend volt, nyugalom és béke. Ugyanakkor a határoktól nyugatra kiszípolyozás, zsarnokság és egekig hallatszó sírás. No bizony, erre idő kell, amíg végiggondolja.

– Az első dolog az, hogy hagyjátok pihenni a vitéz urat. Nekem is szükségem van a gondolkodásra. Vigyétek tehát egy üresen álló hálózatra, hadd pihenje ki magát a hosszú bujdosás után! – Majd hozzátette: – Szegény!

– Megyek már! – tüsténkedett Julcsa.

Ferenc úr akkorát kiáltott, hogy a leányasszony megrettenve állt meg az ajtóban, hogy mit vétett?

– Te itt maradsz! Újabb parancsig! Más menjen!

Meg is kérdezte:

– De hát... mit vétettem? – lehet, hogy a feje fölött képzeletben felmeredő akasztófa gondolata rettentette meg. Mert egyébként nem volt félős.

Ferenc megenyhült.

– Semmit, Julcsa. Csak nem akartam, hogy te menj. Meg még valamit mondani is akartam neked. Ehol ni! Kiment a fejemből. Na, megvan. Mondom!

A leányasszony csupa fül volt. Ferenc pedig folytatta:

– Szóval, nincs semmi kifogásom a munkád ellen. Sem a viselkedésed ellen. Ügyes vagy és rendes. Így arra gondoltam, hogy holnaptól kezdve ne a konyhán szolgáljál, hanem itt, a személyem körüli munkákat fogom rád bízni. Mint látod, nincs itt senki, aki azokat elvégezze. Nem is lehet, mert még csak most kezdek berendezkedni. De ilyen asszonyra vagy leányra mindenképpen szükség lesz. Jöhetnek vendégek, nem csak ez a Szalontai, de mások is.

– Igen, értem – hajtotta meg a fejét Julcsa – és majd, amikor majd megnősülsz, uram, akkor még inkább! Ugye?

– Igen, ez általában így szokott lenni. Ámbár én már aligha fogok megnősülni.

– Igen. Értem.

Valóban értette. Hiszen egy nő általában megérti, hogy miért néz egy férfi egy nőre másként, mint az összes többire. És hát ő is volt a Hegyközben.

– Nem biztos, hogy érted. De nem is fontos. Inkább azt mondd meg: nem bánod, hogy így, hamar munkát kell váltanod?

Julcsa megint meghajolt.

– Ha úgy látod helyesnek, uram, akkor szívesen megteszem! – és közben belül, a lelke mélyén dalolni szeretett volna.

– Jól van. Akkor most menj vissza a konyhába, mert még nem gondolkoztam azon, hogy kit tehetek a helyedre. Aztán holnap reggel már itt kezdesz. Nem lesz nehéz!

– Igen, uram!

Julcsa határozottan nagyon szeretett volna szép, jó és kedves lenni. És másnap reggel mégis csak ő jött a hírrel.

– Uram! Megszökött az emberünk!

Ferenc, még nem egészen felébredve, arra gondolt, hogy talán valamelyik szolga talált jobb helyet magának. Jobbágyokkal megesik, hogy megszöknek néha ilyen vagy olyan, valódi vagy képzelt okkal, de ez éppen Hollóhegyen nem volt szokásos. Azelőtt sem, a Gábor idejében, de most meg éppenséggel valami messiásváró hangulatban élt az uradalom. Mintha azelőtt inkább csak uruk lett volna, akit tisztelni kell, de EZ, ez igen, ez gazda. Pedig katona volt egész életében. És mégis! Vagy talán éppen azért? Mert ismerte a fölé- és alárendelés szabályait. És most mégis.

– Melyik? – kérdezte.

– Az a tegnapi. Még egy lovat is ellopott, azzal ment el. Mit csináljak?

Talay Ferenc elmosolyodott. Ebben a mosolyban nem csak a megengedés volt benne, hanem a tetszés is. Mert valóban, Julcsa most másképpen nézett ki mint a konyhán, vagy akár régeb-

ben abban a fogadóban. (Vajon, mit csinálnak a többiek hárman? És mi lehet az öreggel? Remélem, semmi rossz!)

– Te? Semmit. Kezdd el az itteni munkádat, amit tudsz és amikor nem tudsz valamit, akkor megkérdezed tőlem. De most mindenesetre hívd ide Miksát!

Julcsa el, Miksa jött.

– Hallom, hogy Szalontai uram megszökött az éjjel.

– Meg, uram! Mit parancsolsz? Vágtassak utána vagy három keménykötésű legénnyel, s hozzam vissza?

– Dehogysis, Miksa! Eszedbe ne jusson!

– És a ló?

– Semmi! Ennyi legyen a veszteségünk. A hazára áldoztuk!

– Tehát te is, uram? – képedt el a szolga.

– Nem, Miksa, én nem értek egyet a lázadókkal, bajkeverőkkel. De azok után, amiket tegnap hallottam, és ha az igaz, akkor talán jól tesszük, ha engedjük útjára menni. Tudod, hogy hová igyekezett!?

– Tudom. Thököly nagyságos úrhoz!

Thököly Imre megválasztott fejedelem volt, tehát kijárt neki. A nagyságos titulus.

– No tehát, hagyjuk útjára menni! Ő ezek szerint úgy látja szolgálni a hazát. Elvégre bíró volt, nyugodtan megülhetett volna benne. Ha tehát otthagya és a nyakába vette a nehezét, a bizonytalant, akkor annak oka lehet. Mi pedig később még meglátjuk, hogy melyik oldalt találjuk kevésbé veszélyesnek a két fél közül. Mert jó, ha tudod, hogy minden, ami a világon van, tud jó, helyénvaló lenni, de ugyanúgy kínos és rossz is. Az is, ha felemeli a szavát az ember, esetleg a zászlót is, és az is, ha bölcsen mérlegre téve gondolatban, a rendet választja, bármi nehéz és szorító legyen. És én még nem látok tisztán, hogy mi is történik az országban. Ezért egyelőre jobb, ha most megülök az uradalomban és megfigyelek. Talán végleg így is fog maradni. Talán itt használok a legtöbbet.

– Igen, uram, értem. Ezek szerint az öcsém nem tette jól, hogy választott már?

– Gyurka? Vagy van neked más öcséd is?

– Csak ő. Katona! Főhadnagy.

– Jé, feketekecske! Hát ezt én hogy nem tudom? Ámbár az a talpraesettség feltűnhetett volna!

– Nem tudhatod, uram, mert ő titkos katona. Az a dolga neki is, hogy megfigyeljen! Ezt kapta kötelességnek a feljebbvalótól.

„Uram Isten! És akkor ott van Zenóbia! Védtelenül. És vajon mi lehet Sárkány béggel? De ezen már úgy sem tudok változtatni! Aminek történnie kellett, az már biztosan megtörtént! Én meg... számár!”, de fennhangon ezt mondta:

– No, ha titkos, akkor nem kellett volna elmondjad. De mivel én vagyok a földesurad, tehát mégiscsak jól tetted, hogy elmondtad.

– És akkor, ha szabad megkérdezni, mit szándékozol tenni?

– Szabad, de válaszolni nem tudok rá. Most egyelőre menj vissza a többi közé és hallgass erről, mintha az életed függne attól a hallgatástól! Ami még lehet, hogy úgy is van. Ha nem a tiéd, akkor talán az öcsédé. Most mehatsz!

Miksa elment. Ferenc pedig csak akkor vette észre, hogy Julcsa ott áll a sarokban és patakokban folyik a könnye. Mivel hangosan zokogni nem mert, úgy nézett ki, mintha valami szembetegsége lenne.

Ferenc oda is intette magához.

– Látod, Julcsa, az urak élete se éppen gyöngyélet! Mert mindig gondolkozni kell valamin! Mert nagy a hatalmunk, de a felelősségünk is nagy! És bizony, ha nem akarunk valami gyalázatot cselekedni, akkor elég sokszor meg vagyunk szorulva. De most, ha megkérhetlek, akkor gyere ide és segíts felvenni a csizmámat. Kicsit szűkre van szabva a szára. Kimennék megnézni a birtokot. Csak ami közel van. Jobban tudok gondolkozni ott kint a friss levegőn. Na! Ne itasd az egereket! De ezt csak mondom, nem parancs! Biztos jó okod van rá...

– Zenóbia asszony! – hüppögte az előléptetett konyhalány.

– Nos, remélem, hogy nincs vele baj! Hanem az a török...

– Hát éppen ez az!!!

– Éppen mi? Tudsz valamit?

De ennél többet már nem lehetett Julcsából kiszedni. Ferenc tehát hagyta és kiment a kertbe.

Aztán már majdnem sötétedett, amikor hazajött. Még akkor is elgondolkozó volt, de már nem volt nyomott hangulatban. Látszott rajta, hogy meghányta-vetette magában a történeteket, s a tennivalókat is.

Julcsa régebbi munkahelyén, a konyhában várta.

– Tudom, hogy már nem itt a munkám, de ezúttal jobbnak láttam, uram, ha itt várom meg. Mert ebédrel nem tudtuk várni, hát akkor legalább legyen egy jó vacsorája!

– Köszönöm, Julcsa kedves! Lám, gondoltam én, hogy feltalálod magad!

A leányasszony ezúttal valóban szívből mosolygott.

– Hol óhajt vacsorázni, uram? A nagy ebédlőben, a dolgozósobájában, vagy inkább csak itt a konyhában?

A kérdés mögött több másik kérdés is sorjázott, amiket az új szobaasszony nem mondott ki. Olyanok, mint: „Vajon olyan magának való lesz, mint amilyennek Gábor urat mondják a többiek? Egyedül szereti elkölteni a vacsoráját, vagy a társaságot jobban szereti? Jó neki a mi konyhai társaságunk, és milyen mértékig jó? Vagy inkább szereti megadni a módját, s a nagy ebédlőt választja?” Ó, a szolgák kevés jeltől is meg tudják ítélni az uraikat, és Julcsa egyáltalán nem bizonyult butának az eddigiekben.

– Köszönöm, Julcsa! Nem nagy gond, ha behozod az ebédlőbe?

– Természetesen nem! Ez a dolgom!

– És te már vacsoráztál?

– Természetesen még nem! Én majd akkor, amikor az uramat kiszolgáltam. Majd a konyhában. – Érezhető volt a tudatos különbségtétel, „uram” és „az uram” között. Ferenc nem látott észrevenni. Inkább azt mondta:

– Sokat kellett gondolkozzak ma. Jó sokat is jártam. Elfáradtam, pedig még neked is el akartam mondani egyet-mást. Kivételesen megkérek, hogy maradj velem, amíg vacsorázom. Ez nem kötelező, csak kérés. És megengedem, hogy te is ott vacsorázz, ha, mint mondd, még nem volt időd.

Így lett. Julcsa persze alig tudott mocorogni a nagy megtiszteltetéstől. De Talay uram úgy látszott, hogy valóban meg akar vele beszélni ezt-azt. Többek között...

– Mit tudsz te Zenóbiáról?

– Nem sokat. De azt láttam, hogy hogyan néz az uramra! És hát még ott van az a török. Ő meg Zenóbiára nézett ugyanúgy. Ezért nem tudta szegény asszony, hogy mit tegyen.

– Igen, én is így látom. És hogy gondolod? Mit fog tenni Zenóbia?

– Én úgy látom, nagyon unja már az egyedüllétet. Azt hiszem, hozzáfog menni a török úrhoz. Ha még eddig nem tette – tette hozzá elgondolkozva.

– Ebben se tévedtél. Legalábbis úgy gondolom.

Kis ideig hallgattak. Julcsa a megtiszteltetéstől alig-alig bírt mozgolódni. Csak nagy néha mert egy-egy falatot a szájába tenni. Pedig látszott a mozdulatain, hogy éhes. De figyelt Ferencre. Még egy személyesebb kérdést is megkockáztatott egyszer.

– Hogyan van az, hogy uram nem báró vagy gróf? Hiszen az járja a konyhán, hogy akár herceg is lehetne, ha akarna.

Ferenc jókedvűen nevetett a cselédek összepusmogásán. De aztán elkomolyodott.

– Igen – válaszolt aztán, határozatlanul –, de ezzel nem vagyok egyedül. Az én tudomásom szerint van még egy család Erdélyországban, amely ugyanígy van. Még rokonok is vagyunk. És persze, ki tudja, hol vannak ilyenek még mások is? Talán sokan is. Ezt most azért mondom, hogy tanulj meg az embereket nem a királytól vagy mástól kapott rangok szerint megítélni, hanem inkább aszerint, hogy hogyan tud annak a kötelességnek megfelelni, amit az a rang, amit vagy megkapott, vagy nem, megkíván. Mert látod? Itt van most ez a helyzet, amiben vagyunk. Te mit választanál? Ha a helyemben volnál? Melyik oldalra állnál?

Julcsa jó sokat gondolkozott, mielőtt felelt volna. Aztán azt mondta:

– Én, uram, a népből származom. Tehát nem mondhatok egyebet, csak azt, hogy a nép mellé állnék.

– Az ám, de hogyan? A mellé, amit a nép kíván, vagy a mellé, ami jó a népnek?

– Én nem tudom. Uram sokkal jobban tudja! Hiszen azért gondolkozik annyit, hogy tudja. De gyenge asszonyésszel úgy látom, hogy vannak olyan idők, amikor az a kettő, amiről szólni méltóztatott, nagyon közel kerül egymáshoz. Mert például, itt volt a török. Szedte a dézsmát meg a harácsot, de a vége felé megértő kezdett lenni. És akkor jött a német. Ó! Én tudom, hogy csak egy egyszerű asszony vagyok, de van nekem szemem. És látok.

– Tehát ezt mondod! Mindenesetre köszönöm! De most talán jobb, ha nem teszem. Olyan sokat gondolkoztam ma, hogy még a fejem is fáj. Szólj valakinek a konyhába, hogy vigyék el a terítéket, s ne hagyjanak itt, csak egy üveg bort! De az se legyen nagy! Te meg gyere velem és talán segíts, ha lehet!

– Azonnal!

Bár az az „azonnal” egy kicsit hosszabb ideig tartott a szokásosnál, de nem nagyon.

Így Ferenc már az ágyban volt. Egy pohár bor is volt nála, de abból alig hiányzott egy kevés. Azt is letette maga mellé egy kisládára.

– Julcsa!

– Igen, uram!

– Megkérhetlek, hogy dőlj le ide mellém egy kicsit?

– Igen, uram!

Aztán egy jó óra múlva csak annyit mondott az asszony:

– Már azt hittem, uram, hogy soha nem fogsz észrevenni!

És ez így volt jó. De Ferenc tudta, hogy ez igazából nem megoldás. Nem komplikál semmit, de mégis nagyon messze van attól, hogy megoldás legyen.

A földbirtokos asszony

Hollóhegyen tehát, legalábbis a déli fertályán, ahol akkoriban a Talay uradalom volt található, nyugodt, csendes idők jártak. Ugyanakkor viszont az ország többi része fölött vészjósló, fekete fellegek tornyosultak az emberek lelkei fölött. Nagyon úgy nézett ki a helyzet, hogy igaza lehetett Sárkány bégnek, legalább abban, amit Talay uram álmodott róla hónapokkal ezelőtt. De az idő, mint mindig, most is múlt, jótékonyan betakarva a régi sebeket, s előkészítve helyettük újakat.

Nyár vége felé olyan hírek jöttek, hogy a Tokaj Hegyalja újra forrongani kezdett.

Aztán csak lejárt ez is. Volt valami lázadás-szerű, de mint mindig, a szatmári főispánnak sikerült lecsendesítenie, méghozzá úgy, hogy nagyon kevesen haltak meg. Börtönbe is csak néhányan kerültek.

– Okos ez az ember! – mondta Talay uram szokás szerint Julcsának, és szintén szokás szerint délelőtt. Akkor voltak mindketten szabadabbak, mint máskor. Mert délután Julcsának is dolga volt, de a földesúr is általában iratokkal foglalkozott. – Ideje lenne talán megismernem!

– Lehet! De előbb talán az új barmodi földesasszonyt látogatnád meg. Azt mondják, nagyon szép!

– Nocsak! Tán nem akarsz engem megnősíteni?

– De biz’ tán igen! Vagy csak nem azt akarod, hogy magva szakadjon a családnak? Uram – tette hozzá tisztelettel.

– Mi bajod van most? Ha van valami, akkor mondd meg tisztességgel!

– Nincsen énnekem semmi bajom. Csak éppen össze tudok adni kétszer kettőt.

– És milyen eredményre jutottál, hogy attól ilyeneket mondasz?

– Igazán kíváncsi vagy rá, uram?

– Igazán!

– Jó! Csak aztán meg ne haragudj!

Ferenc elnevette magát.

– Majd igyekszem nem haragudni!

– Most akarod?

– Ha lehet.

– Mert szívesebben mondanám el este! Az ágyban. Ne érts félre! De valóban nem akarom, hogy megharagudjál! És én nagyon szeretlek. Jobban mint az életemet! Ugye, nem hitted volna?

– De! Hiszem. Hisz mindennap tapasztalom.

– Akkor tehát mondhatom. Nem fogsz félreérteni! Éppen, mert szeretlek. És valóban, soha senkit nem szerettem még így, hiszen tudod, hogy milyen életem volt... azelőtt.

Ferenc nem felelt. Csak bólintott. Neki is galuska volt a torkában attól, amire visszaemlékezett. És annál inkább szorongva várta a folytatást. Az pedig jött is.

– Tudod, édes uram, azért csak nem egy jó dolog ez így. Ami köztünk van. És nem csak azért, mert nekem sajnos nem lehet gyermekem tőled. Hiszen tudod, hogy milyen fiatal korom volt, mielőtt te megismertél. Voltam én viselő! Egyszer. De nem sokáig. Nem tudtam, hová tettem volna. Kis csavargó voltam magam is, mielőtt az öreghez kerültem volna. Hát beszéltem egy vénasszonnyal, hogy tegye meg. Hogy vetéljek el. Ő aztán három napig kínozta, míg végre sikerült neki. Azóta soha nem estem teherbe.

– De hát... azt mondtad, hogy csavargó voltál! Pedig volt nagyanád. Ő nem tudott segíteni? Vagy olyan vakbuzgó volt, hogy nem is akart?

– Ó! Az? Az öregnél? Az nem volt nagyanám. Csak úgy mondtuk. Az öregnek. De igazából ő volt az a vénasszony, aki... megcsinálta nekem. Attól fogva le nem ment a nyakamról. Majdnem mindenemet oda kellett adjam neki! Mert azzal fenyegetett, hogy beszélni fog. És azt tudod, hogy mivel járt volna. De hogy nagyanám? Hiszen ő keresett nekem mindig új férfiakat! Aztán, amit úgy kerestem, annak a nagy részét oda kellett adjam neki. Még többet akart volna, de én elrejtettem. Az egyik szobában. Véletlen volt, hogy az lett a te szobád. Ámbár az nem is biztos. Mert az öreg néha megsajnálta. És rólad tudta, hogy erős vagy és hatalmas. Gondolta, hátha véget tudsz vetni a sok gyalázatnak. De ezt nem tudhattam, mert már azelőtt megszöktem.

– De akkor a vénasszonynak mitől szakadt meg a szíve?

– Megszakadt? Kedvesem! Inkább megszökött. Mert félt attól, hogy minden kitudódik. De ezt megint csak nem tudhatom, mert nem voltam ott. Még azt is el tudom képzelni róla, hogy azóta is vígan él valahol. De ez nem tartozik ide. Hanem most már tudod, hogy én nem vagyok neked való. Feleségnek. Így, ahogy vagyunk, ez jó. Mindkettőnknek! És szerintem ez így is fog maradni, akkor is, ha megnősülnél. De te, aki majdnem herceg vagy, nem lehetsz a férje egy ilyennek. Mint én. És magva sem szakadhat a családnak! Az bűn lenne! Érted már, uram?

Ferenc csak intett a fejével, hogy érti. De aztán:

– Én mégse akarok megházasodni. Nekem te jó vagy, nem is kell több. Jól vagyunk mi együtt. Egy nem herceg és egy nem bűnöző. Mert azt remélem tudod, hogy most már minden befolyásomat latba fogom vetni, hogy a te neved tiszta legyen!

– Köszönöm! Kedves vagy. De mégis meg kell házasodjál! És akkor már jobb az, ha én választok ki neked valakit. Olyant, aki mellett te továbbra is a földesuram maradsz és a földesúr minden jogával rendelkezél. És remélem, hogy még sokáig és sokszor fogsz azzal rendelkezni!

Erre már nem lehetett egyebet tenni, mint végigcsókolni a szegény lány egész testét, a szájától a lábujjáig. Ami aztán... később, este... meg is történt.

– De jó, ha tudod, kedves uram, hogy a cselédek máris beszélnek rólunk!

– Jaj! De hát nem az a cselédek dolga, hogy beszéljenek? Én meg egyelőre nem akarok megnősülni! Inkább azt intézem majd, amiről beszéltem. A te neved tisztára mosását.

– Látod, uram? Ezért szeretlek olyan nagyon! Mert még az ilyen bizonytalan, örökké változó időkben is van erőd ilyesmire gondolni. Csodálatos vagy! De a szép szomszédnőt mégis meg kell majd látogatnod! Azt mondják, furcsa vendégei vannak néha. De most, vagyis ma este és éjszaka, nem fogunk erről beszélni. Ma csak szeretni fogjuk egymást. Mert most nagyon ki vagyok éhezve rád! A kedvességedre!

Papp Gabriella de Péterváradja. Ez volt a neve a barmodi úrnőnek. Ezt akkor már jól tudták a szolgák, cselédek és a jobbágyok. Mert ők általában minden ilyesmit tudni szoktak.

„Sok a ráérő idejük” mondta néha tréfából Talay Ferenc uram. Természetesen tudva azt, hogy azért nem ez a fő oka annak a mindentudásnak. Hiszen munkájuk nekik is volt elég, akkoriban is, még ha igyekezett is a földesuruk nem félholtra fárasztani őket. De hát miről beszélgessenek a jobbágyok esténként, télen a kemence mellett, ha nem az uraik viselkedéséről? Ami anélkül is nagyon fontos volt számukra. Ha az az úr szigorú volt, akkor azért. Ha meg engedékeny, akkor meg azért.

Ferenc nem volt se túl szigorú, se nagyon engedékeny. Általában megkövetelte azt, amire szükség volt, az éppen esedékes munkák elvégzését, de amellet elég sok szabadságot is engedélyezett az embereinek. Ez egyrészt azért volt így, mert a parasztnak maguknak is voltak kisebb földjeik, ahol a saját és családjaikhoz szükséges javakat megtermelhették. És meg is termelték, erre nagyon vigyázott.

A másik ok az ünnepek voltak. Ő maga kálvinista református volt, de az emberek legnagyobb része katolikus, és a legtöbb ünnep nagyjából ugyanaz volt mindkét hit szerint. Azokat tehát meg kellett tartani, mert ez így volt jó mindenki nyugalma szempontjából. Tudta ezt más földesuraktól, de régebben is, katonáskodása idejéből.

A harmadik oka annak, hogy nem dolgoztatta éjjel-nappal, az akkori idők miatt volt, és főképpen a férfiakra vonatkozott. Hogy bizonytalan idők jártak, megpróbálta szoktatni őket arra, hogy védjék meg magukat és a családjukat, ahogy a helyzet kívánta. Vagyis akár egyedül, akár csapatban. Ebben nem ismert pardont. Fegyverrel bánni tudjanak és legyen köztük fegyelem.

A bizonytalan időkkel mindenki tisztában volt, akár hallotta, akár néha látta is, ahogy a falvak mellett egyre csak vándorolnak a kószálók, néha egyedül, máskor csapatosan, az Alföld felé. Mentek, néha egyesével, de legtöbbször csoportosan. Biztatta erre őket a császár, egyes földesurak, de egymástól is hallották. Hogy ott, valahol, kevés az ember, televény földek vannak, jól meg lehet élni.

És azok az emberek vagy csoportok el is vitték néha magukkal mindent, ami megfogható volt, lovat, szekeret, néha asszonyt is, ha tehették.

Hát ne tehessék!

Az olyan kószálók, mint az előbb említettek, hamar megtanulták, hogy kerüljék a Talay birtokot. Valahogy, a láthatatlan telegráfon keresztül megtudták, hogy igen harapós emberek laknak arrafelé, nem jó őket nagyon megközelíteni, mert hamar kaszára, kardra kapnak, de puskájuk is van. Valahogy, lehettek nekik embereik, akik az erdőkön keresztül, visszafelé is vándoroltak, s jó idejében értesítették a napnyugat felé igyekvőket, hogy melyek azok a vidékek, amelyeken szívesen fogadják őket, és ellenkezőleg, melyek azok, amelyeket egészségesebb elkerülni.

Így tehát elmentek a birtok határai mellett, amelyet általában amúgy is őriztek, rendszerint dél felől kerülve. Hamar megtanulta Talay Ferenc meg a környezete is, hogy melyik oldalon kell szigorúbb őrséget állítani, s melyik az, ahol kell ugyan, de nem mindig a legharcedzettebb embereket. A hegy felőli oldalon például nem nagyon próbálkoztak. Egy nagy és meredek hegy volt a birtok, és az egész falu mellett a keleti oldalon, amelyet meg lehetett ugyan mászni, de például azok, akik egész falujukat vitték magukkal, nemigen engedhették meg maguknak. Főleg, hogy ott volt előttük a lapályosabb, hívogatónak látszó déli oldal.

Az északi oldalon kevesen vándoroltak. Nagyon úgy tűnt, hogy a székelyek nem szívesen hagyják ott a hegyeiket a bizonytalan, ám kecsegtető jövőért cserébe. Vagy hogy nagyon összeszoktak már az elmúlt évszázadok alatt, s jobbnak találták, ha ez úgy is marad. Nagy dolognak kellett történni ahhoz, hogy a székely otthagya szomszédait, bajtársait – katona nép lévén – s a messzeségbe kalandozzon. No, annak is el kellett jönnie előbb-utóbb, de addig még van.

Annál inkább vándoroltak a déli szomszéd, a havaselyi oláhok. Náluk ekkor még igen vígan megült a török, és úgy látszott, hogy nemigen szándékozott kímélni a térséget, mint ahogy Erdélyországot például, az elmúlt száz év folyamán. Erdélynek, úgy tűnik, okosabb, de legalábbis hajlékonyabb fejedelmei lehettek, akik valamennyire megértették az idők szavát. Vagy hogy a diplomáciájuk volt sikeresebb?

Nos tehát, a havaselyiek igencsak elindultak vándorútjukra. Az ő nyomorúságuk volt a hajtó motor, nem is időzünk a mozgásuk tanulmányozásával ezúttal. Elég baj volt az nekik anélkül is. Vagy talán másoknak is baj volt? Ezt se lehetett akkor még tudni. De annyi biztos, hogy amikor nekiindultak, vitték magukkal az egész falujukat, asszonyostól gyerekestől, pópástól. Talán még a templomukat is vitték volna, ha lehetséges. De ha már az nem lehetett, legalább ugyanolyant építettek aztán ott, ahova megérkeztek, fából és kicsikét, amelynek a körében aztán otthon érezhették magukat.

No, ezzel nagyjából le is tárgyaltuk a vándorlókat, legalábbis, ami a Talay birtok környékieket illeti. Mert máshol, más utakon meg mások meneteltek, tótok, németek, s ki tudja, miféle nációnak még.

Egyébként maga Talay Ferenc is székely őssökkel dicsekedhetett valami nagyon régről. Olyan régről, amikor még nem is pontosan így nevezték magukat.

Ilyen volt tehát a helyzet abban az időben Erdélyben. Akkoriban második Apafi Mihály kellett volna legyen a fejedelem, de a bécsiek lemondatták. Helyette gubernátorként uralkodott Bánffy György uram. Elégge bizonytalan idők jártak az egész országban, nemcsak a Talay birtok környékén.

Közben tél lett és megint tavasz. Ferenc uram még mindig nem szánta el magát arra, hogy meglátogassa a szép szomszédnőjét. Pedig Julcsa elég sokszor emlegette neki, és most már azt is tudta, hogy miért. Ő azonban nem szívesen foglalkozott a gondolattal. Inkább a parasztjait egzecírozta, s a védelmet szervezte meg.

Volt is szép eredménye, mert a hívatlan látogatók, illetve igazából a látogató jelöltek száma szépen megcsappant. Akkor, amikor a szomszéd birtokosok rendre arról panaszkodtak, hogy mindenüket szétlopják a vándorok, Hollóhegy, legalábbis a nyugat felé eső része, szépen prosperált.

– Meg kell szervezni a védelmet! És meg kell tanítani a parasztokat a fegyverrel bánni – szokta mondani olyankor, amikor panaszkodtak.

– Na de a Tripartitum! – vetették ellene a híres törvénykönyvet. Amelyet egyébként egyetlen király sem szentesített soha, de azért a legtöbb helyen alkalmazták.

– Majd gondoskodunk a törvényről akkor, amikor az is gondoskodik rólunk! – válaszolta ilyenkor rendszeresen. – De egyelőre, amikor mindent magunknak kell előteremteni, hadd teremtsünk magunknak törvényt is!

– A lázadástól sem félsz? – kérdezte tőle egyszer egy Farkas nevű szomszédja.

– Úgy kell bánni az emberekkel, hogy ne a zsarnokot lássák bennünk, hanem a védelmezőt! – vágott vissza. És Farkas elhallgatott.

És Barmodon még mindig nem volt. Igaz, lóháton is egy nap volt a szükséges idő, még akkor is, ha csak rövid vizitet kívánt volna tenni. De ő nem kívánt. Jól érezte magát így, ahogy van és nem is akart változtatni azon.

Aztán egyszer csak eljött a tavasz, és amikor már felszáradtak nagyjából a tél végi sarak, egyszer csak hintó állt meg az udvarház előtt. A hintóból pedig, libériás inas segítségével, kiszállt a legszebb nő, akit életében látott.

– Ha nem jön a hegy Mohamedhez, akkor Mohamed kénytelen a hegyhez menni! – szólt és hozzátette: – Pap Gabriella vagyok, Péterváradról.

„Nosza emberek, szaporán! Fogadjuk illő módon a szomszéd úrnőt!” majd hozzátette, egyenesen ahhoz a legényhez intézve a szavait, aki éppen jelen volt:

– Julcsi hol van?

– A leányasszony még reggel kilovagolt és azt mondta, hogy csak ebédre jön haza. Addig ránk bízta, hogy minden rendben legyen!

– Merrefelé ment?

– Észak felé, a nagy hegy mellett!

– Nos, kedves szomszédasszony, még nem igazán tudom, hogy hogyan nevezsem, grófnő? Báronő? Kisasszony? Hát ebben az esetben kénytelen vagyok én fogadni, női segítség nélkül. Kérem szépen tehát, hogy tisztelje meg szerény hajlékunkat.

Ekkor egyszerre két dolog is történt. A vendég hölgy belibegett a nagy nappaliba, ugyanakkor pedig több lövést is hallani lehetett, még hozzá északi irányból!

– Gyorsan, nosza András, Pista, kapjatok lóra, puskával, karddal és nézzétek meg, hogy mi történik ott! És hozzátok haza Julcsit akkor is, ha kapálózik! Ez komoly! Haza ne jöjjetek nélküle!

A legények elvágattak. Gabriella úrhölgy pedig, már odabent, azt mondta:

– Igen! Természetesen hallottam már Torkos Julianna leányasszonyról! Ő az, aki a személyes szolgálatokat végzi Talay uram körül, de nem jobbágy. Hanem minden valószínűség szerint sokkal több annál. Én egyébként simán csak Pap Gabriella vagyok, se gróf, se báró! Még csak nem is herceg! – mondta végül, nem kis nyomatékkal, jelezve, hogy többet is tud, mint amennyit kimondhat. – De már, ha így vagyunk, én hogyan üdvözölhetem, kedves szomszéd?

– Azt hiszem, legjobb lesz a Talay uram, mivel én sem vagyok se báró, se gróf! – jött a válasz. A harmadikat valamiért kihagyva.

Valami ilyenforma beszélgetéssel telt el vagy két fertály óra. Akkor meghallották a lovakat. Csak lovak. Ember nem szólt. András és Pista jött vissza, meg még két ember, akiket magukkal vittek.

Szomorú menet volt. A két elől jövő ember hajtotta a lovát, de mellettük jöve. A két másik ló valami hevenyészett saroglya-félét húzott. Azon egy ember.

– Ide tegyétek le – szólt András, akit elfogadtak vezetőnek maguk között. A másik kettő felnyalabolta mindenestől, mert egy párnaféle volt a fej alá téve. Egy nyeregből lett. Aztán letették a ház elé a teraszra. Julcsa volt.

– Így kérte – mentegetőzött András.

Az asszony sápadt volt, majdnem fehér. Látszott rajta, hogy a légzés is nehezebbre esik. Ferenc odament és oda is hajolt föléje.

– Nagyon fáj, drágám?

– Már nem! – suttogta Julcsa elhalóan. – Ők voltak! Hárman.

Ferenc félig hátrafordult és suttogva adta ki a parancsot:

– Négy ember menjen utánuk! Karó várja őket!

Julcsa nagy nehezen felemelte egy kicsit az egyik kezét és lemondóan legyintett.

– Már lelőttem őket. De a negyedik... az elfutott. Pedig az vezette őket. Megmondom! Hajolj ide!

Julcsa mondott valamit, amit csak Ferenc hallott meg.

Aztán hallgattak.

Megint Julcsa:

– Megcsókolsz? Tudom, hogy hideg a szám!

Ferenc odahajolt és nagyon finoman megcsókolta.

Megint hallgattak. Aztán Julcsi, már természetes hangerővel:

– Most már megnősülhetsz! – és hátrahanyatlott. Élettelenül. Ferenc csak állt mellette és nem tudta, mit kellene tegyen. Pedig máskor mindig tudta.

A szobából a szomszéd földbirtokos asszony végignézte az egészet. Most kijött. Odahajolt a halott felé és megnézte. Tudta, hogy nem él már. Aztán odafordult Ferenchez és egy rövid mondatot mondott. Azt, amit kétszáz év múltán aztán egy nagy író sírkövére véstek:

– Csak a teste!

Erre Ferenc is odafordult feléje és szótlán fejbólintással köszönte meg.

Még egyszer szólt a szomszéd úrnő:

– Nem tudtam, hogy ilyen szép!

Tamás úr

Gabriella, ha már jelen volt a Julcsa hazahozatalánál, ott maradt a virrasztásra. Azután pedig a temetésre is. Még a toron is részt vett, de azután elnézést kért, de a vendégét nem illő tovább várakoztatni.

„Hogy ki a vendége?”

– Egy hegyaljai ember. Úgy nevezik, Esze Tamás.

Ferenc számára ismerősnek tűnt a név. Vajon ki említette? Megvan! Az az erdőből előkerült ember. Hogy is hívták?

– Szalontai György.

– Kegyelmed ismeri Szalontai Györgyöt?

– Egyszer volt nálam. Az erdőkben bujdosott, ott fogták meg az embereim. S hazahozták.

– Mi van most vele?

– Nem tudom. Tőlem elment. Azt mondta, Thökölyhez igyekszik, Törökországba.

– És később nem kapott hírt felőle?

– Nem. Pedig kíváncsi lennék, hogy mi van vele.

– Hiába. Mert én se tudok róla semmit. Pedig nem olyan ember, hogy csak úgy elvesszen az erdőben.

– Nekem sem úgy tűnt. Egyébként volt valami különleges ok, amiért találkozni akart vele?

– Igen. Van ott egy jó emberem, annak üzentem volna. És aki Szalontai úrnak is segítségére lehetett volna.

– Értem. Szóval befolyásos ember.

– Nagyon.

– Titok? Vagy megtudhatom, hogy ki lenne az?

– Nem titok. A háremőrök főnökei közül az egyik. A Kedves Pasa. A fekete.

– No, ő valóban befolyásos ember. De akkor megígérem, hogy nem leszek rá féltékeny.

– Pedig lehetne, mert valóban nagyon kedves ember.

Itt aztán be is fejezte a témát az úrnő. Mintha mondhatott volna még többet is, de nem akarja.

Tovább sétáltak a kertben. Senki nem háborgatta őket. Aztán:

– Ha érdekli Esze úr, jöjjön velem. Van hely vendég számára elég! Úgysem jó most kegyelmednek itthon ülni, ahol minden és mindenki Julcsára emlékezteti.

– Köszönöm szépen a meghívást, de engedelmével, majd később élnék vele. Most még nagyon... friss.

Ebben az időben a kertben sétáltak, beszélgettek. Gabriella útra készült.

Aztán előállott a barmodi úrnő hintója és a beszélgetés abbamaradt. De alig múlt el két nap és lovas legény jött Barmodról. Olyan üzenettel, hogy az úrnő kéri, feltétlenül látogassa meg minél hamarabb. Nagyon fontos!

Kérdi a lovast, miféle fontos hír?

– Én csak annyit tudok, hogy két hír is van. Az egyik kegyelmednek fontos, a másik mindenkinek.

No, ha így áll a helyzet, és ha valóban mindenkinek fontos, akkor meg kell lennie! Közben gondolta, hogy „mi az ördög lehet az úrnő szerint olyan nagyon, és olyan halaszthatatlanul fontos? És, hogy melyik az amelyik halaszthatatlan és melyik nagyon?”

Semmi kedve nem volt két faluval odább lovagolni két hír kedvéért. De hát meg kellett lennie. Vagy, ha már mindenképpen szükséges, akkor legalább legyen túl rajta minél előbb! Elvégre az úrnő is megtisztelte azzal, hogy ottmaradt náluk és a gyászában részt vett.

Másnap tehát jókor reggel lóra ült és átment Barmodra. Igazából nem volt éppen szomszédos község, mert közte volt még egy harmadik, amely akkor kezdett várossá fejlődni. Vagy, ha pontosan akar fogalmazni az ember, akkor azt mondhatja, hogy újra várossá lenni.

A birtokot ismerte, a régi tulajdonos, Marosváry úr, barátja volt Gábor bátyának, többször voltak ott még gyermekkorában, mielőtt katonaiskolába ment volna. Aztán a Marosváry családnak magva szakadt, az úr korai halálával sem örökös, sem végrendelet, lovasbaleset okozta a halálát, az egész a fiskusra szállt.

Hát akkor most úgy látszik, ez az úrnő kapta, vagy vette meg. Legalább tisztességes kezekbe került.

A hegy déli oldalán ment, az erdők között. Azt az ösvényt is ismerte, bár rég nem ment rajta végig. Amióta a katonáskodást – főképp kényszerből – abbahagyta, szinte állandóan mással volt elfoglalva. Az út alatt a feje is kitisztult, és a távlat hatására másképp kezdte látni azokat az eseményeket, amelyek, összetorlódva, az utolsó évben körülötte és vele történtek.

Az erdő magas fáit gótikus székesegyház képét idézték, az öreg fák vastag, több ember számára sem átfogható törzsei pedig az egykedvűen múló időt.

Késő délelőtt volt már, amikor odaért. A háziasszony otthoni ruhájában még szebbnek látszott mint akkor, amikor először látta. Igaz akkor, először meglehetősen mogorván szemlélgette, hogy ki is lenne az, akit össze akarnak vele boronálni. Később meg már a fájdalom homályosította el a látását. Most azonban, az erdőben megtett, lelkét felszabadító lovaglás után, mindent és mindenkit másképp látott. Úgy, mintha akkor pillantotta volna meg először. Ami, bizonyos értelemben, úgy is volt.

Szóval, szép volt az úrnő, tagadhatatlan. Csak mintha valami keleties vonást lehetett volna észrevenni rajta. Nem az arcán, inkább a mozgásán, beszédjének ritmusán. Néha látható ok nélkül gyorsabban beszélt a megszokottnál, máskor meg húzta a szavakat. „Lehet, hogy affektál?”

– Talay uram! Köszönöm, hogy ilyen gyorsan eljött kegyelmed! Tudja, Esze uram menni készül és addig nem akar indulni, amíg kegyelmeddel nem beszélt.

Itt valami, indokolatlannak látszó szünetet tartott a beszédben az úrnő, mintha valami olyat kellene mondjon, amiről nem tudja, hogyan fogják fogadni. Végül azonban elszánta magát.

– Megkérem, Talay uram, hogy üljön le néhány percre, amíg összeszedem a gondolataimat. Mindjárt folytatom! – Ferenc, várva a folytatást, leült. – Sajnálom, hogy ezt kell közölnöm kegyelmeddel, és éppen én, de vannak hírek, amelyek csak nők között terjednek gyorsan! Szóval, tudnia kell, hogy az ágyasa várandós volt, amikor meghalt.

Ferenc megmerevedett. Mozdulni sem tudott a hír hallatán. Mintha valami áthatolhatatlan, mozgását akadályozó közegbe, vagy még inkább valami csapdába került volna. Csak ült a

helyén és arra gondolt, szabadulni se tudott a gondolattól, hogy Julcsa lám, még a sírból is vissza tud jönni üzeni neki.

– Ez... biztos?

– Biztos! A nénék, akik megmosdatták és a temetéshez felöltöztették, tudják ezt. Nem először csináltak ilyet. De nem merték megmondani kegyelmednek, mert mindenki tudta, hogy mennyire szereti.

„Önzetlen! Ekkora önzetlenséget! Még csak nem is akarta magához láncolni! Még egy gyerekkel se. Pedig, ha tudta volna! Hiszen azonnal elvehettem volna feleségül!” Aztán arra gondolt, hogy ezt Julcsa minden bizonnyal tudta is.

– Természetesen, még az elején volt. Még nem látszott. Férfiszemnek. De a nénék...

Ferenc csak érezte, hogy gyűl benne a harag a gazember gyilkosok ellen. De hiszen meg-lakoltak már! Lelőtték őket! De a vezetőjük? Még gondolatban sem volt képes kimondani a gyűlölt nevet.

Nem is igen figyelt már a nőre. Tudta, hogy tovább beszél, de hagyta elmenni maga mellett a szavakat.

Aztán egyszerre kivilágosodott előtte a világ.

– ... és Tamás úrnak is beszédje van kegyelmeddel. Látom, hogy jön is már.

Valóban, kinyílt az ajtó és kilépett rajta egy hegyes bajszerű, katonás kinézetű ember. Ő volt Esze Tamás, a hadvezér, akinek a nevét még évszázadok után is emlegetik majd.

Tamás úr először nem is hozzá intézte a szavait, hanem a háziasszonyhoz.

– Talán be kéne menni a házba! Nem kell mindenkinek mindenről tudni!

A beszélgetés estig tartott. Abban felmerültek ismert és ismeretlen nevek és események, hogyan csúszott a hegyaljai nép a középosztályból egyre gyorsuló iramban a mély szegénységbe.

– Mert nem az ám az igazán rossz, ha az ember szegénynek születik és szegény is marad! Azt meg lehet szokni. „Ennyit tudok, ennyire vagyok képes” gondolja, amikor néha töprenkedik rajta, és folytatja ott, ahol abbahagyta. De az a sok ember, család, akik rengeteg munkával mégiscsak vitték valamire, és akkor egyetlen tollvonással kiverik a házat a fejük fölül meg a talpuk alól. Ez az, ami igazán rossz! Lássuk! Én például várjobbágy voltam és sókereskedő. Jól elvoltam, jól élt a családom, szolgálaim voltak, akiknek kenyeret adtam a kezükbe, és akkor a császár egyetlen paranccsal mindezt semmivé tette. Engem meg földönfutóvá. Erdei bujdosóvá. És higgye el, kegyelmed, hogy nem ez az egyetlen ilyen. És akkor még nem is beszéltem a beszállásolt császári katonákról. Ha mind egy szálíg úgy viselkednének, mintha angyalok lennének, akkor is sok lenne! Hát erről van szó!

Ferenc tudott már ezt-azt az ilyesmiről, de reménykedett benne, hogy a Talay birtokot elkerüli a legnehezebbje.

Egyelőre nem ígért semmit, csak annyit, hogy tehetségéhez képest segíteni fogja azokat, akik igazán rászorulnak.

– De nem mindenkit! Ahhoz nem vagyok elég gazdag. Nem én vagyok a király! – majd hozzátette: – A nemességet kell megnyerni! Anélkül az egész csak parasztlázadás. Dózsa György!

– Abban járok! – válaszolta Tamás úr egyszerűen.

Vadászat Barmodon

Nyár lett, aztán a természet rendje szerint megint ősz. Talay Ferenc először a fájdalom és a gyász ellensúlyozására, később megszokásból, néha kényszerből aztán egyre inkább a feltámadt érdeklődés által hajtva, egész lényével beleállt az uradalom ügyeibe. De annyira ám, hogy még a másik falujára sem gondolt, arra amelyik a Hegyközben van.

„Majd eligazítja azt Zenóbia! Eddig is így volt” gondolta, amikor néha eszébe jutott. Hiszen amíg Gábor élt, ő se nagyon látogatta azt a falut. Ugyanúgy arra sem volt ideje, hogy Barmodra ellátogasson. Pedig már nem fáj neki a barmodi úrnőnek sem a szépsége, sem a gyöngéd együttérzése. Ha szép, hát akkor legyen szép! Minden jót kívánt neki gondolatban, majd visszaült a mindennapi munkájához. Ambicionálta, hogy a birtokból mintagazdaságot fabrikáljon.

És ez nem volt könnyű. Mert a bevándorlók, mint valami új honfoglalók, egyre meneteltek az Alföld felé. Az Alföld felé, amely üresen maradt, ahogy a török a vidékről kitakarodott. Néha még Zenóbia is írt, hogy egyre kevésbé bírja a vándorok rohamát elhessegetni. Szerencse, hogy már nincs annyira egyedül.

Ennek a levélnek az aljára ismeretlen kézírással néhány sor volt betoldva, amelyben az állt, hogy Zenóbia asszony már valóban nincs egyedül, mert ő vette el. Hívták a lakodalomba, de nem is válaszolt, s abból arra következtettek, hogy nem érdekli. Pedig szerették volna, ha eljön. Aláírás: Sárkány Péter.

Nahát! A török. Akkor tehát nem csalt a látszat. És hogy megkeresztelkedett. Most Sárkány Péter a neve! Hát legyen nekik jó! És valóban minden jót kívánt nekik gondolatban.

Aztán megpróbálta megkeresni azt a levelet, amelyben meghívták. De úgy kellett lennie, hogy elveszett az a levél. Lehet, hogy a futárral együtt. Ez megtörtént néha abban az új népvándorlásban. Ki tudja, kikkel gyűlt meg a baja az úton? De azért kötelességtudóan visszaírt, boldogságot, szeretetet kívánva nekik, egyszersmind kérdezve, hogy a futár visszaérkezett-e, s mikor?

Rövid válasz jött, abban az, hogy az a futár úgy lett elengedve, hogy nála is maradjon, amikor a levelet átadta.

Hát nem maradt. Se nem is jött. Sőt, azt se tudta, ki lehetett az! Na, most már mindegy! De azért kötelességszerűen megpróbálta visszakövetni azt a futárt, legalább az útja utolsó szakaszán. Pedig tudta, hogy hiába. Vagy elszökött már régen, s ez még a szerencsésebb eset, vagy pedig holtan fekszik valahol egy vízmosás alján, erdő szélén, farkasok és mindenféle ragadozók által felismerhetetlenné téve.

Nos, Ferenc úr végiglovagolt visszafelé az elképzelt úton – az szokott lenni általában a leg-rövidebb út –, de valahol Zilah közelében megállt és visszafordult. Ha vizsgálóbíró lenne, akkor se tehetett volna többet.

Még megírta, hogy megpróbálta visszakövetni a futár útját, de nem járt szerencséivel.

Nem érkezett válasz. Nem is várta, hogy jöjjön. Elvégre Zenóbiától sem lehet az kívánni, hogy több embere életét kockáztassa az olyan válságos időkben.

Na de rövidebb távon úgy tűnt, hogy mégiscsak sikerrel lehet levelet küldeni. Szeptember végén ugyanis üzenet érkezett Pap Gabriellától, hogy elvárják októberben, amennyiben nincs más halaszthatatlan dolga, néhány napra, vadászni. Összegyűlnek majd néhányan a közeli földesurak, úrnők, és vadászattal egybekötve megbeszélhetik kinek-kinek a gondját, terveit,

akár segítségre van szüksége átmenetileg, akár segítséget nyújthat, ha arra másnak van szüksége.

Akkoriban eléggé unta magát, hát elküldött egy választ, hogy szívesen ott lesz, ha tudja, hogy mikorra érjen oda. A válaszlevele végére még odaírt egy kérdést, hogy szeretné tudni, amennyiben nem minősül szemtelenségnek, hogy sokan vagy inkább kevesen lesznek ott? És nagyjából kik?

Aztán vagy megsértődik a hölgy, vagy sem. Ha megsértődik, akkor legalább békén hagy, ha pedig komoly a meghívás, akkor megérti.

Harmadnapra megint ott volt a lovas legény. Úgy látszik, vagy szeretett lovagolni, vagy az idő szerint nem akadt más dolga. A válasz nagyon tisztességesen volt megfogalmazva, miszerint természetesen megérti – már t. i. Gabriella –, hogy kérdései vannak, ő sem szívesen tölt el hosszabb időt érdektelen, pláne garázda társaságban, tehát nagyon megválogatta, hogy kiket hívjon meg. Emiatt aztán a társaság is kisebb lesz létszámában, talán annál, amelyet ő, vagyis Ferenc megszokott, és semmiképpen nem udvaroltatni akar magának egyik vagy másik meghívottal, inkább arról van szó, hogy eléggé elszaporodtak a birtokán egyes vadak, tehát az egészset olybá kell tekinteni, mint a mezőn a betakarítást. És hogy reméli, értékeli Ferenc úr az ő óvatosságát.

Valóban értékelte.

Pontos is volt.

A vadásztársaság valóban meglehetősen exkluzív volt. Vagyis kevesen voltak és nem is a legkiemelkedőbb urak a környékről. Viszont mind olyan emberek, akikkel két mondatnál valamivel többet is lehetett beszélni. Ha rábízták volna a válogatást, ő maga is ugyanazokat hívta volna meg. Legalábbis nagyon kevés kivétellel. Ám később azokról is kiderült, hogy a barmodi úrnő választott helyesen és ő tévedett volna.

– Nem nagy dolog – világosította fel az úrnő –, egyszerűen szeretem jól megismerni az embereket, mielőtt leülök velük egy asztalhoz.

– No, ez sikerült. Viszont ettől inkább nézünk ki összeesküvőknek, mint úri vadásztársaságnak.

Gabriella kedvesen mosolygott.

– És mitől olyan biztos kegyelmed abban, hogy nem éppen most találta el az igazságot?

– Egyáltalán nem vagyok biztos benne. De ha véletlenül úgy lenne, akkor nagyon szomorú lennék.

– Miért, ha szabad tudnom?

– Azért, mert akkor most rögtön szednem kéne a sátorfámat és távoznom kellene!

– Ön ennyire félős?

– Nem tudom. Általában nem nagyon szoktam félni. De azt se szeretem, ha olyasmiben kell részt vennem, amit se nem értek, se nem helyeslek.

– Akkor mégiscsak fél. Lám, a gáncs nélküli lovagról mik derülnek ki...

Ferenc egész picit megvonta a vállát.

– Sajnálom a csalódását, de aligha fogok már ebben a korban megváltozni!

Lassan mégis kezdte unni a társalgást. Azt a társalgást, amelyet pedig nagyon várt, sőt, elég hosszan, igazából napokig készült is rá.

Az asszony látta is az arcán a változást és elkomolyodott.

– Csak nem haragszik?

– Nem. Csak mást vártam.

– Akkor ezt meg én sajnálom.

A beszélgetés este folyt le, az első nap után. Mindenki fáradt volt, mindenki vidám. Nagyjából éjfélkor, Gabriella megfogta a karját és maga után húzta az emeletre. Hollóhegyen az udvarház földszintes volt. „Csak így lehet nyugodtan beszélgetni és kegyelmed érdekel engem!” mondta. És meg is magyarázta azonnal. Hogy érdekesnek tart egy olyan férfit, aki megment az akasztófától egy bűnöző bandát, és az értelmi szerzőt még az ágyasává is teszi. Amikor pedig a nő meghal, őszintén megsiratja.

– És lám, kiderül, hogy egyszerűen csak fél. Mindig ilyen félős?

Ferenc megint megvonta a vállát.

– Nem mindig. Csak úgy találom, hogy nagyon kevés ember van körülöttünk. Olyan kevesen vagyunk, hogy mindenki elvesztése valóságos fájdalommal tölt el!

– Na tessék! Még érzékenykedik is! Micsoda csodabogár!

– Nem tesz semmit! Mások is csalódtak már bennem. És végeredményben ez nem más, mint egy egyszerű vadászat. Ha nem felelek meg az elképzelésének, akkor az egész végén majd egyszerűen megköszönöm a vendéglátást és hazamegyek, hogy soha többé ne találkozzunk. Azt hiszem, hogy úriemberek ezt így szokták egymás közt elintézni. De! Kérdezhetek valamit?

– Kérdezzen!

– Nem látom Tamás urat! Pedig azt hittem, hogy jobban ismerik egymást, mint hittem volna. Szóval... hol van?

– Ó! Esze Tamás! Nos, ő valóban különös ember. És ha itt lenne, akkor talán akár azt is mondanám, hogy ő a legértékesebb ember az ittlévők közül. Főleg most, hogy kegyelmedet jobban megismertem. De, hogy a kérdésére válaszoljak, ő nincs itt és nem is lehetne itt. Mivel nem szabad ember. Jobbágy. Igaz, a Rákócziak jobbágya és ők, vagyis a mostani főúr, szintén Ferenc mint kegyelmed, szóval ők, ő, megbecsüli az értékes embereket. De innét lehet, hogy akkor is kinéznék. Amit pedig semmiképpen sem akarnék. Persze különben se lehetne itt, mert katona. Valami csapatot verbuválnak a szatmári főispán számára, abba toboroz embereket.

– Hmmm... Esze Tamás? Embereket toboroz a császárnak? Ezt nem hittem volna, azok után amikről legutóbb beszélgettünk.

– No igen. Mint mondtam, ő katonaember. Eredetileg is. A sárospataki várnak a jobbágya. Harcos jobbágy. Mi sem érthetőbb annál, minthogy egy katona katonáskodik. Valamiből élni kell, ha már egyszer mindenét lefoglalták! De ennél többet nem mondhatok, mert én sem tudok.

A beszélgetés itt abbamaradt, mert Gabriella egy „jó éjszakát”-tal elbúcsúzott.

„Azért, ez a Gabriella nem mondott el mindent!” morfondírozott Ferenc félálomban. „Na, de nem az én dolgom!” és elaludt.

Az akkori vadászatokon megszokottal ellentétben Ferenc kevés bort ivott, így hát reggel jókor talpon volt. Kinézve az ajtaján, látta, hogy Gabriella is.

Köszöntötte.

– Úgy rendeztem, hogy mellettem legyen az állása. Így, ha csendesek vagyunk, nyugodtan beszélgethetünk majd – mondta a nő, egy könnyű kézszorítás kíséretében.

„Jelent ez valamit? És ha igen, akkor mit? Csak egyszerűen azt, hogy jó lesz beszélgetni? Vagy többet? Esetleg éppenséggel semmit?”

Sehogy se tudta megfejtetni, így hát nem is gondolkozott a dolgon.

De beszélgetni nem sokat lehetett. Ki volt adva, hogy ha lehet, csak rőtvadra löni, kivéve, ha veszély alakul ki.

Hát medve szerencsére nem volt a hajtásban, de dél felé egy akkora vadkan jött elő, hogy még a látása is tiszteletet gerjesztett. Egyenesen Gabriella felé vette az útját. Ferenc engedte, hogy az úrnő lőjön, de nem volt szerencséje, mert a puskája csütörtököt mondott. A kan meg csak jött, és olyan gyorsan, ahogy tudott. Már pedig tud az ilyen, nagyon.⁴ „Nincs mit tenni, löni kell, ha utólag harag is lesz belőle”. Csakhogy akkor már nagyon közel volt. „No hát, lássuk, hogyan is volt Budavár ostrománál, Petneházy uram csapatában! Ott se volt idő gondolkozni!” és lőtt. Célozni nem volt idő. Ilyenkor szokott előjönni a jó vadász szerencséje.

A kan felbukott éppen előtte. Le is verte a lábáról, de nem sebezte meg. Gyorsan fel is ugrott.

– Jól vagy? – volt az első kérdése Gabriellához. Fene egye ilyenkor a nagyúri udvariasságot!

– Én jól! És te? – jött a válasz.

– Semmi bajom! Mehet tovább!

A kan valóban óriási volt. Nézték az agyarát. Ha az valakinek a combját találja...

Még este is a bravúrról beszéltek a vacsoránál. Hogy csak úgy célzás nélkül!

– Nem kellett ott célzás. El se lehetett véteni! – vigyorgott Ferenc.

Ezután az eset után Gabriella tartózkodóbb lett a Talay irányában. Megértette. Mindketten szerették volna minél hamarabb elfeledni... hogy letegezte. És a másik ugyanúgy válaszolt.

Aztán másnapra minden megváltozott.

Először is, Gabriella nem jött ki a vadászokhoz. Egy háziszolga útján kért elnézést, hogy nem jöhet, mert olyan dolga akadt, amit nem tud elhalasztani.

„Persze!” kombináltak a többiek, „Biztosan nagyon megijedhetett! Még az is lehet, hogy megsebesült, csak titkolja. Esetleg akkor észre se vette. Így is rendjén való!”

De nem telt bele egy jó félóra és Talay Ferencért küldetett, hogy jöjjön be hozzá.

A többiek már kint voltak, Ferenc is készült, amikor elérték.

Hát nem volt ott szó sem ijedtségről, de sebesülésről sem. Esze Tamás úr jött váratlan látogatóba. Ferencre is azért volt szükség.

– Szöktem! És most szeretnék észrevétlenül eljutni Hollóhegyre!

⁴ E sorok írójával megtörtént, hogy egy vaddisznó konda negyedóráig versenyt futott az autójával, de még azután is csak azért tűntek el, mert másfelé vitt az útjuk. Szóval nagyon tudnak futni. Szépek hát, de veszélyesek. És azon az eseten kívül is meséltek ezt azt vadász ismerősök. Balesetekről is. Volt olyan ismerős is, aki hónapokig nyomta az ágyat.

Kiderült, hogy a toborzást már eleve csakis azért vállalta el, mert emberekre volt szüksége egy lázadás előkészítéséhez. Nem egyedül volt, egy másik férfi is volt vele, aki Kis Albertnek mondta magát, és akiről kiderült, hogy Thökölynek volt a hadnagya.

Elmondták, hogy Thökölynek nagyon kevés az embere ott Törökországban, nem is tudna gyorsan eljönni, ezért a nevelt fiában reménykednek, hogy az élükre áll. De elég nehéz meggyőzni a fiatal Rákóczit, nem szívesen mozdul Breznan várából. Már kétszer keresték meg követséggel, de egyelőre nem sok hajlandóságot mutat. Márpedig éppen az idő az, amiből a legkevesebb van. Ráadásul azt a csapatot is, amelyet összeverbuváltak, elindították Franciaország felé.

– És akkor nekem mi lenne a dolgom?

– Először is, juttassa el Tamás urat és a barátját Hollóhegyre, ott legalább nem keresik őket!

– Azt lehet. Van jó lovuk?

– Persze, hogy van.

– És mikor induljunk?

– Most! Már üldözik őket.

– Nem mehetek egyből. Vinnem kell a kutyáimat, s a két szolgát is, akiket hajtónak hoztam magammal. Különben feltűnő lesz.

– Áhh! Már így is feltűnő! De a szolgák maradhatnak, sőt jó is, ha maradnak, majd Tamás úr meg Kis Albert úr öltöznék be szolgának. Szolgákra úgyse szokott figyelni senki. Vannak itt sokan, mindenki hozott magával. Aztán majd visszaólkodnak szép csendesen. De a kutyákat valóban vinni kell! Kegyelmedet majd én fogom kimenteni! Egész elfogadható, ha mondjuk megsértődött.

– Nem vagyok sértődős! Ennek örülök. De most sértődjön meg! Mert ez a Szamárossy már nagyon közeledik. És szaglászik! Abban sajnos nagyon jó!

– Mit mondott? Szamárossy? De hisz azzal nekem elszámolásom van! Nem mehetek!

– Már pedig ilyenkor nincs elszámolás! Ilyenkor kötelesség van. A nép iránt.

Ferenc megadta magát.

– Jó! Akkor majd máskor! De mindenképpen le kell rendeznem a dolgot! Az az ember egy gyilkos!

– Talán csak nem...

– De bizony igen!

– Most akkor sem lehet!

– Jó, akkor most nem. De ami késik, nem múlik!

– Jó, jó, de az Isten szerelmére induljanak már!

Elindultak.

Aztán kiderült az útjuk folyamán, hogy az erdőn keresztül egész csapatrészek közlekedtek Barmod, a Hegyköz és Tokaj-Hegyalja, újabban pedig már egészen Breznan felé.

Ezúttal viszont észak felől kerülték meg a hegyet, nem a déli oldalon. Nem is akadtak össze senki kellemetlen emberrel.

Samásikné

A barmodi vadászat emléke egy ideig még élt az emlékekben, de aztán elhalványult. Jöttek a mindennapi gondok, amiket mind el kellett intézni, valahogy elfelejtkezett Gabrielláról. Hiszen voltaképpen alig beszélgettek egy keveset. Jószerével még azt se tudta, kiféle az a nő. Szép ugyan, meg okos is, de úgy látszik, neki is megvannak a saját gondjai.

Januárban, amikor se nagy vizek nem voltak, sem csizmaszárig érő sár, egyszer csak jött egy ember Zenóbiától. Hogy jöjjön, ha tud, nagyon várják! Miért? Nem tudta.

– Csak Zenóbia asszony ragaszkodik hozzá, de nem mondta, hogy miért.

– És Sárkány úr sem beszélt?

– Sárkány úr nincs otthon!

Furcsa! Nincs otthon a férje és vendégségbe hívja a földesurát! Vajon mi lehet a gondja?

Zenóbia nagyon tartózkodóan viselkedett vele, amíg ott volt. Ezt megértette. A cselédek mindent látnak és mindent meg is beszélnek egymás között. Ezt már átélte Hollódon, a Julcsa idejében.

Julcsa!

Belerobbant a tudatába a kedves, de már halott nő emléke. Vajon elfelejti-e egyszer? Képes lesz rá? Aztán azonnal meg is szidta magát gondolatban: „De hiszen majdnem elfelejtettem már egyszer! Ha Gabriella nem tartja magát úgy, talán meg is kértem volna! Mi van velem? Mi ez az érzelmesség? Éppen nálam, aki mindig azt tartottam, hogy vegyük a dolgokat úgy, ahogy vannak? Mert ez Isten akarata! De valóban ez? Akkor az amit most érzek, mi lehet? Az is Isten akarata? Így tesz próbára? És ha igen, akkor mit akar tőlem, hogy mit csináljak?” És elhatározta, hogy hazaérve az lesz az első dolga, hogy elmond egy imát a Julcsa sírjánál. Ez a legkevesebb, amit megérdemel. De vajon miért nem tette már eddig is? Vajon annyira beleivódott már a tudatába, hogy ő az úr és a többiek őt szolgálják? Ez régebben nem volt. Katona korában.

A katonaságról eszébe jutott Sárkány bég. Vajon mi van vele?

Meg is kérdezte Zenóbiától.

– Elment. Mostanában sokat nincs itthon.

– Mivel foglalkozik?

– Nem tudom, nem mondja. De különös emberek látogatják néha. Nem lehet tudni, hogy jobbágyok vagy nemes emberek? Vagy valami a kettő között?

„Aha! Biztosan Esze Tamás járt itt is. Ő valóban olyan ember, aki jobbágy is, meg nemes ember is. Hiszen katona. Na, ha csak ennyi, akkor nem lehet nagy baj. Tamás komoly, megfontolt ember. Nem rángatja bele valami kétértelmű kalandba!”

De Zenóbia nem is mondott többet sem a férjéről, sem a vendégéről. Úgy látszik, másról lehet szó. De az a más nem került elő a beszélgetés során.

– Holnap reggel! Tiszta legyen a fejünk!

Hát így lett. Nem akart erősködni.

- Az öreg Samásikné – mondta reggel Zenóbia – meghalt.
- Miksának az anyja?
- Meg a Gyurkái is. Csak érdekes módon, erről a fiáról akkoriban nem sokat mesélt. Amíg te itthon voltál. Bocsánat! Rájárt a szám! Tudom, hogy te vagy a földesúr. Csak olyan jól esik! Visszagondolni azokra a régi időkre! Akkor még minden sokkal egyszerűbb volt. Tudtuk, hogy kiben bízhatunk és meddig.
- Most nem tudod?
- Ó! Hát benned mindig bízhatom! Uram! Az életemet is...
- De hát akkor mi baj van?
- Messze vagy! – mondta az asszony, majdnem sírva.
- Szeretnéd, ha hazajönnék?
- Jaj, tudom, hogy az nem lehetséges! Neked már ott az életed! Ez a falu csak... úgy elvan.
- És te vagy a kisúrnő! Nem mindig ezt akartad?
- Mert nem tudtam, hogy az mivel jár!
- Sárkány rendes veled?
- Ő igen! Csak ő is sokat hiányzik!
- Dolga van! Biztos, hogy dolga van!
- Tudom én azt! De addig az a sok mindenféle léhűtő! Kószáló! Hogy tartsak rendet egyedül? Egy asszony!
- Gyurka nem jött haza?
- Nem. Azt is elvitte valahová az ördög! Kezdem érteni Samásiknét, hogy miért csak Miksát emlegeti.
- Mikor halt meg?
- Ősszel!
- Miksát értesítettétek?
- Hát lehet? Minden futár eltűnik. Persze lovastól.
- Mi hát a baj Samásiknéval? Emlékszel? Gyermekkorunkban azt hittük, hogy boszorkány. Merthogy meghalt a férje és mégis gyermeke lett.
- Igen. Ez különös volt. De aztán megegyeztünk abban, hogy még éppen belefér a kilenc hónapba.
- Bele. Csakhogy akkor miért nem szerette soha Gyurkát? És ha nem szerette, akkor miért hagyott rá egy csomó pénzt? Egy kisebb uradalmat meg lehetett volna venni azon!
- Erről nem tudtam. És azt hiszem, Gábor sem. Érdekes! Titokban tartottátok.
- Ő kérte így! A vénasszony. Tudod, hogy már több mint ötven éves volt akkor, amikor Gyurka született?
- Dehogyan tudtam. Ellenkezőleg! Én úgy emlékeztem rá, mint szép asszonyra.

– Na látod? Pedig akkor már több kellett legyen hatvan évesnél! Amikor már nagyobbacska gyerekek voltunk. Csak valami boszorkányféle kellett legyen! Tudod, hogy meg is akarták égetni?

– Nem tudtam!

– Persze te már akkor nem voltál itthon! Egy török pasa minden befolyása kellett ahhoz, hogy ez ne történjen meg.

– Kitalálom! Magyar ogli Pasa volt az.

– Honnét tudod?

– Nem nehéz! Ő volt Sárkánynak az apja. Talán ő tudta is, hogy a két családnak ilyen kapcsolata van. És ezért ragaszkodott hozzád a kezdettől fogva.

– Lehet, de ettől még Samásikné nem biztos, hogy boszorkány volt.

– ETTŐL nem. De te nem emlékszel, hogy a leányok, asszonyok még sok évvel azután is miről daloltak aratás, meg tengerihántás idején? Hogy itt vadászott a fess török vitéz, és egyszer csak hopp, felkapta a nyergébe a szép Rózát. El se engedte addig, amíg fiat nem szült neki! Akkor elengedte, de a fiút magánál tartotta. Így tudta a nép.

– De Samásikné, a „szép özvegy” visszajött! Vagy akkor még tán nem is volt özvegy?

– De te tudod, hogy ki volt Sárkánynak az anyja? Mert sose beszélt róla!

– Persze, hogy nem. A törököknél nem volt szokásban. Egyébként volt neki rendes keresztény neve is. Alajos vagy Péter?

– Mind a kettő! Ez mindenestre megmagyarázná azt, hogy miért ragaszkodik hozzánk. De ez még semmi! Egyszer, amikor megint így távol volt, méghozzá több napig, kutakodtam egy kicsit a fiókjában. És találtam ott...

– Mit találtál?

– Valami iratot! Jó cirkalmasat! Lehet, hogy valami végrendelet.

– Csak nem olvastad el?

– Nem tudok én törökül olvasni. De mégis különös!

– Mi a különös?

– Az, hogy amikor legközelebb kerestem, akkor már nem volt ott!

– Biztosan meglátta, hogy hozzápiszkáltál. És jól eldugta. Ebben én nem látok semmi különöset! Nem is szólva arról, hogy a férje is megbocsájthatott az asszonynak, mert aztán megszületett Gyurka.

– Igaz! De meg is halt Samásik hamar!

Ferenc jót mosolygott.

– Ezek szerint arra gyanakszol, hogy a feleség tétette el láb alól? Hogy aztán jól meglegyen a törökjével? Áhhh! Szerintem ne töltsd a fejcskédet az ilyen babonáságokkal. Csak a tudatlan jobbágynépség dalaiban fordul elő ilyesmi!

Zenóbia szigorú arcot vágott.

– Elfelejtet uram, hogy én magam is tudatlan jobbágy vagyok!

– Jobbágy, az igaz, de semmi esetre sem tudatlan. Csak hagyod, hogy megtöltsék a fejcskédet a többiek az ilyen veszélyes és hazug dolgokkal. Egyébként merre van Sárkány?

- Nem tudom. Nem szokta mondani.
 - És mikor jön haza?
 - Azt se mondta.
 - Kár! Megvártam volna.
 - Nem, kedves uram, nem kell megvárjad! Ki tudja, mikor méltóztatik hazajönni?
 - Sajnálom! Akkor nem tudom megvárni.
 - Ne sajnáld! Egész jól megnyugtattál. Jöhetnél sűrűbben is! Egyébként az a te szomszédnő... az is özvegy.
 - Azt mondja.
 - Kinek az özvegye?
 - Nem kérdeztem.
 - Pedig azt hittem, hogy el akarod venni!
 - Jaj! Ez is csak olyan mint a fess török vitézről szóló dal!
 - Már pedig én csak azt mondom, hogy vedd el! Ha látsz benne csak egy kicsi hajlandóságot irántad. Mert én... – és itt Zenóbia halványan elmosolyodott, ugyanakkor tehetetlenül felhúzta a vállát. És ebben a mozdulatban benne volt az is, hogy „ha már egyszer olyan sokáig egyedül hagytál”, de az is, hogy „nem tehetek mást, nekem már van párom!”
- És Talay Ferenc másnap ellovagolt.

Cum Deo pro Patria et Libertate

Az Úr megpróbálja azokat, akiket szeret!

Ezzel vigasztalta magát Talay Ferenc a hosszú téli napokon. Főképp az esték voltak kínosak. Aztán egyszer eszébe jutott, hogy Gabriella szokott vadászni. Neki eszébe se jutott azóta, hogy a katonaságot otthagya.

Mi lenne, ha meglátogatná? És a háttérben az is motoszkált a gondolatai közt, hogy valamilyen módon döntésre készíti. Az oka megvolt rá, igaz, halványan. Az a néhány jelentőség-teljes kézszorítás az őszi vadászat idején. Persze, és ezt jól tudta, az talán egyszerűen annyit jelentett, hogy beszélgetni akar, vagy hogy hol lesz az állása.

No, mindegy. Fejét csak nem veszik!

Elindított hát egy lovas legényt, hogy kérdezze meg, akarja-e fogadni?

A legény visszatért azzal, hogy a barmodi úrnő nincs itthon. De az intézője azt mondta, hogy biztosan fogadják majd, amikor Gabriella hazatér.

A válasz ennyi volt, nem volt semmi arról, hogy hova ment a földesasszony, vagy meddig marad, miféle dolga van?

„Nem tud minden sikerülni!”

És ad acta tette a dolgot. Mással kezdett el foglalkozni.

Megírt egy hivatalos, jól kicirkalmazott levelet arról, hogy Kotlácsik Zenóbia jobbágnő ettől a pillanattól kezdve nem jobbágy, hanem szabad ember. Ugyanannak a levélnek a másik oldalára azt írta, hogy ezúton felkéri Sárkányné, Kotlácsik Zenóbia úrasszonyt, hogy vállalja el az intézői állást Szentjobbon, amennyiben ez nem ütközik egyéb terveivel. Természetesen fizetésért és termény részesedésért. Összeget nem írt, rábízta az asszonyra, hogy ő állapítsa meg magának.

Ezután hívatta az előbbi lovas legényt, hogy nem lenne-e kedve még egy úthoz? A Hegyközbe.

– De vigyázz, Bálint, csak akkor vállald, ha biztos vagy magadban! Mert az út hosszú és veszélyes is! Legjobb az lenne, ha vinnél még valakit magaddal. Talán kettőt is. És az iratra úgy vigyázz, mint a szemed fényére. Látod? A Talay család pecsétje van rajta. Sok kárt lehet okozni vele, ha rossz kezekbe kerül.

A legény azt válaszolta, hogy tudja. És legyen nyugodt a tekintetes úr!

Azért valóban inkább hárman mentek.

– Jobb a képe az egésznek!

Három hét múlva megjött a válasz is.

Zenóbia köszönte szépen a felszabadító levelet, jól fog ügyelni rá. De azért ő eddig se érezte magát jobbágnak, mert az urai – itt alighanem Gábort értette hozzá – eddig is elhalmozták a megbecsülésük, sőt szeretetük minden jelével. Azonban ebben a bizonytalanságban amiben van, köszönettel elfogadja.

„No, úgy látszik, arrafelé is sok a kósza ember” gondolta, a Bálint nevű legény pedig még meg is toldotta a gondolatát, mert azt mondta:

– Rengeteg az útonjáró! Nem is hiszem, hogy mind jóban járnak!

Ferenc azonban ezután a levélváltás után azonnal jobban érezte magát. Hátradült a székén és jó nagyot lélegzett.

Gabriella válasza csak áprilisban érkezett meg, annak is a végén. Azt írta, sajnálja, hogy nem tudott korábban írni, de majdnem végig távol volt a házából, halaszthatatlan tennivalók miatt. Amely tennivalókat rendre el fog mondani majd, amikor ő, vagyis Ferenc megérkezik. Mert természetesen szívesen fogadja, ha látogatni jön. Csak egy kérése volna:

Mivel megtörténhet, sőt nagy esélye van annak, hogy meg is történik majd, hogy hirtelen hosszabb útra kell mennie, jó lenne, ha úgy is készülne, lovas kísérettel. Azt a kíséretet pedig nemcsak elfogadja, de meg is köszöni. Már előre. Ha pedig ő, vagyis Ferenc ezt teszi, akkor szívesen látja április hó végén vagy május legelején.

Nem gondolkozott sokat, nyergeltetett és indult. Mégpedig úgy, mint aki hosszabb útra indul.

– Nos, emlékszel még Esze Tamás úrra?

Természetesen emlékezett. Még a kísérőjére is, aki Kis Albert néven mutatkozott be.

– Ők most éppen Lengyelben vannak. Brezán várában. Rákóczi herceget kapacitálják, hogy jönne haza, álljon az élére a mozgalmuknak, szervezze is meg őket! Mert – mondják – nagy a baj a nép között. No tehát, én is oda tartok már sokadszor, ahol táboruk van az erdőségekben. Segítséget viszek nekik, pénzben, fegyverben és élelemben. Csak most még nem indulhatok, mert nincs itt az ideje. És azonkívül is tele vagyok kémekkel. De ha van egy szekered és véletlenül még akár el is hoztad, akkor megköszöném.

– Szekerem van és nem is véletlenül. Itt is van egy közülük. De mondd! Mit is várnak ezek a felkelők, mert akárhogy is nézem, azok kell legyenek, attól a táborozástól?

– Egyetlen szóval: Győzelmet!

Ferenc a fejét ingatta.

– Nehéz lesz! De nagyon! Azonkívül, parasztok lévén, alighanem karóba húzás lesz majd a vége.

– De hát éppen ezért van szükség, több egyéb mellett, Rákóczira. Ő ugyanis herceg. Tehát joga van a fegyveres ellenálláshoz. Az Aranybulla szerint. De természetesen nemcsak erre számítanak. Szerintem sok nemes is melléjük fog állni.

– Nekem azért mégse tetszik ez az egész! Azt mondod, Bereg és Ugocsa? A szatmári főispánnal beszéltetek? Ő a legerősebb az országnak ebben a részében. És szerintem még tisztességes ember is. Tehát... ő mit szól hozzá?

Az asszony elgondolkozott egy kis ideig. De csak valami fél percig.

– Amennyire én tudom, ő értesülve van a nép sanyarú sorsáról. De nem mer megmozdulni, mert szerintem gyáva hozzá.

– Tudom. Neked mindenki gyáva, aki gondolkodik és nem megy fejjel a falnak. Én is. De ugyanakkor szörnyű emberveszteség lenne éppen most, hogy a törököt sikerült kiszorítani, egy nagyobb felkelés leverése és az azután rendszerint következő megtorlás. Nagyon könnyen megtörténhet akkor, hogy Magyarország meg is szűnik létezni. Vagy ha nem is szűnik meg, akkor sem lesz már magyar utána. De mit tudsz mondani arra, hogy mi lehet a győzelem esélye?

– Csak azt, hogy a török lent délen, épp most hatalmas ellentámadást tervez. Ez meg fogja akasztani a németet, kevesebbet fog tudni törődni velünk!

– Na az az ellentámadás is húzódik már több éve.

– Igen, de most végre el is fog indulni.

– Honnan tudod? Honnan tudják?

– Egy török tiszt is van a táborozókkal. Állandóan járja az utat a szultán tábora és a felkelők között.

– Egy török tiszt? No, az alighanem Sárkány bég lehet.

– Igen. Ismered?

– Ismerem. Jó ember, de szinte semmi hatalma nincs. Nem tudom, hogy mennyire lehet bízni abban, amit ő mond, vagy tud.

Sárkány bégnek, vagy mostani nevén Sárkány Péternek valóban nem volt hatalma a felkelők táborában. A funkciója is mindössze annyi volt, hogy bátorítsa az összegyűlt népet. Ámbár annak aligha volt szüksége további bátorításra. Nekimentek volna az ördögnek is. Annál inkább volt szükség Esze Tamásra és Kis Albertre.

Tamás úr, talán születésétől fogva, de neveltetése miatt feltétlenül, sokra becsülte a fegyelmezettséget. Ő maga mindig fegyelmezett volt a viselkedésében és a szavaiban is. Mivel pedig ugyanazt másoktól is megkívánta, szinte állandóan mozgásban volt egyik csapatrésztől a másikhoz. Kért, ígért, fenyegetett, ha tíz példányban lett volna jelen, az is kevés lett volna.

Kis Albert nyugodtabb volt. Általában csak ült a helyén, nagy néha szólt egy-két szót. Azok a szavak persze mind helyénvalók voltak, de általában senki sem figyelt rájuk.

Úgy is nézett ki az az erdőszél, mintha zsibvásár lett volna.

„Meglátjátok majd” mondogatta Esze Tamás, „mit fogtok majd elérni, ha ilyenek maradtok”.

A felkelők csapata egyébként számban is meglehetősen változó volt. Hol többen voltak, hol kevesebben. Néha eljöttek a körülmények rosszabbodása miatt elkeseredett emberek a táborba, máskor, amikor nehéz volt a tábori élet, egyesek egyszerűen fogták magukat és hazamentek.

Volt például olyan, aki az elmúlt nagyjából egy hónap során már harmadszor jelent meg és tűnt el valamerre.

– Hagyni kell őket, hadd menjenek! – mondta egyszer Kis Albert. – Nincs minden állhatatlan kapkodásra szükségünk. A végén úgyis az marad majd, aki bírja a harcot, s közben meg is tanulja.

Mondanom sem kell, hogy Esze Tamásnak nem egészen ez volt a véleménye. De egyelőre hagyta a dolgokat történni. Mert ebben egyetértettek. Hogy türelemre van szükség.

Szatmár várában Károlyi Sándor főispán szintén türelmesen várakozott. Ha valaki éppen megkérdezte tőle, hogy miért, azt válaszolta:

– Sokat szenved a nép, nehéz a sorsa, s egyre nehezebb. Nem csoda, hogy néha megelégedi! – éppen csak, hogy azt nem mondta, hogy: – Engedjünk nekik egy kicsit nyitott szelepet!

Mindenesetre csak figyelt és nem mozdult.

Az ügy harmadik főszereplője, II. Rákóczi Ferenc lengyelországi várában, mintha nehezen ugyan, de már elszánta volna magát. Hosszú utat tett meg a lelkiismeretében attól, hogy a hegyaljai felkelés után Bécsbe utazott, kimosni magát a gyanúból, eddig a mostani elszánásig.

Május ötödikén Esze Tamás és Kis Albert Brezán várában volt, hozzájárulást és segítséget kérni.

Ekkor adta ki a herceg a Brezéni manifesztumot. Valamint zászlókat adományozott nekik, „Cum Deo pro Patria et Libertate” felirattal.

Még jóformán vissza se ért Esze Tamás és Kis Albert a felkelők táborába a zászlókkal és a friss, még tintától nedves kinevezésekkel⁵, az ott levők már meg is kezdték a készülődést a harcra. Csakhogy éppen nem tudták, hogy hogyan kell azt. Fegyver se volt, kiegyenesített kaszákon és régi elöltöltős flintákon kívül, legfeljebb a régi várjobbágyok mentettek meg maguknak kardot, jobb puskát.

Nagyjából ebben az időben történt, hogy Károlyi Sándor főispánhoz bevezettek egy parasztfurma embert. Annak az embernek a ruhája tépett, rongyos és mocskos volt, jól el lehetett hinni neki, hogy a felkelők táborából jön.

A főispán mégis a tisztelet némi jelével fogadta. De olyan tisztelettel, amely inkább a beosztottnak jár ki és azok közül is főleg azoknak, akiknek a társaságát parancsra kell elfogadni.

– Nos? Mi jót hozott, nekünk hadnagy uram? A mi felkelőinktől!

Jól megnyomva azt a „MI”-t. Talán éreztetni akarta, hogy igen, a felkelők a mieink, de kegyelmed, hadnagy uram, valaki másé.

A hadnagyot mindez nem zavarta. Elegánsan jelentkezett – furcsán hatott ez a rongyos ruhában, de szokva volt a hasonló álruhákhoz. Meg a hasonló fogadtatásokhoz is.

Elmondta, hogy a felkelők nagyon fel vannak tüzelve, a számuk egyre nő, igazi katonák a vezetőik, sőt néha egy nő is megjelenik közöttük, egy régi, törzsökös nemes által kísérve.

– Na, majd adok én annak a nemesnek, hogy nem teszi az ablakba! – morogta a főispán a bajusza alatt.

– Nehéz lesz, tekintetes uram, mert öreg nemzet! Herceg is lehetne akármikor, ha akarná!

– Hát még vannak olyanok Erdélyben, akik ilyesmit nem akarnak? – csodálkozott el a nagyúr.

– Vannak bizony, méghezza tudomásom szerint összesen négy család. A Farkasok, a Nemvalók, a Talayak és még egy. Azt nem tudom, ki lenne – felelte tisztelettel a kém. – Királyokkal komázhatnának, ha akarnák. És ha a királyok tudnának róluk.

– Na, azért mégiscsak le fogjuk törni a szarvát! Igaz-e Szamárossy uram? Hát még mi van?

– Az van, hogy fel akarnak kerekedni az egész táborral, hogy elinduljanak Lengyelországba. Rákóczyt megvárni.

– Na tessék! Még egy herceg! Mit tegyünk, hadnagy uram?

– Szerintem sürgető az ügy! Ha ezek eltűnnek a láthatárról, akkor bottal üthetjük a nyomukat. Fel kell venni a kapcsolatot a környező megyékkel.

– Jól mondja, Szamárossy uram! De ezt már megtettem. Ugocsa, Bereg főispánja tud róluk, Kassa kapitánya is. Még nemesi felkelést várok, mert elindítottam azt is. Akkor aztán ütök! Na de kegyelmed! Mit kíván mindeztért cserébe, hadnagy uram?

– Semmit. Illetve semmi olyat, amit magamtól is el ne tudnék érni.

– És mi lenne az?

– Szinte semmi! A török, a nő és az, aki nem akar herceg lenni!

⁵ Esze Tamás lett kinevezve a felkelés előkészítésének vezetőjéül.

– Ez valóban nem sok. Fogjam el őket kegyelmednek?

– Isten ments! Azt majd én megteszem. Én csak azt kérem, hogy akkor, amikor már a kezemben vannak, akkor én határozzak a sorsuk felől! A többit elintézem.

Ezt olyan büszkén mondta a hadnagy, hogy ha nem ilyen céltudatos, akár még gyanús lett volna. De az a sötét tűz, a gyűlölet lángja, ami a szemében égett, minden gyanút eloszlatott. A főispán tehát mosta kezeit.

– Úgy lesz, hadnagy uram, ahogy mondja!

Június hetedikén Károlyi Sándor elindította a seregét Dolha felé. Öt órakor megtámadták a mit sem sejtő felkelőket és estére szét is szórták a sereget. A főispán igyekezett aránylag kevés halállal megúszni a csatát. Ez, a saját seregére vonatkozóan sikerült is neki. A felkelő sereg szétszórása már több áldozatot kívánt. De a sereg valóban szétszóródott, a zászlók pedig a Károlyi kezébe jutottak.

Esze Tamás és Kis Albert sértetlenül megúszták a rosszul sikerült összecsapást. Csak a kevés együtt maradt felkelővel jutottak el a határra. Így fogadták Rákóczit.

De Szamárossy hadnagynak sem sikerült száz százalékosan a terve. Mert sem a nő, sem a kísérője nem volt akkor a csapatnál. De hát miért is lettek volna?

Így csak a törököt sikerült neki agyonlőni. Hátulról.

Károlyinak senki sem hitte el Bécsben, hogy azok a zászlók valóban zsákmányoltak lennének. Ellenkezőleg! Annál gyanúsabb lett. Egy darabig megpróbálta a jog segítségével tisztára mosni magát, de hamar belátta, hogy nem megy. Októberben tehát átállt Rákóczihoz.

Emberek nagy viharban

Abban a kétértelmű jelentőséggel bíró ezerhétszázharmadik évben, akkor is ősz kezdetén, Talay Ferenc megint lóra ült, hogy a barmodi úrnőt meglátogassa. Persze, már a nyár végén üzenetet küldött, kérve, hogy fogadja. Aztán meg is érkezett a válasz, hogy szívesen látják az első szüretre. Barmodon, de Hollóhegyen is természetek egy olyan szőlőfajtát, amely nagyon korán, szeptemberben már érett. Erre a szüretre érkezett meg Ferenc.

A szüret, ahogyan illik, vidám mulatsággal ért véget. A hollóhegyi uradalomnak jó bora volt, az előző évek terméséből, abból vitt magával egy néhány nagyobb, erre a célra készített palackkal.

A bort mindenhol ismerték Vigyázó vármegyében, örült hát a vendégsereg. Egyedül a háziasszony tett kivételt, mert ő bizony nem ivott belőle még egy billikommal sem.

Ferencnek persze feltűnt és meg is kérdezte az okát.

– Gyere velem, kegyelmed, és mindjárt megmondom! Nem akarom szétkiabálni!

Odabent aztán megmagyarázta, hogy soha nem iszik bort, se pálinkát, mert már gyerekkorától úgy volt nevelve.

– Merthogy én muszlim nevelést kaptam annak idején. Török volt az édesapám. Bár nem sok időt töltöttem a házában, mert amikor a tizenkettedik évemet betöltöttem, beadott a Szerájba. Tanulni. Aztán ott is maradtam, egészen két évvel ezelőttig – és mutatta a különleges gyűrűjét. Azt, amit a törökök hűséggyűrűnek is szoktak nevezni.

– Akkor már tudom az okot. Nem firtatom. De körülbelül sejtem azt is, hogy milyen özvegy vagy. Illetve kinek az özvegye.

– Nem olyan nagy titok! Csak nem akarom, hogy az emberek elkezdjék úton-útfélen mesélni. Ez pedig – és megforgatta az ujján a gyűrűt – úgy tudom, így tanították, hogy védelmet és biztonságot jelent számomra. Emberek erőszakától, orgyilkos törétől. Lehet, hogy csak babona, de én hiszek benne!

A mesélésről Ferencnek eszébe jutott a szentjobbi szolgáknak a balladája, illetve balladáit, a szép Rózáról és az ő török vitézéről. Arról az ő török ismerősére, Sárkány Péterre ugrott a gondolata. Hogy vajon mi van vele? Hazament-e már a feleségéhez?

– Nagyon elgondolkoztál! Elhallgattál. Valamivel megbántottalak? – jutott el a tudatáig nagy távolságról.

– Nem! Egyáltalán. Csak egy barátom járt az eszemben. Meg a felesége. Aki az én jobbágyom volt. Nemrég szabadítottam fel, hogy ne legyen bonyodalom, a férj és a feleség helyzete között. Mert a barátom szabad ember. Vitéz.

– Nahát! Érdekes egybeesés! Tudod-e, hogy Rákóczi Ferenc herceg is épp nemrég szabadította fel Tamás urat az egész családjával? Természetesen ezt főképpen azért, hogy ne akadályozza semmi a hadvezetésben – a herceget ekkor még nem nevezték vezérő fejedelemnek. Mert még nem is volt az.

– Igen! A herceg! Nagyon jó volt Tamás úr részéről, hogy megnyerte őt az ügyüknek. Így törvényes alapja van a felkelésnek. Az Aranybulla alapján természetesen.

Gabriella nem tudott az Aranybulláról. Csak annyit, hogy létezik valami ilyen nevű királyi irat. Amely szabályozza a nemesi életet.

Az egész beszélgetés ilyen lényegtelen témákra kezdett korlátozódni. Csak a harmadik napon adódott alkalom Ferenc számára, hogy rátérjen arra, amely öt napok óta nem hagyja békén.

– Tudom, asszonyom, hogy váratlanul ér, de nem tudok rá más módot találni, hogy megkérdézzem. Vagyis, szeretnék megkérni, hogy legyél a feleségem.

Gabriella hosszan hallgatott erre a hirtelen jött kérésre. Aztán csak elszánta magát.

– Egy kicsit meglepődtem. Bár számítottam valami ilyesmire előbb vagy utóbb. Egy nő látja az ilyesmit. Jelekből. De megbocsáss! Most még nem tudok válaszolni rá. Pedig érzem legbelül, hogy igent kellene mondanom. És mégsem tehetem. Ne aggódj, nincs semmiféle ilyen kötődésem, csak... nem is tudom. Lehet, hogy babona. Várjunk vele! Mondjuk, nyárig. Beleegyezel? Tudom, hogy akkor van a legnagyobb munka, de valahogy időt szakítunk rá. Addig tekints talán valami megegyezéssel menyasszonyodnak. Mint ahogy nálunk az apák határozzák meg a fiatalok jövőjét és azután az vagy megvalósul, vagy nem. Érted?

– Értem. Nálunk is van valami hasonló, ha nem is éppen ennyire szigorú. És természetesen várok Rád! Ha akarsz, akár többet is!

Gabriella elmosolyodott. Nagyon szépen tudott mosolyogni. És azt mondta:

– Nem, kedves kegyelmed! Nem akarok sem téged, sem magamat kitenni oktalan várakozásnak, mert már nem vagyunk olyan nagyon fiatalok. De valamennyi várakozás mégiscsak kell, hogy szokjam, szokjuk a gondolatot!

Annak az évnek októberében, mint már tudjuk, Károlyi Sándor főispán jelentkezett Rákóczinál, hogy a zászlója alá állna. Örültek neki. Egyből brigadérossá tették. Ekkor már két brigadéros volt az ismerőseink közül. Esze Tamás egy kicsit hamarabb lett azzá, és most a szatmári főispán. Egyik sem csodálkozott túlságosan, hogy a másikat is ott látja.

Ettől kezdve a nemesség is kezdett nagyobb számban beállni a zászlók alá. Látták, hogy ahova a főispán beállt, az csak mégsem lehet egy egyszerű parasztlázadás.

November közepén egy kuruc tiszt állított be Sárkányné Kotlácsik Zenóbiához. Valami nagy, pecsétes iratot hozott, amelyből az asszony csak azt a részt tudta elolvasni, amely magyarul volt írva. De annyi is elég volt neki.

Az iratot eltette az almáriumnak abba a fiókjába, amelyikben régebben a férje azt a bizonyos, időközben elveszett iratot tartotta, ő maga pedig bezárkózott a szobájába, három napig ki se mozdult onnan, minden munkát a szolgálokra hagyott.

Zenóbia világéletében vékony, karcsú nő volt, az akkor divatos ruhák viselése pedig még inkább vékonynak mutatta. Ám novemberben már alig lehetett titkolni, majd semennyire sem, hogy előbb-utóbb egy gyermeknek fog életet adni.

És a gyermek január huszonnegyedikén meg is született annak rendje szerint.

És Zenóbia még akkor sem értesítette Ferencet.

És Sárkány még akkor sem tért haza.

Fél évvel azután, hogy a Zenóbia fia megszületett, vagyis július hetedikén – egyesek szerint nyolcadikán – II. Rákóczi Ferencet Erdély fejedelmévé választották. A választást nagy remények és várakozások előzték meg, utána pedig, mint az rendszerint lenni szokott, következtek a nyámmogások, az ellenkezések (a szebeni szászok részéről) és még mielőtt a fejedelmválasztó országgyűlés szétoszlott volna, a megszorítások. Arról, hogy mit tehet meg

a fejedelem, mit nem tehet meg, hogy mit nem tehet meg a környezete, a kormánya, vagy a helyettese.

Vagyis az események pontosan úgy folytak megint, mint addig is mindig, és amelyeket egy erős fejedelem békeidőben vígan megtehetett, hogy semmibe vegyen, egy gyenge, tétovázó pedig beleakadt, mint légy a pókhálóba és ott pusztult, szép és nagyratörő terveivel együtt. Nem az első eset volt a történelemben, hogy a minden ócskasághoz ragaszkodó Erdély efféle intézkedéseket hozott.

Igen ám, de ekkor éppen háború volt. És már csak bolond az az ország, amely megköti a vezetője kezét akkor, amikor az éppen az ő boldogulásának az érdekében kíván tevékenykedni.

A fejedelemválasztó országgyűlésnek egyetlen jó és előremutató határozata volt. Az, hogy a guberniumot eltörölte. Mert az, hogy a gyenge és cselekvésképtelen II. Apafi Mihály fejedelmi jogait megvonták, nem volt más, mint egy nagy darab semmi. Mivelhogy az a szegény fiatalember amúgy sem mozdított semmit, se jobbra, se balra.

A nép azonban, az egyszerű nép, amelyhez az országgyűlés nádszálként hajladozásának híre nem jutott el, vagy csak nagyon lecsillapítva, ez az egyszerű nép nagy örömmel fogadta a fejedelemválasztás hírét.

Az olyan, minden különösebb nemesi rangot – báró, gróf, herceg – nélkülöző nemesek, mint amilyen volt akár Talay Ferenc, vagy akár Pap Gabriella, ilyen szempontból szintén a néphez tartozott. Meg azért is, mert valóban közelebb álltak a néphez, mint azok a cím- és rangkórban szenvedők, akik óriási hanggal tudatták mindenkivel címüket, rangjukat, de az ismerőseink közül bármelyik a zsebébe gyömöszölhette volna őket a birtokukkal együtt.

Mert ahogy a kalász is annál fentebb tartja a fejét, mentül üresebb, az embereknél sincs ez másképp.

Ugyanakkor se Gabriella, se pedig Ferenc nem avatkozott be a hadakozásba tevőlegesen, mint ahogy azt már a legelején elhatározták. És be is tartották. Segítették a kuruc sereget, mert együttéreztek velük, néha egy-egy bajba jutott embert külön is megsegítettek, bújtatással, élelemmel, útiúton elkísérve őket addig, ahol már el tudtak igazodni, de nagyon ritkán esett meg az, hogy valóban fegyvert vettek a kezükbe. Még azt is csak a fészük védelmére tették, amikor szükség volt arra. Hanem aztán olyankor annál veszélyesebbek is voltak.

Egymást természetesen látogatták abban az elmúlt fél évben, a híreket is kicserélték, azokat, amelyek eljutottak hozzájuk. De leginkább annak örültek, hogy lelkileg mind közelebb jutottak egymáshoz. No, ne szégyellősködjek! Testileg is. Elvégre már mindketten a negyven felé közeledtek, s tudták már, hogy az életük nem végtelen.

– Mivel tehát most már van fejedelmünk is, megkérlek téged, hogy látogass meg a hétvégén! Szombaton! Nem lesz semmi különleges ceremónia, egy református papot hívtam, néhány barátot, akit mindketten jól ismerünk, mert most már valóban a feleség kívánok lenni!

És amikor Ferenc a menyasszonyának a kezére tekintett, látta, hogy már nincs rajta az a bizonyos gyűrű.

Ő maga is helyeselte, hogy ha már ebben a korban határozták el magukat a házasságra, talán jobb, ha nem csődítik össze a fél Erdélyországot, hogy világ nevetségének tegyék ki magukat.

Azért Esze Tamás eljött, még egy szép köszöntőt is mondott, aminek az volt a lényege, hogy amely frigyet ő, meg még néhány más ismerős katonaember már előre látott, most már arra Isten áldását is kérik.

És át is mentek a templomba. Kis kálvinista templom volt a barmodi birtokon, mindketten sokszor voltak már ott.

Amikor pedig a lelkész elmondta a minden esetben szokásos mondatot, hogy: „akinek valami kifogása van, az most mondja meg, vagy hallgasson róla, amíg él”, csak felállt az egyik hátulsó sorban öt férfi. Látásra – katonák.

– Nekünk van! – jelentette ki az, akiről jól látható volt, hogy a vezetőjük.

– Személyes? – kérdezte a pap.

– Nem, csak hivatalos!

– Milyen hivatalos?

– Feltétlenül át kell adnunk egy pecsétetes levelet a menyasszonynak, mielőtt igent mond!

– Akkor adják át!

– Nem lehet itt! Kérjük a menyasszonyt, hogy jöjjön ki velünk a templom előtti térre!

Ferenc még nem gondolt semmire. Ha hivatalos, hát hivatalos. Adják át és jöjjön a folytatás.

Így hát Gabriella kiment a kis térre. Ott vegyesen jobbágyok, szolgák, kik mennyire szerették a két házassuló felet. A többiek vártak a templomban.

Aztán meghallották a lövést. Egyetlen egy volt.

Ferenc ordítva ugrott el a helyéről és futott ki a kis térre. Ott feküdt Gabriella, szépen, fehér ruhában, elterülve. Csak a fejének a fele hiányzott. Már nem volt benne élet. Valami összehengerített pecsétetes lap volt a kezében, azt tartotta holtában is a mellére szorítva.

Minden ember meg volt dermedve, ki a fájdalomtól, ki a meglepetéstől. Az öt lovas messze járt már.

De ott volt, már felkapott a lovára, az régi jó barát, a brigadéros. Fut már a ló a gazdájával a szökevény gyilkosok után.

De jaj! Nem fogja utolérni. Látja már ő is. Megáll, feláll a nyeregben, nagy puskát tart a kezében, s áll mint a cövek. Aztán lő.

Az öt lovas közül a középső lehanyatlik. Lova megáll.

– Nem tudtam jól célozni! Remegett a kezem a felindulástól! De ott is jó helyen van.

Valóban. Nézik a sebesültet a földön. Olyan a sebesülése, hogy azok után nagyon szépen elmehetne Mohamed szultánhoz Kedves Pasának. Ha túléli.

Túlélte.

Néhány hét után már annyira volt, hogy – igaz, csak fekve – hintóval még utazni is tudott.

Azalatt a kilétére is fény derült. Nem más volt, mint Szamárossy György császári főhadnagy.

– De volt neki egy másik neve is – mondta a felindulástól elfulladás hangon Talay Ferenc. – Samásik Gyurka néven született.

Merthogy időközben lefoszlott a fogolyról az egyenruha gögje, s maradt, ami azelőtt is volt, egy nyavalyás gyilkos.

– Nem a mi emberünk! – mondta Tamás úr. – A mi egyenruhánkat orozva viselte. Kém volt miközöttünk.

– Akkor mit tegyek vele?

Mert időközben a haragja elpárolgott, s maradt a gyász és a fájdalom.

– Lődd agyon, mint a veszett kutyát! Háromszoros gyilkos nem érdemel mást! – válaszolt a brigadéros. A többiek helyeseltek.

Akkorára már kitudódtak Gyurkának az egyéb bűnei is. Mert Julcsát megölte, mert tudott valamit a viselt dolgairól. Aztán megölte Gabriellát, senki se tudja, miért? Talán azért, mert gyűlölte, hogy boldogságot látott sugározni az arcáról.

– És még egy embert, aki valóban a mi emberünk volt! – folytatta Esze Tamás. – Sárkány Péter Alajos a mi összekötőnk volt a törökök felé.

– Akkor lehet, hogy őt valóban a mundérhoz való ragaszkodás miatt ölte meg. Császári mundér.

Időközben Zenóbia is elküldte azt az írást, amit ő kapott.

Hasonlítgatják a kettőt. Majdnem teljesen ugyanaz.

– Ezek szerint Magyar ogli Pasának volt a gyermeke mind a kettő. Péter is, meg Gabriella is. A keresztségben kapta a Gabriella nevet. Addig Leyla volt.

– Gableyla. Érthető! Volt humora a papnak.

– És akkor Gyurka volt a Samásikné gyermeke. Nem pedig Péter.

– Úgy van. És a pasa elismerte a végrendeletében.

– De nem volt neki elég az, amennyit kapott. A másik kettőé is kellett neki.

Szamárossy Györgyöt átadták a császári igazságszolgáltatásnak. Volt még akkor valamennyi érintkezés a két tábor között. És Talay sem harcolt soha.

A Szamárossy per elhúzódott úgy, hogy Gyurkának volt ideje a börtönben – nem If vára volt az, inkább luxusbörtön – teljesen meggyógyulni.

Aztán a következő évben meghalt Lipót császár. Az utódja, József, nem sokat törődött az egész börtön-üggyel. Egyszer kérdezett csak rá arra a fogolyra. Mondták neki.

– De hiszen akkor a mi emberünk! Eresszétek ki gyorsan.

Úgy történt.

Talay Ferenc egy idő után sehogy se találta a helyét Hollóhegyen. Túl közel volt Barmod, ahol minden Gabriellára emlékeztette. Aztán fogta magát és elment Szentjobbra. Az elutazás okául azt találta ki, hogy vissza kell adni Zenóbiának azt az írást, amit ő kapott. Elvégre az övé, a férje tulajdonát képezte.

Az asszony egyedül volt otthon, amikor egy délután betoppant.

– Hazajöttem!

– Végleg?

– Végleg. Nincs már semmi keresnivalóm ott, ahol voltam.

– S mi lesz az ottani birtokkal?

– Majdcsak akad egy intéző!

– És itt? Magad fogod a kezédbe az ügyeket?

– Talán. Egyszer. Majd...

- Rám nem is lesz akkor szükséged?
 - De azt hiszem, igen. Nincs valami nagy kedvem a jobbágyok megcsapatásával foglalkozni!
 - Akkor mit fogsz tenni? Megnősülsz?
 - Nem! – ez nagyon határozottan lett mondva. De mivel nem akarta megsérteni, hozzátette: – Nincs nekem ezzel szerencsém.
 - Kár! – válaszolta az asszony. – Mert én tudok valakit neked.
 - Hol van az... – legyintett.
 - Itt!
 - Te? Te lennél az, aki egy ilyen emberi roncsot kibírna?
 - ...és talpra állítana! Hát nem érzed?
- De érezte. El is szégyellte magát. Nem is mert szíve szerint válaszolni, inkább a kicsi gyermekkel játszott. Jól megértették egymást, mert a kicsi egy idő után kacagni kezdett.
- Hogy hívják a fiadat?
 - Sárkány Ferenc.
 - Jaj! Istenem! De hát akkor...
 - Igen. Akkor, és mindig!

A szigorúan vett történetnek itt vége kellene legyen. A többi – történelem.

Esze Tamás 1708 pünkösd napján halt meg, amikor két összeverekedett csapatrészt próbált szétválasztani. Úgy hírlik, az ő talpasai kaptak össze Czelder Orbán századával. A szétválasztás közben ölte meg valaki, úgy mondják, tévedésből.

Háború volt akkor, ki törődött az egyes emberek halálával?

Szamárossy Györgynek még sok év jutott osztályrészül. Katona volt végig, de nem csinált valami világraszóló karriert. És soha senkinek nem beszélt arról, hogy fiatalkorának egy esztendejében mi történt körülötte.

Befejezés

Ülök egy mérsékelten kényelmetlen széken, egy mérsékelten kényelmetlen asztal előtt és nézem ezt az írást. Mi is ez? Nem tudom eldönteni. Elbeszélésnek történelem, történelemnek elbeszélés. A legkevésbé az, aminek szántam, vagyis tanítás.

De hát ez már csak így van. Az ember elkezd írni egy történetet, aztán egy idő után a történet megírja önmagát. Ezt mindenki tudja.

Ekkor csengett a telefon. Látom, Agács Tibor. Felveszem.

– Kiscsabi?

– Igen.

– Bejöhetek? Itt vagyok a ház előtt.

– Persze!

Tibiről egy időben azt hittem, hogy orrol rám, mivel az egyik történetben felhasználtam a nevét. Sőt, meg is halasztottam a szereplőt, aki a nevét viselte. De úgy tűnik, hogy nem vette zokon.

– Klári otthon van? – mindig meg szokta kérdezni. Udvarias srác.

– Nincs, de nemsokára hazajön. Na gyere már, ne kéresd magad!

Bejön. Van nála egy közepes nagyságú ládika vagy doboz. Mint egy nagyobb cipődoboz. Leteszi az előszobában és bejön.

Én:

– Köszönöm az ötletet, amit küldtél!

– Szívesen! Látom, lett is valami belőle.

– Az igen, csak nem tudom, hogy mi.

– Nem is könnyű! Már ezren megírták. Valamilyen formában. De hát mondtam: Rákóczi csak ürügy. Magával a történettel pedig azt csinálsz, amit akarsz. Az emberek a fontosak!

Tibivoltaképpen tanár. Mint én magam is, történelem és biológia végzettséggel. Nálunk is tanított egy darabig, aztán elment egy hajóra, megmenteni a Földet. De néhány évvel később visszajött. Úgy látszik, a Földnek nem pont rá volt szüksége. Most itt van, szabadúszó tanár. Korrepetál, azt mondják, nem is megy neki rosszul. Most úgy látszik, éppen a kurucok a fő témája.

– Hát igen – kezdi máris –, volt egyszer egy Rákóczi herceg. Aztán megkörnyékezték őt a nép követői és valahogy megértették vele, hogy ha a nép sorsa nagyon rosszra fordult, akkor egy hercegnek alapvető kötelessége az élükre állni és harcolni értük. Ez eddig stimmel. Ugye?

Bólintottam.

– Namármost! A szabadságharc elveszett. Több oka volt annak, sok más egyéb között az is, hogy maga a nép unt bele a nyolc évig tartó háborúskodásba. Gondolom, nem is annyira a vérontás, vagy a vitézi élet nem volt ín্যükre, hanem inkább az, hogy azalatt, amíg ők harcoltak, sokkal kevesebben termeltek. Szóval, a hercegnek akkor száműzetésbe kellett menni. És azóta is azt a herceget mindenki, vagy majdnem mindenki dicsőíti, hősként tiszteli. Eddig stimmel?

– Igen!

– Ha tehát én mondom neked egy mai változatot, egy vezetőt, akinek a népét, vagyis a népe egy részét szintén sanyargatták, meg még gyilkolásták is, egészen addig, míg a közvetlen beosztottjai valahogy rávették, hogy indítson felszabadító háborút értük, akkor mit mondasz? Fogja azt valaki dicsőíteni mondjuk kétszáz év múlva? Fogja példának állítani az akkori diákok elé?

– Természetesen nem! – feleltem.

– És miért nem? – csapott le rám Tibi.

– De hiszen tudjuk mindketten! Lerágott csont! Azért, mert van, létezik egy erő a világon, amely a gazdagsága folytán uralja a világmédia kilencvenkilenc százalékát, és azon keresztül annyi hazugságot hint széjjel a világban, amennyi csak kitelik tőle. Elvégre a Vízöntő világnapján vagyunk, annak is a kezdetén. Még elképzelni is rossz, hogy ez így lesz még kétezer évig! De mit tehetünk? Semmit.

– Jó! – mondta a barátunk. – Ezek szerint te is így látod. Folyik a hazugság mindenhol, mint a bővizű folyam. Mindenhol, de a legnagyobb része ugyanabból a szájból. Érted?

Egyrészt értettem, másrészt hazajött Klári.

– Szervusztok, srácok! Mit konspiráltok már megint?

– Miiii? Konspirálunk? Aligha! Hiszen soha nem beszélünk másról, mint csak arról, amit mindenki tud.

– Jó, jó! Értelek én titeket. Ti! Ikrek! De mi az a csomag az előszobában?

– Jaj! Linka!

És behozta. Ki is nyitotta. Valóban egy elpusztult varjú volt benne.

– És mire készülsz? Varjúlevesre? Én nem vagyok oda érte – vigyorgott a feleségem.

– Jaj Klári! Ez nem egy varjú, ez LINKA!

– Ezt is értem, de mit akarsz tenni vele? Eltemeted, mint a gyermekek a véletlenül elpusztult nyúlfiat? Azt hittem, hogy kinőttél már ebből!

– Nem értitek! – keseredett el a barátunk. – Végre van valaki a világ elkövetkező urai közül, aki szimpatizál minket, törődik velünk, és akkor jön egy elkényeztetett városi suhanc egy légpuskával és egyszerűen lepuffantja.

– Sic transit gloria mundi – parentálta el a feleségem. De azért az ő hangjában is rezgett egy kis meghatottság. Majd folytatta: – De azért mégiscsak el kellene ásni!

Ekkor már mindannyian mindent tudtunk. Mindent, amit kellett.

VÉGE

2022. június 28.
Marosvásárhely.